A.gr.b. 4
190

A. gr. b. 190 4°
~~117 d~~

Aristoteles

<36611590530015
<36611590530015
Bayer. Staatsbibliothek

Althochdeutsche,

dem Anfange des 11ten Jahrhunderts angehörige,

Übersetzung und Erläuterung

der aristotelischen Abhandlungen:

ΚΑΤΗΓΟΡΙΑΙ und ΠΕΡΙ ΕΡΜΗΝΕΙΑΣ.

Zum ersten Male herausgegeben

von

Dr. E. G. GRAFF,

Königl. Preuſs. Regierungsrath und ordentlichem Mitgliede der Königl. Akademie der Wissenschaften zu Berlin.

Aus den „Abhandlungen der Königl. Akademie der Wissenschaften zu Berlin" besonders abgedruckt.

Berlin.

In der Nicolaischen Buchhandlung.

1837.

Gedruckt in der Akademischen Buchdruckerei.

BIBLIOTHECA
REGIA
MONACENSIS.

Das althochdeutsche Sprachdenkmal, das ich hier mittheile, befindet sich in cod. 818 der Stiftsbibliothek zu St. Gallen (*κατηγορίαι* S. 1-140. *περὶ ἑρμηνείας* S. 141-244.) (¹) und nimmt nicht nur, theils als älteste und so früher Zeit angehörige, deutsche (verständige und treffende) Übersetzung und Erklärung einer aristotelischen Schrift, theils als Maaſsstab für den damaligen Standpunkt der Gelehrsamkeit, sondern auch als ein reicher Schatz für alt-

(¹) Eine zweite Abschrift der Übersetzung und Erklärung der Kategorieen ist in cod. 825 der Stiftsbibl. zu St. Gallen enthalten, doch nur bis zu der Stelle: quare omni quidem susceptibili non est necessarium alterum inesse (im 4ten Buche, nach der Baseler Ausgabe des Boethius vom Jahr 1546). Von den unbedeutenden Varianten dieser Handschrift gebe der Anfang derselben eine Probe.

Aequivoca dicuntur quorum nomen solum commune est. Tìe sínt kenámmen. déro námo échert keméine. únde gelìh íst. *Ratio vero substantiae diversa. secundum nomen.* Únde áber úngelìh zala íst. uuáz sîe sîn. demo námen uólgêndo án démo sîe genámmen sínt. Uberstépfist tû den námen. sô mág sîn gelìh ratio. iro substantiae. *Ut animal homo. et quod pingitur.* Hoc est. Ut aequivoci sunt. homo verus. et homo pictus. In latina lingua. sínt genámmen. homo animal. i. ter lébendo ménnisko. et quod pingitur. i. sîn gelîbnisse. *Ratio vero substantiae diversa secundum nomen.*

Mán ságet áber úngelicho uuáz sîe sîn. demo namen uolgendo. dér sîe genámmen máchôt. *Si enim quis assignet. quod est utrumque eorum. propriam rationem assignabit utrisque.* Ságet îoman. dáz îo uuéderez íst. ter gibít (sic) îo uuédermo súnderîga zála.

Hoc modo. Homo animal. est substantia sensibilis.

Tér lébendo homo íst éin sínnîg tíng. Qui pingitur. imago insensibilis est. et inanis. Tér gemâleto. íst éin sínnelôs pílde, únde lîbelos.

deutsche Wortkunde ([1]), Formlehre und Syntax das Interesse der Wissenschaft in hohem Grade in Anspruch. Der Verfasser dieser Schrift ist derselbe Notker (Labeo, gestorben zu St. Gallen 1022), der die Psalmen übersetzt hat (abgedruckt in Schilters Thesaurus) und von welchem auch die in St. Gallen handschriftlich aufbewahrten Übersetzungen des Boethius de consolatione philosophiae und der 2 ersten Bücher des Martianus Capella: de nuptiis mercurii et philologiae, deren Herausgabe ich mir für eine andere Zeit vorbehalte, gearbeitet sind. ([2])

Bei den die Übersetzung begleitenden Erläuterungen hat Notker zwar den Commentar des Boethius vor Augen gehabt ([3]), wie bei der Erklärung der Psalmen die Auslegungen Augustins, aber dennoch ist, wie die Vergleichung beider Commentare deutlich zeigt, Notkers Erklärung als eine selbstständige Arbeit anzusehen.

Da die lateinische Übersetzung, nach welcher die deutsche angefertigt ist, von des Boethius Übersetzung des Aristoteles sowohl in der Wahl als in der Stellung der Wörter, oft abweicht, so habe ich sie mit abdrucken lassen (in Cursivschrift und ganz, wie auch das in den Erklärungen vorkommende Latein, nach der Schreibweise des Codex; nur ę habe ich durch ae wiedergegeben).

([1]) Als Beispiel sowohl von der Gefügigkeit unsrer Sprache als auch von des Übersetzers Handhabung derselben hebe ich hier die Verdeutschung einiger philosophischen und mathematischen Kunstausdrücke heraus: *definitio,* bechenneda, notmez, *differentia,* skidunga, *situs,* gelegeni, *habitus,* anahabid, haba, *affectus,* anagehefteda, *dispositio,* beskerida, *liberum arbitrium,* selbwaltigi, *casus,* geskiht (in der Deklination: wehsal), *alteratio,* anderlichi, *motus,* waga, wehsal, *secundum locum mutatio,* furderruccheda, statewehsal, *causa,* machunga, *relatio,* gegensiht, *universale,* allelih, gemeinlih, *singulare,* einluzlih, sundrig, *individuum,* unspaltig, *contrarium,* widerwartig, *oppositum,* widarchetig, gagenstalt, *determinatum,* gewissot, *reciprocative,* after umbegange, *affirmatio,* festenunga, *negatio,* lougen, *qualitas,* wiolichi, *substantia,* wist, *accidens,* mitewist, *genus,* daz kemeina, *species,* daz sunderiga, *tempus et locus,* zit unde stat, *aequale,* ebinmichel, gemaze, *inaequale,* unebinmichil, ungemaze, *simile,* gelih, *dissimile,* ungelih, *discretum,* underskeiden, *continuum,* ze samine habig, *par et impar,* gerad unde ungerad, *punctum,* stupf, *linea,* reiz, zila, riga, strih, durhgang, *superficies,* obeslihti, uzenahtigi, *corpus,* hevi, *circulus,* ring, *triangulum,* triscoziz, *quadrangulum,* vierscoziz.

([2]) Nach einer in einem Briefe des Notker Labeo enthaltenen Notiz. Die verschiedenen Ausdrücke und Formen, in denen die genannten Werke von einander abweichen, können zum Theil von Mitarbeitern, oder auch von den Abschreibern herrühren.

([3]) Dies ergiebt sich aus den Bemerkungen: „taz ist lang ze sagenne, chit boetius" „aber boetius saget iz fure in in secunda editione" und ähnlichen.

Die Bemerkungen für den Vortrag, wie: ,,hic suspende vocem" ,,hic depone" ,,hic suspende vocem, quia pendet sensus" ,,hic remissior vox, quia interposita ratio est", so wie einzelne eingeschobene Glossen, habe ich durch kleinere Schrift bezeichnet. Die Abkürzungen der lateinischen Wörter habe ich aufgelöst, die Absätze und Überschriften aber, so wie die alterthümliche Interpunktion, beibehalten. Die am Rande stehenden Zahlen bezeichnen die Seiten des Codex.

Die Hand, und mit ihr die Accentuation, wechselt im Codex. — Bisweilen fehlt ein Satz des lateinischen Textes und die deutsche Übersetzung steht allein. Bisweilen folgt auf den lateinischen Text keine deutsche Übersetzung, sondern nur Erläuterung.

Κατηγορίαι.

Quid sint aequivoca.

Aequivoca dicuntur. quorum nomen solum commune est. Tîe sínt kenámmen. déro námo échert keméine. únde gelîh ist. *Ratio vero substantiae diversa secundum nomen.* Únde áber úngelîh zála íst. uuaz siu sîn. démo námen uólgendo an démo sie genámmen sínt. Úberstépfist tû den námen. sô mág sîn gelîh ratio. íro substantiae. *Ut animal homo. et quod pingitur.* Hoc est. Ut aequivoci sunt. homo verus. et homo pictus. In latina lingua. sínt kenámmen. homo animal. i. ter lébendo ménnisco. et quod pingitur i. sîn gelîhnisse. *Ratio vero substantiae diversa secundum nomen.*

Mán ságet áber úngelîcho uuáz sie sîn. demo námen uólgendo. dér sie genámmen máchôt. *Si enim quis assignet. quod est utrumque eorum. propriam rationem assignabit utrisque.* Ságet îoman. dáz îo uuederiz íst. tér gibet îo uuedermo súnderiga zála.

Hoc modo. Homo animal. est substantia sensibilis.

Ter lébendo homo. íst éin sínnig tíng. Qui pingitur. imago insensibilis est. et inanis. Ter gemâleto. íst éin sínnelôs pílde. únde lîbelôs.

Sic in evangelio sunt aequivoci uterque iohannes. | sed diversam suae sub- 2
stantiae rationem habent secundum nomen. Iohannes únde áber iohannes sínt kenámmin. i. hábint kelîchen námin. únde áber úngelicha. únde úngemeina diffinitionem. Diffinitio ist. tíu dir ságet. uuáz sie sîn. Eadem est et

ratio substantiae. in hunc modum. Alter est iohannes babtista. filius zachariae. et alter est iohannes evangelista filius zebedei. Quod si dixeris. habent et communem diffinitionem. quia uterque iohannes est animal rationale mortale. Vel substantia animata sensibilis. non est haec diffinitio iohannis. sed hominis vel animalis. et hoc nomen homo. aut animal. non facit eos aequivocos sed univocos.

Uuíle dû ín gében gelîcha diffinitionem. dáz ne máht tû nîeht ketûon uólgendo démo námen iohannes. tér sie genámmen máchôt. Síe mág man bêde héizin homo únde animal. únde dánnân hábint sie geméina diffinitionem. sîe ne sínt áber dánnân nîeht aequivoci. sed univoci. táz chît sîe ne sínt tánnân kelîhnamîg. súnder éinnamîg. únde geméinnamig. Mít témo uuéhsele dero diffinitionis. uuérdint ûzer aequivocis univoca. De quibus mox subditur.

3 Quid sint univoca.

Univoca vero dicuntur. quorum et nomen commune est et secundum nomen eadem substantiae ratio. Tíu héizint áber éinnamig. únde geméinnamig. téro námo geméine íst. unde nâh témo námin. gelîh zála íst uuáz siu sîn. i. tíu álso sínt. sô man siu héizit. *Ut animal homo. atque animal bos.* Hoc est ut univoca sunt homo et bos. *Communi enim nomine utrique* i. homo et bos *animalia nuncupantur. et est eadem ratio substantiae.* Quae est illa ratio? utrumque esse animal. sicut et nuncupantur. Síe héizint keméinlicho animalia. únde sámo geméine zála ist. táz sie dáz sîn. subaudis. táz sie héizint. *Si quis assignet rationem utriusque quid utrique sint. assignabit eandem rationem.* Úbe îoman zála gíbit pédero. uuáz îouuederiz sî. tér gíbit íro gelîcha zála. Uuáz íst tíu zála? quo sint animalia. Ér chídit. táz sie sîn animalia. álsô sie héizent. Homo únde bos héizent animalia. únde sínt animalia. Uuáz íst áber sélbiz animal? Substantia animata sensibilis. Táz íst óuh homo. dáz íst óuh bos. Ál dáz animal íst. táz sínt
4 sîniu species. homo | et bos. Uuíle dû chéden animal homo et animal bos. hábint úngelîcha diffinitionem in hunc modum. Homo est animal rationale. bos est animal irrationale. tíu diffinitio ne íst animalis nîeht. táz íro geméine námo íst. únde íro geméine genus íst. sî íst sélbero specierum hominis et bovis.

Mít témo uuéhsele uuérdent ûzer univocis aequivoca.

Item quid inter sit.

In propriis uuérdint aequivoca. uuîlon úngeuuando. i. fortuitu et casu. ut dúo aiaces. duo alexandri. duo pirri. uuîlon uóne gelúbedo i. placito. propter cognationem. ut duo marii pater et filius. vel propter similitudinem ut homo pictus et verus. Tíu múgin sîn bêdiu propria íóh appellativa. Hic homo verus et hic homo pictus sínt propria. Homo verus et homo pictus specialiter et communiter sint appellativa. Tóh aristotelis châde uŏne aequivocis quorum nomen commune est. síu sínt tóh ucchor propria dánne appellativa et communia. Áber univoca uuérdint îo in appellativis. Uuîlôn natura ut homo homini univocus est bestia bestiae. Uuîlôn gente vel patria ut grecus greco. romanus romano. Uuîlon pro- 5
fessione. ut χρ̄ianus χρ̄iano. laicus laico. clericus clerico. Uuîlon dignitate. ut rex regi. consul consuli. Uuîlon fortuna ut servus servo. ingenuus ingenuo. Álso mánigiu appellativa uuésin múgin. sámo mánigiu univoca múgin uuésin. Sô íst îo díngelih témo univocum. sáment témo iz hábit. éinen námin geméinen únde éina distinctionem geméina. Únde âber démo aequivocum. témo iz hábit gelîchen námin únde uóne dîu úngemeinen. uuánda iz éin námo ne íst. nóh éin diffinitio. Dóh aristoteles châde. quoniam nomen commune est quasi de appellativis.

De denominativis.

Denominativa vero dicuntur. quaecunque habent appellationem ab aliquo secundum nomen. solo differente casu. Díu héizint denominativa. tíu nâh ándermo námin genámot sínt. échert keuuéhselotemo ûzlâze. Nomen a nomine derivatum héizet mit réhte denominativum. i. námo uóne námin. *Ut a grammatica grammaticus. A fortitudine fortis.*

Ratio de his tribus. i. quare praemissa sunt.

Fóne dísen drín diffinitionibus íst ze uuízenne. dáz decem praedicamenta 6
uóne dîen aristoteles ságen uuíle. gelîchen námin hábint. únde áber úngelicha diffinitionem. Praedicamenta unde genera. héizent siu gelîcho. síu sínt áber éin ánderên úngelih. Pedíu sínt siu aequivoce sô genámot. náls univoce. Tîe sélben námen gébent sie íro speciebus i. sub alternis generibus. mít tîen siu keméina diffinitionem hábint pedíu sínt siu áber dîen univoca náls aequivoca.

Denominativa uuérdent áber. dánne substantia. án síh nímit accidens.

álde éin ándera substantiam. Nímet homo án síh qualitatem. sô íst er qua-
lis. nímit er án síh quantitatem. sô íst er quantus. Légit er án síh indu-
mentum. sô ist er habens. Fóne dîen állên uuírdit er denominatus. unde
dîe námin ér dánnân guuínnet. tîe héizent denominativa. Álso iustus fóne
iustitia. latus fone latitudine. vestitus fóne veste.

Questio.

Nóh tánne sínt mánignamigiu. i. plurivoca. ut ensis mucro gladius. mar-
cus. tullius cicero. únde míssenamigiu i. diversivoca. ut ignis lapis color.
7 zíu uer|sûgeta er déro? Téro né bedórfta er. ze díseme bûoche.

De sine complexione dictis et cum complexione.

*Eorum quae dicuntur. alia quidem dicuntur secundum complexionem. alia
vero sine complexione.* Téro uuórto díu man sprîchet. téro uuérdint sú-
melîchiu gespróchen zesámine gelégitiu. súmelîchiu súnderigo. *Et ea
quae dicuntur secundum complexionem sunt.* Tíu man sprîchet zesámine
gelegitiu. díu sínt sús ketân. *Ut homo currit homo vincit. Ea quae sine
complexione sunt.* Tíu man sunderîgo sprîchet. tíu sínt sús ketân. *Ut
homo bos currit vincit.* Uuáz tiu súnderigen bezéichenên. dáz uuíle er án
dísemo bûoche ságen. Uuáz tíu zesámine gelégetin bezéichenên. dáz ságet
er hára nâh in periermeniis.

De universali substantia.

*Eorum quae sunt. alia de subiecto quodam dicuntur. in subiecto vero nullò
sunt.* Súmelichiu dero uuésentôn díngo. uuérdent kespróchen fóne demo
únderin. tíu dóh ne sínt án demo únderin. nóh ín demo únderin. *Ut
homo de subiecto quidem aliquo homine dicitur. in subiecto vero nullo est.*
8 Álso ménnisko gespró|chen uuírdit fóne demo únderin. ételichemo mén-
niskin. án démo ér dóh ne íst. Universales substantiae. díe in grammatica
sínt appellativae speciei. dîe uuérdint kespróchen fone singularibus sub-
stantiis. tîe áber propriae speciei sínt. Uuér uuíssî uuáz homo uuâre. âne
uóne cicerone catone varrone. tîe únder démo námen sínt? Fóne dîen
uuírdit homo gespróchen.

Áber án ín. ne mág ér sîn. Uuîo mág homo sîn in cicerone? Ér íst sélbêr
homo. Fóne díu íst proprium universalis substantiae de subiecto dici. in
subiecto nullo esse.

De particulari accidente.

Alia autem in subiecto quidem sunt. de subiecto vero nullo dicuntur. Tára

gágene sínt ánderiu. díu ána álde ín demo únderin sínt. s. uuánda siu accidentia sínt. únde uóne únderorên gespróchen ne sínt. s. uuánda siu sínt sélben diu únderosten. *In subiecto autem esse dico. quod cum in aliquo sit. non sicut quaedam pars. inpossibile est esse sine eo in quo est.* Facilior constructio est. Dico autem esse in subiecto quod in aliquo sit. cum tamen non sit sicut quaedam pars. nec possit esse sine eo in quo est. Íh chído sô uue|sin án demo únderin. táz iz tar ána íst. únde dóh sîn pars ne 9
íst. unde íz îo nîenêr uuesen ne mág. nóh sîn nîeht ne íst. âne daz úndera. *Ut quaedam grammatica in subiecto quidem est in anima. de subiecto vero nullo dicitur.* Álso éines mánnis grammatica íst in sînero sêlo. únde dóh uóne íro gespróchin ne uuírdit. Sláh ten ást ába demo bóume. des pars er íst. nóh tánne mág er sîn. ním animae aristarchi íro grammaticam. sô ne íst sî nîener. uuánda sî âna sîa uuésen ne mág. Ánderiu mag sîn. tísiu ist zeirgángen. *Et quoddam album in subiecto quidem est in corpore. Omnis enim color in corpore est.* Unde éin uuîz fárauua íst án ételîchemo dínge. sô alle uárauua sínt. Fóne díu íst kelâzen éinluzzên accidentibus. án éinluzzên substantiis uuésen. náls áber dóh fóne dîen gespróchen uuérden.

De universali accidente.

Alia vero et de subiecto dicuntur. et in subiecto sunt. Ánderiu sínt kesprochen fóne demo únderin. s. uuánda siu universalia sínt. unde sínt oúh ána. álde ín demo únderen. s. uuánda sie accidentia sínt. *Ut | scientia in* 10
subiecto quidem est in anima. de subiecto vero dicitur. ut de grammatica. Álso scientia in anima íst íro stûole. únde áber gespróchen uuírdit. fóne grammatica. tíu únder íro námen stât. Taz éina subiectum trégit sia. Daz ánder oúget sia. Táz ut scientiam anima trégit ut grammatica scientiam ist proprium universalis accidentis. Uuâr máhti iz sîn âne in substantia? Uuér máhti iz uuízen. âne uóne sînen speciebus. tíu úndertân sínt sînemo námin? álso oúh sélbên dien speciebus áber úndertân sínt íro individua.

De particulari substantia.

Alia vero nec in subiecto sunt. nec de subiecto praedicantur. Áber dára gágene sínt súmelichiu. tíu dir ne sínt án demo únderen. s. uuánda síu sínt substantiae. nóh oúh kespróchen fóne dehéinemo íro únderen. s. uuánda síu particularia sínt. únde sélben diu únderôsten sínt. *Ut aliqui* (sic) *homo. vel equus.*

Álso éin mán. álde éin rós. *Nihil horum neque in subiecto est. neque de subiecto dicitur.* i. tero éinluzzôn substantiarum ne íst nehéin lígende án demo únderen. nóh kespróchen fóne demo únderen.

Item de precedentibus IIII.

11 Nû sínt in fîeriv getéilit tíu er | nóh uuíle téilen in zéeniu. Téro uîero sínt zúei (sic) uuíderuuartig. i. universalis substantia. et particulare accidens. únde áber ánderiu zúei. i. universale accidens. et particularis substantia.

Particularia quid commune habeant et non commune.

Simpliciter autem quae sunt individua. et numero singularia. de nullo subiecto dicuntur. Tíu éinluzziu sínt. sô aristarchus íst. unde sîn grammatica. tíu ne uuérdent kespróchen uóne demo únderen. táz íst ín geméine. síu sínt selben díu únderôsten. *In subiecto autem nihil prohibet ea esse.* Íro súmelîh mág áber án demo únderen sîn. náls áber dóh álliu. Târ ána sínt siu geskéiden.

Uuéliu sint táz? Tie einlúzzen substantiae ne múgen iz sîn sô aristarchus íst. íz sínt tiu éinlúzzen accidentia. álso sîn grammatica íst.

Uuélez íst taz úndera. án démo síu sínt? Táz sínt tie substantiae. Tiu éinlúzzen accidentia. lígent an dîen unde in dîen éinluzzên substantiis. Accidens ne mág in accidente nîeht lígen. íz líget îo in substantia. Ideo sequi-

12 tur. *Quaedam enim grammatica.* s. ut aristar|chi. *est in subiecto.* i. in anima eius. Hábet oúh universale accidens. sô scientia íst. under íro particularia accidentia sô grammatica íst. unde rhetorica. án dîen ne líget sî nîeht. sî uuírdet áber geméinlicho gespróchen uóne ín.

Quod superiora tribuant nomen suum inferioribus.

Quando alterum de altero praedicatur. ut de subiecto quaecunque de eo quod praedicatur dicuntur. omnia etiam de subiecto dicuntur. Sô daz éina gespróchen uuírdet fóne demo ánderen. álso îo daz óbera tûot fóne sînemo únderen. so uuáz tánne fóne demo óberen gespróchen uuírdet. táz uuírdet sâr gespróchen fóne demo únderen. *Ut homo.* s. daz óbera *praedicatur de quodam homine.* i. aristarcho. demo únderen. Fóne demo óberin i. *de homine* uuírdet kespróchen *animal. Ergo et de quodam homine animal praedicatur.* Sâr fóne demo únderen i. aristarcho. uuírdet oúh animal gespróchen. *Quidam enim homo. et homo est et animal.* Aristarchus íst péidiu homo íoh animal. Sô gíbet îo daz óbera sînen námen demo únderen. fone démo iz kespróchen uuírdet.

Quod diversa genera diversas habeant differentias. 13
*Diversorum generum et non subalternatim positorum. diversae secundum
speciem differentiae sunt.* Mísselîchero generum unde díu óbe éinên ánde-
rên ne stânt. sínt sámo mísselîche skídunga. nâh íro specie. s. dáz sie
uuúrchint. *Ut animalis et scientiae.* s. mísselîche skídunga sínt. *Animalis
quidem differentiae sunt ut gressibile volatile.* Animalia sínt keskéiden. án
díu. dáz íro súmelichiu múgen gân. súmelichiu ulîgen. *Scientiae vero* s.
differentiae *nulla harum est.* Mít tîen man skéidet scientiam. táz sínt án-
dere skídunga. náls tíse. *Neque enim scientia ab scientia differt in eo
quod bipes est.* Nóh éin scientia ne íst ánderro an díu nîeht úngelîh dáz sî
zuíbeine sî. *Sub alternorum vero generum. nihil prohibet easdem esse
differentias.* Óbe éinên ánderên stântero generum. múgen uuóla sîn éine
differentiae. sîe mág man gelîcho skídon. *Superiora enim. de subterioribus
generibus praedicantur.* Táz íst fóne díu. uuánda die óberen genera ge-
spróchen uuérdint fóne dien | níderên. Substantia íst taz óbera genus. ani- 14
mal íst taz nídera. Fóne animali chídit mán substantia. *Quare quaecun-
que praedicati differentiae fuerint. eaedem etiam erunt subiecti.* Pedíu
sínt álle dîe skídunga des óberin generis. skídunga des níderen. úbe sie
specificae sínt. i. úbe sie speciem uuúrchen múgin. sô díe sínt rationale
mortale. Tíe sínt tés praedicati. i. substantiae. tíe sínt óuh tés de quo
praedicatur. i. animalis. Álsô súmelîh substantia íst rationalis mortalis. sô
íst óuh súmelih animal rationale mortale. Ándere differentiae sínt. tîe di-
visivae héizent. tíe ne dúrhkânt nîeht fóne demo óberin genere. ze demo
níderin. Uuánda animal unde avis. sínt óuh subalterna genera. Animalis
differentiae sínt rationale et inrationale. táz íst taz óbera. tîe ne sínt tes
níderin. i. avis. uuánda nehéin avis ne íst ándermo úngelîh án díu. dáz er
rationale sî.

Quod generalissimas significationes habeant singulae voces.
*Singulum eorum quae secundum nullam complexionem dicuntur. aut sub-
stantiam significat aut quantitatem. aut | qualitatem aut ad aliquid. aut* 15
ubi. aut quando. aut situm. aut habitum. aut facere. aut pati.
Álliu éinluzziu uuórt. pezéichenent ételih tírro genámdôn zêeno i. uuáz iz
sî. uuîo míchel. uuîolîh. ze éteuuiu. uuâre. uuénne. kelégenî. anahábid.
tûon. dólên. *Est autem substantia quidem ut figuraliter dicatur homo
equus.* Substantia íst specialiter ze ságenne. ménnisco únde rós. *Quantitas*

ut bicubitum. tricubitum. zuéielnig trîelnig. *Qualitas ut album. Ad aliquid ut duplum. Ubi ut in loco. Quando ut heri. Situs ut sedet iacet. Habere ut calciatus armatus. Facere vero ut secare urere. Pati ut secari uri.* Tíz sínt generalissima genera. i. tíu érchenôstin genera. tísiu sínt tiu oberôstin. tísiu sínt échert genera. tíu únder ín sínt. tíu múgin béidiu sîn genera ióh species. Tísiu zêeniu stîez ér beuóre ze uîeren. Uuéliu sínt tíu uîeriu? Substantia. accidens. universale. particulare.

Quid haec singula coniuncta significent.

Singula igitur eorum quae dicta sunt. ipsa quidem secundum se in nulla
16 *affirmatione dicuntur.* Tísiu díu nû genémmet | sínt. tíu ne tûont túrh sih éinluzziu nehéina uéstenunga. *Horum autem ad se invicem complexione affirmatio sit.* Áber uóne ín zesámene gelégetên. uuírdet féstenunga. *Videtur enim omnis affirmatio vel falsa esse vel vera.* Álliu uéstenunga sól benôte sîn. lúkkiu álde uuâriu. *Eorum autem quae secundum nullam complexionem dicuntur. neque verum quicquam. neque falsum est.* Tíu áber súnderîgo gespróchen uuérdent. tíu ne sínt uuâr nóh lúgi. *Ut homo album currit.* Únz hára ságeta er geméinlîcho uóne állên praedicamentis. nû ságet er uóne demo êristin. dáz íst substantia. únde uóne íro skídungo.

Divisio substantiarum in primas et secundas.

Substantia autem est. quae proprie et principaliter et maxime dicitur. quae neque de subiecto praedicatur neque in subiecto est. Tíu herôsta substantia. únde díu mít méisten réhte sô héizit. táz íst tíu. díu gespróchen ne uuírdet fóne demo únderen. nóh án ímo ne líget. uuánda sî íst tíu níderôsta. fóne déro die óberen substantiae gespróchen uuérdint. tîe secundae
17 héizint. unde sî trégit álliu accidentia. | Tánnân héizet sî substantia. a subtus stando. *Ut aliqui* (sic) *homo vel aliqui equus.* Sô éin ménnisco íst. álde éin rós. *Secundae substantiae sunt species. in quibus speciebus insunt illae substantiae. quae principalitur dicunter. ut aliquis homo in specie quidem est in homine.*

Species sínt tie ánderin substantiae. ín dîen áber éne sínt petân. tíe êristin. dîe ánasihtîgen. sô éin ménnisco íst. *Hae s. species et harum specierum genera.* Tísiu species ín dîen primae substantiae petân sínt. unde íro genera dáz sínt secundae substantiae. *Animal vero genus est speciei* i. hominis. Táz íst genus in démo diu species pegríffen sínt. álso animal begrîfet hominem. *Secundae ergo substantiae dicuntur. ut homo atque ani-*

mal. Homo unde animal tíu in uernúmfte sínt. âne gesíht. tíu héizint mít réhte secundae substantiae. Ube primae ne uuârin secundarum ne geuuôge nîoman.

Quod univoce praedicantur secundae substantiae de primis. Accidentia vero aequivoce.

Manifestum est autem ex his quae praedicta sunt. quoniam eorum quae de subiecto dicuntur. necesse est et nomen et rationem de subiecto praedicari. Nû skînet uuola uóne dîen uóre geságetên. tén námin. unde dîa diffinitionem secundarum substantiarum. díe de subiecto héizint. pe nôte gespróchen uuérdin uóne primis substantiis. tíe íro subiecta sínt. *Ut homo* dicitur et *praedicatur de aliquo sub|iecto homine.* s. ut cicero est vel cato. 18
Hominem namque s. communem. *de aliquo praedicabis.* s. individuo ut est cato. Tû sprîchist îo daz appellativum. uóne demo proprio. *Ratio quoque hominis. de aliquo homine praedicatur.* Diffinitio appellativi hominis. uuírdit oúh kespróchen fóne demo proprio homine. álso ér héizit. *Quare nomen et ratio praedicabitur. de subiecto.* Uóne díu uuírdit péidiu. íóh nomen íóh diffinitio primae substantiae kespróchen uóne secunda. únder déro námin sî stât. Sô man chît uóne cicerone. hic homo rehtor (rhetor) est. sô íst ér écchert kehéizen homo. Sô man áber chît cicero íst homo. sô íst ér geságet oúh uuésin homo. Fóne díu sínt primae substantiae, secundis univocae. *Eorum vero quae sunt in subiecto. in plurimis quidem neque nomen de subiecto. neque ratio praedicatur.* Aber dero accidentium námo. nâh állero. unde íro diffinitio. ne uuírdit nîeht kespróchen fóne prima substantia. tíu íro subiectum íst. *In quibusdam vero nomen quidem nihil prohibet praedicari. rationem vero impossibile est.* Tér námo súmelichero accidentium mág iz sîn. diffinitio nîomer. *Ut album.* i. albedo *cum in subiecto sit corpore praedicatur de subiecto. Dicitur enim corpus album.* Album héizit man béidiu. íoh sélba dia uáreuua. íoh tia sácha án déro sî íst. *Ratio vero albi nunquam | de corpore praedicabitur.* Án démo sî áber 19
íst. táz ne chît nîoman uuésin táz sî íst. Fóne díu héizit táz equivocatio.

Primas substantias omnibus caeteris dare ut sint.

Cetera vero omnia. s. quae praeter primas substantias sunt. *aut de subiectis eis dicuntur.* i. *primis substantiis. aut in subiectis eis sunt.* Al dáz tir íst âne primas substantias. táz uuírdet kespróchen uóne ín. álso secundae substantiae tûont. álde síu lígint án ín. sô accidentia tûont. *Hoc autem*

manifestum est ex his. s. exemplis *quae per singula proponentur.* Táz skînet uuóla án dîen exemplis. tíu dés sâr súnderîgo gegében uuérdent. i. súnderîgo uóne secundis substantiis. únde súnderîgo uóne accidentibus. *Ut animal de homine praedicatur.* Táz íst tíz éina exemplum. *Nam si de nullo aliquorum hominum. nec omnino de homine.*

Ne uuúrte animal uóne catone gespróchen. sô ne uuúrte iz uóne homine gesprochen. *Rursus color in corpore est. Ergo et in aliquo corpore.* Táz íst taz ándera exemplum. *Nam si non in aliquo singulorum nec omnino in corpore.* Ne uuâre diu uareuua án éinluzzemo dínge. sô diu súnna íst. sô ne uuâre sî án nehéinemo dínge. *Quare alia omnia aut de subiectis principalibus substantiis dicuntur. aut in subiectis eis sunt.* Ál dáz tir íst âne dia primas substantias. táz uuírdit kespróchen uóne ín. álde lígit án in. únde
20 ín ín. *Non ergo existentibus* | *substantiis. s. primis. impossibile est esse aliquid aliorum.*

Âne síe ne mág ánderis nîeht sîn. Omnia enim alia aut de subiectis eis dicuntur. aut in subiectis eis sunt. Ál daz ánder. hábit námin uóne ín. álde sízzet án ín. Úbe primae substantiae ne uuârin. secundae ne uuârin. accidentia ne uuârin. Síe sínt úndertân secundis substantiis. íro námin trágendo. únde úndertân accidentibus síu sélben trágendo.

De differentia secundarum substantiarum.

Secundarum vero substantiarum. magis substantia est species quam genus. Species íst hartor substantia tánne genus. *Propinquior est enim primae substantiae.* Táz íst uóne díu. uuánda iz náhor stât tero érchenôstûn substantiae. *Si enim primam substantiam quid sit quis assignet. evidentius et convenientius assignabit. speciem proferens quam genus.* Úbe diz éinluzza díng îoman zéigôt. tér zéigôt iz páz mít specie tánne mít genere. *Ut quendam hominem assignando manifestius assignabis hominem assignando quam animal.* Álso du catonem báz zéigôst. hominem némmindo. tánne animal. *Illud quidem proprium magis alicuius est hominis. hoc autem communius.* Éniu zéiga. i. homo. tíu íst catonis. Tísiu i. animal. tíu íst hominis. *Et cum aliquam arborem reddideris. manifestius assignabis cum arborem assignabis quam arbustum.* Zéigôst tû uuáz éin réba sî. táz tûost tû báz póum chédendo. tánne dáz in érdo stât. An érdo stât óuh chrûit |
21 unde spréid. *Amplius* Ferním nóh mêr. *Primae substantiae propterea quod aliis omnibus subiacent. et alia omnia de his omnibus praedicentur.*

aut in eis sunt. idcirco maximae substantiae dicuntur. Primae substantiae héizint mít méisten réhte substantiae. fóne díu dáz sie állero díngo stóllin sínt. únde álliu díng kespróchen uuérdint fóne ín. sô secundae substantiae tuônt. álde án ín sínt. sô accidentia sínt. *Sicut autem principales substantiae ad alia omnia se habent. sic et species ad genus se habet. Subiacet enim species generi.* Species lígit únder genere. álso prima substantia únder ín béidên lígit. únde nóh tánne sub accidentibus. *Genera namque de speciebus praedicantur. species autem de generibus non convertuntur.* Animal spríchit man uóne homine. Homo ne uuírdit kespróchen uóne animali. *Quare et ex his species est magis genere proxima substantiae.* Tánnan skînet oúh. táz homo náhor stât primae substantiae î. catoni dánne animal. *Ipsarum vero specierum. quaecunque non sunt genera. nihil magis alia ab alia substantia est.* Téro specierum díu genera ne sínt. i. tíu ében nâh stânt primae substantiae. téro nehéin ne íst mêr substantia. dánne dáz ánder. *Nihil enim familiarius assignabis de aliquo homine hominem assignando. quam de aliquo equo equum.* Tû ne sprîchist nîeht
quíssôr hominem uóne catone. dánne rós | uóne rhebo. *Similiter autem* 22
et principalium substantiarum. nihil magis alterum altero substantia est. Tero éinluzzon substantiarum ne íst oúh nehéin hártor substantia. dánne diu ánderiu. *Nihil enim magis aliquis homo substantia est. quam aliquis bos.* Cato ne íst nîeht hártôr substantia. dánne sîn óhso. *Merito ergo post principales substantias. solae aliorum omnium dicuntur species et genera secundae substantiae.* Mít réhte héizent species et genera ándere substantiae. nâh tien êristên. álles tés man genémmen mág âne sîe. i. âne die êristen. s. uuánda accidentia ne múgin héizen substantiae. *Solae enim hae indicant principalem substantiam eorum quae praedicantur.* Sîe éinen zéigont primam substantiam. s. âne diu accidentia.

Aliquem enim hominem si quis assignaverit quidem. speciem quidem quam genus assignando familiarius monstrabit. et manifestius faciet hominem assignando quam animal. Catonem zéigot man báz mít homine dánne mít animali. i. páz mít specie. dánne mít genere. *Aliorum vero quicquid assignaverit quilibet. assignabit extranee.* So uuáz îoman ánderis sprîchit fone catone. dáz tûot ir míssenémendo. *Velut album aut currit. aut quodcunque talium reddens.* Álso dér missenímiet. tér ín héizet album álde currit. álde îeht témo gelîchis. *Ergo merito hae solae substantiae dicuntur.*

23 Pedíu héizent | ècchert tîe substantiae. dîe primae sínt alde secundae. *Amplius. Primae substantiae propterea quod aliis omnibus subiacent. id circo propriae substantiae dicuntur.* Quibus omnibus? Secundis substantiis et accidentibus. Secundae substantiae lígint óuh únder dien accidentibus. uuánda primae únder ín lígint. Úbe cato únde cicero. únder ín ne lâgîn. nóh homo ne lâge. Ne trûegîn sîe siu. sô ne trûege sie homo. Ne trûege siu homo. unde ánderiu species. sô equus íst unde bos. nóh animal ne trûege siu. Secundis chúmit iz uóne primis.

Nâh primis tîe siu ze uórderôst trágent. tragent siu óuh secundae in secundo loco. Pedíu sínt io primae. úndertân ze êrist. Únde sélbên dîen únder tânen secundis. sínt primae úndertan. Fóne díu chídit ér nû uóne ín. propriae dicuntur substantiae. peuóre chád ér maximae dicuntur substantiae i. uuánda sie trágent. únde sínt únder trágentên. pedíu íst ín dér námo éigen. táz sie substantiae héizent. *Sicut autem primae substantiae ad alia omnia se habent* i. ad accidentia. *ita species et genera principalium substantiarum ad reliqua omnia se habent.* s. iterum ad accidentia. Álso primae substantiae stânt únder accidentibus. so stânt óuh secundae. *De his enim* i. primis et secundis *reliqua omnia praedicantur.* s. iterum accidentia. Uuánnân máhtîn qualia únde quanta gespróchen uuérden âne uóne ín. Ideo sequitur. *Aliquem enim hominem dicis grammaticum esse.*
24 *ergo et hominem et animal grammaticum dicis.* Aristarchum chí|dis tû uuésin grammaticum. sô tûost tû óuh hominem únde animal. Táz íst quale. Íst óuh aristarchus bipedalis táz íst quantum. sô íst óuh homo bipedalis. únde animal bipedale. *Similiter autem et in aliis.* s. qualibus et quantis.

Quod commune sit substantiis. in subiecto non esse.

Commune est autem omni substantia in subiecto non esse.

Állên substantiis íst keméine. ne uuésin án demo únderin. s. uuánda sie accidentia ne sínt. *Prima enim substantia nec de subiecto dicitur. nec in subiecto est.* Tiu níderôsta substantia ne habit únder íro ándera. fóne déro sî uuérde gespróchen. nóh sî ne lígit án ánderro. *Constat vero etiam sic quidem. quia nulla secundarum substantiarum est in subiecto.* Tánnân skînet táz nehéin secunda in subiecto ne lígit. s. uuánda prima ne lígit. *Et enim homo de subiecto quidem aliquo homine dicitur. in subiecto nullo est.* Táz éina hábit homo âne daz ánder. kespróchen uuírdit ér fóne demo únderin. áber

án ímo ne íst ér. *Neque enim homo est in aliquo homine.* Nóh homo
neíst án cicerone. Ér íst sélber homo. *Similiter autem et animal de sub-
iecto quidem dicitur aliquo homine. non est autem animal in aliquo ho-
mine.* Animal hábit óuh táz éina. Íz uuírdit kespróchen uóne cicerone. íz
neíst áber án ímo. Cicero trégit íro námin ér ne trégit síe sélben. Síu
uuérdent fone imo praedicati náls por|tati. Amplius. Ferním îo nóh. s. 25
uuîo substantiae geskéiden sîn. uóne dîen díu in subiecto sínt.
*Eorum quae sunt in subiecto. nomen quidem de subiecto aliquotiens nihil
prohibet praedicari. rationem vero impossibile est. Secundarum vero sub-
stantiarum de subiectis ratio praedicatur et nomen.* Téro námo. díu in sub-
iecto sínt. i. accidentium. mág uuóla uuílon gegében uuérden demo subiecto.
sô album tuôt álbo. diffinitio nîomer. Áber dér námo. únde díu diffinitio se-
cundarum substantiarum tíe dóh kelîh sínt témo in subiecto. tíu uuérdint
pédiu gegében íro subiecto. i. primae substantiae. *Rationem vero hominis et
animalis de aliquo homine praedicabis.* Diffinitionem hominis únde animalis
sprichist tû uóne cicerone. Sensatum corpus. íst íro állero diffinitio.
Quare non erit substantia eorum quae sunt in subiecto. Sensus est. Prima
substantia díu neíst in subiecto. nóh kelîh temo in subiecto. Tóh áber se-
cunda hábe geméine subiectum mít accidentibus tíu der héizint in subiecto.
únde ímo dâr ána gelîh sî. sî neíst tóh nîeht in subiecto. Pedíu neíst ne-
héin substantia in subiecto. Tísa réda tûot ér nû sûochendo proprium sub-
stantiae. Állero díngolîh pechnâet man îo uóne sînemo proprio. Ér há-
bitî iz nû uúndin. úbe iz fúrder ne rúhti. Ideo sequitur.

Quod non soli sit substantiae. in subiecto non esse.

Non est autem hoc substantiae proprium. sed et differentiae. illud est quod 26
in subiecto non est. Táz ne mág nîeht éigin sîn substantiae. dáz sî án demo
únderin neíst. uuánda iz óuh íst differentiae. *Bipes enim et gressibile de
subiecto quidem dicitur homine. in subiecto autem nullo est.* Fóne homine
uuírdit. kespróchen îo uuederiu differentia. bipes ióh gressibile.
Íro námin trégit ér. sîn sélbûn ne trégit ér. Fóne démo sî uuírdit kespró-
chen. án démo neíst sî. *Non enim in homine est bipes neque gressibile.*
Án homine neíst bipes nóh gressibile. ér íst iz sélbo. *Ratio quoque dif-
ferentiae de eo dicitur. de quo ipsa differentia praedicatur.* Fóne démo sî
gespróchen uuírdit. fóne démo uuírdit óuh íro diffinitio gespróchen. *Ve-*

lut si gressibile de homine dicatur. et ratio gressibilis de homine praedicatur.

Uuírdit tér námo differentiae gespróchen uóne homine. i. gressibile. sô uuírdit óuh íro diffinitio gespróchen uóne imo. Gressibilis diffinitio íst. quod per terram pedibus ambulat. Táz íst homo. Ideo sequitur. *Est enim homo gressibilis.*

Non nos vero conturbent substantiarum partes. quae ita sunt in toto quasi in aliquo subiecto. ne forte cogamur aliquando confiteri. eas non esse substantias. Únsih ne súlin tríegin. téil án állemo stándiu. sámo so síu acci-
27 dentia sîn. nals substantiae. Uuârîn sie accidentia. sô ne uuârîn | sie partes tero substantiae. Hóubit únde hénde sínt tes lîchámin téil. sô sínt óuh éste des póumis. uuénde des hûses. pedíu sínt kelícho substantiae partes unde totum. *Non enim sic dicebantur esse ea quae sunt in subiecto. ut quasi partes essent.* Accidentia ne chád nîoman uuésin partes subiecti.

Item quid non sit soli substantiae sed et differentiae.

Inest autem substantiis et differentiis. ab his omnia univoce praedicari. Substantiis. s. secundis únde differentiis íst keméine. uóne íro subiectis kespróchen uuérdin univoce. *Omnia enim quae ab his praedicata sunt aut de individuis praedicantur aut de speciebus.* Ál dáz tû uóne ín chîst. táz chîst tû fóne íro únderên. *A prima namque substantia nulla praedicatio est. De nullo enim subiecto dicitur.* Cato ne hábit únder ímo nehéin subiectum. fóne démo ér múge gespróchen uuérdin. *Secundarum vero substantiarum species quidem de individuo praedicatur.* Fóne ímo uuírdit homo gespróchen. *Genus autem de specie et de individuo.* Animal uóne béidên ióh homine ióh catone. *Similiter autem et differentiae de speciebus et de individuis praedicantur.* Gressibile chît man óuh fóne béidên. ióh homine ióh catone. Táz íst tíu éina praedicatio. i. hominis. *Rationem quoque suscipiunt primae substantiae specierum et generum. et species generis.* Cato dér
28 ze únderôst lígit. hábit diffinitionem | déro óberôn. i. hominis et animalis. Uuánda ér íst substantia animata sensibilis. Sô hábit óuh homo animalis. táz íst tíu sélba. Tía dû chîst fóne démo óberin. día chîst tû uóne demo únderin. *Similiter autem et differentiarum rationem suscipiunt species et individua.* Homo únde cato díu sínt táz. quod pedibus per terram potest ambulare. Táz íst diffinitio gressibilis. Táz íst tíu gemácha praedicatio. i. diffinitionis. *Univoca autem erunt quorum et nomen commune est et*

ratio. Tíu sínt ío univoca. díu béidiu geméine hábint. nomen íóh ratio-
nem. i. diffinitionem. *Quare omnia quae a differentiis sunt et substan-
tiis. univoce praedicantur.* Fóne díu uuízist. so uuáz man chíd uóne sub-
stantiis secundis. unde differentiis. táz uuésin geméine. ín únde íro sub-
iectis. Uuízist oúh differentiam sámint uuésin. substantiam íóh accidens.
unde ne uuéder dúrh sih.

Item quod inest substantiae, sed non omni.
Omnis autem substantia videtur hoc aliquid significare. Mánne dúnchit ío
substantia éin díng bezéichenen. *Et in primis quidem substantiis indubitale
et verum est. quoniam aliquid hoc significat. Individuum enim et unum est
numero quod significat.*
Án catone únde án cicerone. íst iz quísso uuâr. dáz sî éin bezéichenet.
Íro iouuéderis námo bezéichenet éin éinluzze díng únde únspaltîg. *In se-
cundis substantiis videtur quidem similiter | appellationis figura hoc aliquid* 29
*significare. quando quis dixerit hominem vel animal. non tam verum est.
sed quale aliquid significat.* Án homíne únde animali mág mánne dúnchin.
uóne déro gelîchi dés einlúzzen námin. táz siu bezéichenên éinlúzze díng.
taz ne íst uuâr nieht. síu bezeichenint mêr uuîolih díng.
Neque enim unum est quod subiectum est. s. secundae substantiae. *quem ad
modum prima substantia.* s. unum est. *sed de pluribus homo dicitur et
animal.* táz neíst éinlúzze nieht. sô cato íst. Tíu communio. dáz íst quali-
tas. *Non autem simpliciter qualitatem significat.* s. secunda substantia.
quem ad modum album.
Nihil enim aliud significat album. quam qualitatem. Homo únde animal
ne bezéichenent nieht. so bárlicho uuîolîchi. sô uuízî tûot. Uuízî ne be-
zéichenet nîeht. âne uuîolichi. *Genus autem et species circa substantiam
qualitatem determinant.* Homo únde animal sézzent íro qualitatem úmbe dia
substantiam. i. úmbesézzent. únde úmberingint mite dia substantiam. *Quale
enim.* s. hominis et animalis. *quandam substantiam significat.* Íro uuîolîchi
bezéichenit substantiam. s. tíu án íro subiectis íst. Sî neíst nieht sô getân sô
díu bára. díu lígit án dero substantiae. dísiu úmbe gât sia. So getân qualitas.
héizit substantialis qualitas. *Plus autem in genere quam | in specie determi-* 30
natio fit. Dicens enim animal plus complectitur quam hominem. Mít animali
uuírdit uuîtôr gemárchôt. tánne mít homíne. Tíu márcha gât úmbe álliu
lébendiu. únz tára ne márchôt homo nieht. Éniu communio íst mêra dánne

dísiu. Nóh neíst îo nîeht fúnden proprium substantiae. Pedíu súochet ér iz îo nóh.

Item quod inest omni substantiae. non autem soli.

Inest autem substantiis. et nihil illis esse contrarium. Primae enim substantiae quid erit contrarium? Ut alicui homini nihil est contrarium. At vero nec homini nec animali nihil est contrarium. Állên substantiis ist keméine uuésin âne uuíderuuártin. Uuáz mág catoni sîn uuíderuuártîg. únde homini únde animali? Tíu héizint contraria. tíu uóne éinemo úrsprínge chómenîu. i. uóne éinemo genere. állero díngo úngelîchesten sínt. únde uérristin. únde éin ánderiu tîlegônt. Álso lîb únde tôd. téro genus ad aliquid íst únde uuîz únde suarz. téro genus qualitas íst. Tíu ne múgin sámint sîn. uuánda íro natûra uuíderuuartîg íst. Sólih ne íst substantia nîeht. *Non est autem hoc substantiae proprium. sed etiam multorum aliorum ut quantitatis.* Tíz ne íst îo nóh nîeht úréiche substantiae. iz íst óuh quantitatis únde ánderro díngo. *Bicubito enim nihil est contrarium. At vero nec decem. nec alicui*
31 *talium.* Táz zuéio élnôn láng álde breit | íst. álde drîero. álde uîero. uuáz mág témo uuídere sîn? Álde sélbero zálo. so zeéniu íst. únde zuéinzig? *Nisi quis forte multa paucis dicat esse contraria. Vel magnum parvo.* Éteuuer ne strîte. manigiu den únmánigên. mícheliu den lúzzelên uuíderuuálôn. Táz sî so uuîo iz sî. *Determinatorum vero nullum nulli est contrarium.* Téro guíssotôn neíst îo nehéin ándermo uuíderuuártîg. Úmbe dîe úngeuuíssôten mág man strîten. tíu nîeht úreichis ne sínt quantitatis. tíu échert quantitatis sínt. tíu ne mág nîoman gezîhen dero uuíderuuartîgi.

Item quod inest non soli.

Videtur autem substantia non suscipere magis et minus. Substantia ne mág mêr noh mínnera sîn dáz sî íst s. zéinemo mâle dánne ze ándermo. *Dico autem hoc. non quia substantia non est a substantia magis et minus. Hoc autem dictum est quia est.* Íh ne uerságo nîeht. éin substantia ne sî hártôr substantia dánne ánderiu. Uuánda íh tés keiégen hábo. s. sô prima íst hártôr dánne secunda. *Sed quoniam unaquaeque substantia hoc ipsum quod est. non dicitur maius et minus.* Súnder dáz éin substantia dáz sî íst zéinemo mâle. dáz mêr ne íst. dánne ze ándermo. *Ut est haec substantia homo.* Álso cato íst. *Non est magis et minus homo. neque ipse. neque alter ab altero.* Ér ne uuírdit nîomer mêr ménnisko álde mínnera. Nóh ér ímo sélbemo. nóh
32 ánderêr | ímo. Cicero ne uuírdit nîomer mêr nóh mínnera homo álde

substantia. dánne cato. *Non enim est alter altero magis homo. sicut album altero magis album et bonum alterum altero magis bonum.* Sô uuîz ándermo. uuîzera uuírdit. únde gûot ánderme bézzera uuirdit. sô ne uuírdit níomer ménnisko. ándermo hártôr ménnisko. *Sed et ipsum a se magis et minus dicitur. Ut corpus cum album sit. magis album esse dicitur quam prius. Et cum calidum sit. magis et minus calidum dicitur.* Ióh uuîz sélbîz uuírdit mêr únde mín. Álso uuîz tûoh uuîzera uuírdit. tánne íz êr uuâre. Únde uuárm uuazer uuármera uuírdit. ióh chálter uuírdit. tánne iz êr uuâre. *Substantia vero non dicitur.* s. se ipsa *magis et minus.* Substantia ne lîdit tés nîeht. táz sî uuérde mêr álde mín. dánne si êr uuás. *Neque enim homo magis nunc homo quam prius dicitur. Neque aliorum quicquam quae substantiae sunt.* Mennisko ne héizit îo nû nîeht mêr ménnisko. dánne êr. Nóh téro díngo nehéin. díe substantiae sínt. *Quapropter non recipiet substantia magis et minus.* Pedíu ne mág substantia mêr uuérden alde mín dáz si íst. Nóh circulus ne mág nóh duplum. nóh triangulum. unde ándere quantitates. Tes hábit aristoteles fersuîget uuánda iz álechúnd íst. Fóne díu uuírdit îo nóh ze sûochenne proprium substantiae.

Item quod omni et soli.

Maxime autem substantiae proprium videtur esse quod cum | idem et unum 33
numero sit contrariorum susceptimum est. Taz quíssista súnderzéichen substantiae íst táz. táz sî éin uuésintiu. zuéi ân síh némen mág uuíderuuartîgiu. *Et in aliis quidem quaecunque non sunt substantiae. non habebit quis quid proferat. quod cum unum sit numero susceptibile contrariorum est.* Án dien accidentibus ne mág níoman dáz eruáren. dáz éin uuésende zuéi án síh néme uuíderuuártîgiu. *Velut colorum quod est idem et unum numero. non erit album et nigrum. Neque eadem actio et una numero. erit prava et studiosa.* Álso éin uáreuua ne mág uuésin uuîz unde suárz. Nóh éin tât. kûot unde úbel. *Similiter autem et in aliis quae non sunt substantiae.* Álso íst iz án dien ánderen accidentibus. *Substantia vero cum unum et idem sit numero. capax contrariorum est.* Substantia éiniu. mág trágen zuéi uuíderuuartîgiu. *Ut quidam homo. cum unus atque idem numero sit. aliquando quidem fit niger. aliquando albus. et calidus et frigidus. pravus et studiosus.* Álso cato uuésin mág ze êrist uuîz. unde dára nâh suárz. únde uuîlôn uuárm. únde uuîlôn cháld. uuîlôn réht uuîlôn únreht. *In aliis autem nullis aliquid tale videtur.* Án dien accidentibus ne uíndest tu nîeht sóles.

Non sic orationem et opinionem contrariis mutari sicut substantiam.
34 *Nisi forte quis obponat orationem et opinionem esse huiusmodi.* | Mán ne chéde réda. únde uuân. sô getân uuésin. *Eadem enim oratio et eadem opinio. verum et falsum esse videtur.* Uuánda éina réda. unde éinen uuân. uíndet man béidiu uuésin. uuâr ióh lúgi. *Veluti si vera sit oratio sedere quendam. surgente eo falsum erit.* Álso dánne geskíhet. ube uuâr íst ze spréchenne. dáz éin mán sízze. únde iz sâr lúgi íst. sô ér ûf stât. *Similiter autem et de opinione.* Úmbe den uuân sô sámo. *Si quis enim vere opinari. vel placere sibi putet sedere aliquem. surgente eo falsa videtur ei idem habenti de eo placitum.* So uuér uuânin uuíle dánne iz uuâr íst. táz éin mán sízze. stât ér ûf. uuânit ér is tánne nóh. so trîugit ín der uuan. *Sed etsi quis hoc suscipiat. sed tamen modo differt.* Uuíle óuh táz ioman sô uernémen. unde uúre gelîh háben. sô ne gât íz tóh nîeht kelîcho. *Nam ea quae in substantiis sunt ipsa motata susceptibilia sunt contrariorum. Frigidum enim de calido factum. motatum est. Alterum enim factum est. Et nigrum ex albo. et studiosum ex pravo.* s. motatum est. et alterum factum est. *Similiter et in aliis.* s. substantiis *unum quid motationem suscipiens est susceptibile contrariorum.* Sô die substantiae síh uuéhselônt. sô nément sîe án síh. álde ín síh contraria. Cháltiu sácha uuármi uuórteniu. hábit
35 síh keuuéhselôt. únde íst uuórten ánderiu. Únde suárz | sacha uuîz uuórteniu. hábit síh ál geuuéhselôt. Sô uérit iz úmbe éina îo uuélea substantiam. dáz sî síh uuéhselondo. inpfáhet contraria. *Oratio autem et placitum. ipsa quidem inmobilia omnino perseverant.* Àber réda unde uuíllo ne tûont nîeht sô. Síu stânt únuéruuéhselôt sélbin. Uuâr únde lúgi. ne uuehselônt sih nîeht. sô uuîz únde suárz tônt (sic) tia substantiam. *Cum res movetur contrarium circa eam fit. Oratio namque permanet eadem eo quod sedeat aliquis.* Sô der sízzendo ûf stât. sô skînet án ímo. dér uuéhsil. dóh tíu réda úngeuuéhselôt sí. tíu dir chît. dáz er sízze. *Cum vero res mota sit. aliquando falsa fit.* s. oratio. Úbe man sízzet. álde stât. unde síh sô uuéhselôt. sô uuírdit sî úngeuuehselôtiu. uuâr álde lúgi. *Similiter autem et in placito.* Sô uérit iz óuh án demo uuâne. *Quapropter modo solius proprium substantiae est. eo hoc est id quod secundum suam motationem capabilis sit contrariorum.* Pedíu íst iz échert éinero déro substantiae. dáz sî síh uuéhselôndo. infáhen mág zuei contraria.

Orationem et opinionem contrarietatis non esse susceptibilem.
*Si quis autem etiam haec recipiat. placitum et orationem dicens susceptibilia
esse contrariorum. non est verum hoc.* Úbe iz óuh îoman sô háben uuíle.
dáz oratio unde placitum. i. opinio. án síh | némen contraria. dóh siu sih 36
ne uuéhselôen. táz ne íst îo uuâr níeht. *Oratio namque et placitum non
in eo quod ipsa aliquid recipiant. contrariorum susceptibilia esse dicuntur.
sed eo quod circa alterum aliqua passio facta sit.* Uuân únde réda. dóh
man síu héize contraria. dáz neist îo bedíu níeht táz síu in síh îeht kené-
men múgin. núbe uóne díu. dáz díu substantia éteuuáz lídit s. uuíderuuar-
tigis. *Nam in eo quod res est aut non est in eo etiam oratio vera vel falsa
dicitur. non in eo quod ipsa capabilis sit contrariorum.* Also îo díu subst.
íst. álso uuírdit tíu réda uuâriu álde lúkkiu. sô ne lidet îo sélbiu níeht.
Simpliciter autem a nullo. s. contrariorum. *neque oratio neque placitum.
Quapropter non erunt susceptibilia contrariorum cum nulla in eis passio facta
sit.* Túrh síh ne infíndit níemer uuân únde réda. déro uuíderuuártigôn.
Fóne díu skînet. dáz síu íro níeht infâhen ne múgin. noh líden ne múgin.
*Verum substantia in eo quod ipsa contraria recipiat. in hoc susceptibilis contra-
riorum esse dicitur.* Áber substantia díu síu i. contraria nímit án síh. tíu hábit
tén námen mít réhte. *Languorem enim et sanitatem suscipit. et candorem
et nigredinem. Et unum quid talium ipsa suscipiendo. contrariorum suscep-
tibilis esse dicitur.* Sî uuírdit sîehc (sic) únde gesúnt. uuîz únde suárz. Únde
déro îo ételîh an síh láden|de. héizit sî mít réhte. díu ánanémiga déro 37
contrariorum. *Quare erit proprium substantiae quod cum idem et unum
numero sit. secundum suam motationem. contrariorum est susceptibilis.* Fóne
díu íst táz úreiche substantiae. dáz sî síh uuéhselônde. contraria ínpfâhen
mag. *De substantia quidem haec dicta sunt.*

Explicit de substantia.

Uuîo mág man díutin substantiam unde accidens? Súmelîche chédint sub-
stantiam. dáz ter íst. accidens dáz ter míte íst. Súmelîche chédint sub-
stantiam uóne uuésinne uuíst. accidens míteuuíst. Súmelîche chédint
substantiam êht. quod intelligitur îeht. i. aliquid. accidens mít êhte. Vi-
detur autem esse compositum. îeht et eius negatio níeht. quod integre
dicitur éin êht. únde nehéin êht. Sicut et corrupte dicitur îouuiht. et
eius negatio nîouuíht. De omni namque re uuíht dicitur. Interrogamus

enim dicentes íst târ îouuíht? quasi diceremus íst târ éinuuíht i. aliquid. Respondemus quoque nîouuiht. i. nehéin uuíht. Unum ergo significant îouuiht únde îeht. et item nîouuíht únde nîeht. De homine quoque dicitur úbil uuíht. pôse uuíht. Ergo. uuíht. êht. îeht. uuíst. taz íst. substantiam significant. Convenientius tamen videtur substantiam et accidens dicere. uuíst. únde míte uuíst. Quid autem genus et species? Dicam si
38 placet genus taz keméina. species taz súnderîga. In historicis | lectionibus solemus interpretari genus chúnne unde sláhta. speciem bílde unde skôni. únde ánasíht. Facile autem intellegitur generalissimum genus tantum genus esse. et specialissimam speciem tantum speciem esse. genus autem subalternum utrumque esse genus et speciem. Idcirco dicamus genus generalissimum. állero generum érchenôsta. et speciem specialissimam állero specierum érchenôsta. subalternum vero genus éin genus únder ándermo. Transire quoque possumus. in legendo. eorum interpretationem quorum patet intellectus et significatio. Maxime si eorum est laboriosa interpretatio. Sicut et latini angelos. et archangelos. cherubim. et seraphim. patriarchas. et prophetas. quae greca nomina sunt. in usu habent. Nec eorum alibi quam in expositionibus interpretationes leguntur. Transire überhéuen. In usu habent prûchent.

Incipit de quantitate.

Prima divisio.

Quantitatis aliud quidem est continuum. aliud discretum. Súmelîche quantitates hábent síh zesámine. súmelîche sínt únderskéidin.

Secunda divisio.

Et aliud quidem constat ex suis partibus. habentibus positionem ad se invicem. aliud autem ex non habentibus positionem. Únde súmelîche bestânt fóne íro stúcchin. éin ánderên éteuuio lígendên. súmelîche fóne únlígendên.

Quae in prima divisione sint discreta et continua.

39 *Est autem discreta quantitas ut numerus et oratio. Continuum vero linea superficies corpus. Amplius autem praeter haec. tempus et locus.* Tíu únderskeidena quantitas. táz íst zála únde réda. Tíu síh zesámine hábet. táz íst ter réiz. únde díu óbeslíhtî. únde díu héui. Únde nóh tánne âne díu zît. únde stât.

Ratio de discretis.

Partium etenim numeri nullus est communis terminus ad quem copules particulas eius. Tíu téil dero zálo. ne hábint nehéina geméina márcha. tíu siu zesámine héfte. *Ut quinque* et quinque. *si est ad decem particula.* Also finuiu. únde áber finuiu. zesámene ne háftênt. úbe díu téil zêniu máchônt i. úbe denarius tarûz uuirdit. *Ad nullum communem terminum copulat.* i. copulantur. *quinque et quinque sed semper discreta et separata sunt.* Nehéin geméine márcha ne héftit zesamine finuiu únde áber finuiu. síu sínt îomer geskéiden. *Quare numerus discretorum est.* Fóne díu ist îo numerus únderskéidin. *Similiter autem et oratio discretorum est.* Oratio íst óuh únderskéiden. *Quia et quantitas est oratio. manifestum est. Mensuratur syllaba brevis* (sic) *et longa.* Táz oratio quantitas íst. dáz skînet án déro mâzo dero syllabarum. día man lánge héizet únde chúrze. s. uuánda láng únde chúrz quantitates sínt. táz fóne dien bestât. táz íst óuh quantitas. *Dico autem eum voce orationem prolatam.* Íh méino | día gespróchenun oratio- 40
nem. s. Ne mísse uuáh nieht án demo uuórte. Uuánda logos pezeichenit apud grecos pêdiu. rationem íoh orationem. Álso oúh tûot réda in díutiscun. *Ad nullum enim communem terminum particulae eius copulantur.* Partes orationis ne bíndit nehéin geméine márchunga zesámine. *Non enim communis terminus est. ad quem syllabae copulantur. sed unaquaeque divisa est. ipsa secundum se ipsam.* Tû ne uíndest nehéina márcha geméina tíu zesámine héfte die syllabas tie partes orationis sínt. Síe sínt álle geskéidin ío uuéliu stât fúrh sih.

Ratio de continuis.

Linea vero continuum est. Potest enim sumere communem terminum. ad quem particulae eius copulentur. i. punctum. Ter rêiz hábit sih áber zesámine. uuánda ér mág úndirstúpfit uuérdin. úndér stúpf ist tánne geméine márcha des zéseuuin téilis únde des uuínsterin in hunc modum

sinistra pars dextera pars.

Uuírdit ter rêiz ferzorn in míttemin. sô sint tánne uuórtin zuêne réiza ûzer éinemo. sô sint óuh fóne díu uuórtin zuêne órtstúpfa déro réizo. ûzer démo éinen stúpfe. dér beuóre uuás keméine. in hunc modum. Stúpf ne ist nehéin têil des réizis. ér ist échirt órt únde márcha. Mít temo stúpfe solst tû ío zeigôn die téila des réizis. uuíle dû den hálbin. uuíle dû den drítten. uuíle | dû den uîerden. Âne stúpf ne 41

máht tû. Ter réiz hábit léngi âne bréiti. stúpf ne hábit ne uuéder. Ten
réiz máht tu getéilen mít témo stúpfe. áber sélbin den stúpf. ne máht tû
getéilen. Fóne díu neíst nehéin díng in quantitate. chléinera stúpfe. et
nec quantitas. sed initium et terminus quantitatis. *Et superficies lineam.*
s. potest sumere communem terminum. *Plani namque particulae ad quen-*
dam communem terminum copulantur. Tiu uéldslíhtî mág únder márchôt
uuérdín mít temo réize. uuánda íro téil hábint síh îo benôte zesámine. án
ételiíchero geméinero márcho. tíu geméina márcha íst ter réiz. Sô dáz
uéld únderrízen uuírdit. sô íst îogelîh réiz keméine márcha. déro stúccho.
díu dâr in ében lígent. in hunc
modum. Fáld óuh taz tûoh in
zuéi. so dúrhkât ter uáld in réi-
zis uuîs alla dia bréiti des tûo-
chis. únde íst geméine marcha

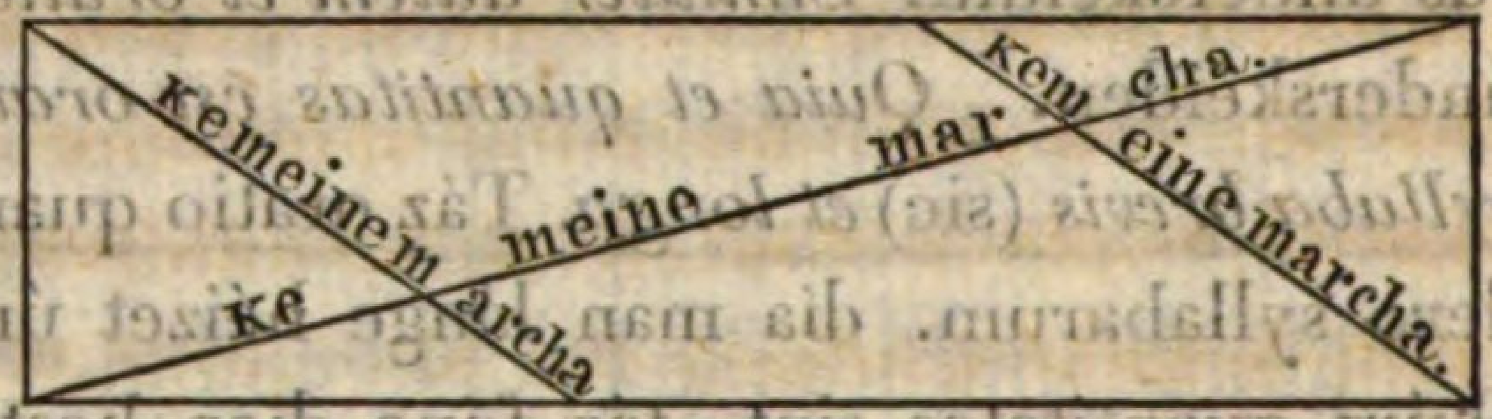

péidero déro téilo. díu dâr in ében sínt. Uuíle dû íz án déro stéte in
zuéi scrôtin. sô sínt sâr uuórtin zuéi tûoh ûzer éinemo. únde uzer éinero
slíhti zûo (sic). unde sínt uuórtin zuêne durhkánge. ûzer démo éinemo. dér
42 dâr beuore uuas. Dîe sîhet (sic) | man dánne án dîen scrôtin. in hunc modum.

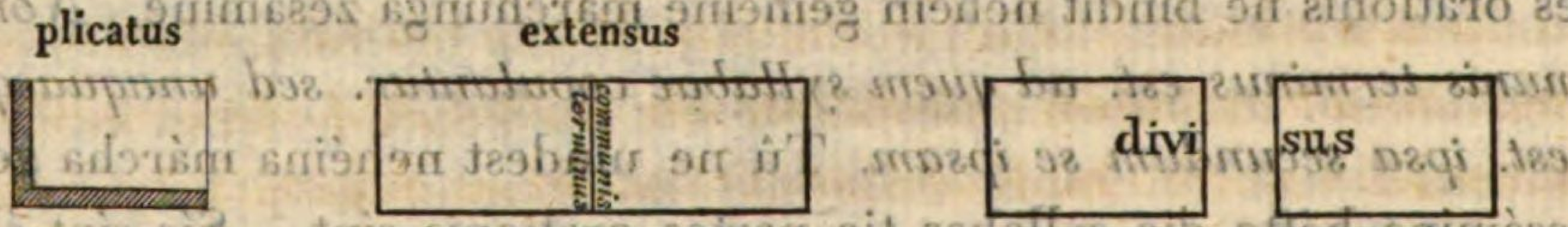

Slíhti hábit îo léngi sámint téro bréiti. iro márcha hábit léngi âne bréiti. dáz íst ter réiz. tér márchôt sia in míttemin. dér órtôt sia óuh an dîen énden. túrh táz ne íst er nehéin téil déro slíhtî. *Similiter autem et in corpore poteris sumere communem terminum lineam aut superficiem. quae corporis particulas copulet.* Álsô máht tû oúh án dero héui némin ze geméinero márcho dén réiz. alde dîa slíhti. tiu zesámine héfte dâr in ébin lígendîu téil déro heui. Héui dáz íst tiu dícchî sámint tero bréiti. álsô dû síhest án éinemo stéine. álde án éinemo blóche. Fíndest tû dehéina îdun (sic) in réizis uuîs kâenda. án demo hólze. álde án demo stéine. tiu íst keméinmérche. dero in ébin lígendôn téilo. Spáltet síh án dero ídun (sic) dero (sic) stéin in zuéi. álde dáz hólz. so séhên uuír zuêne dúrhkánga in réizis uuîs ze uórnahtîgemo spálte. die beuóre uuâren éin durhkáng. únde éin réiz. Únde ane dáz. séhên uuír zuéi níuuiu superficies. tíu álsô brêitit sínt. sô

dích daz corpus uuás. Uuánda man díu níuuin superficies fóre ne sáh. pedíu skînet táz tíz córpus peuóre continuum uuás. Uuío uuír|dit áber 43
superficies keméin mérchę? Táz tûot iz. úbe dû úndest áber án stéine. álde án hólze. strîmen gâende in strâzo uuîs. tîe héizent superficies. uuánda dâr bréiti sámint téro léngi íst. Tíe strîmen. unde die strâzâ. sínt óuh sâr únder mérche déro in ében lígendôn téilo. Uuír séhên ófto ába óbenahtîgemo bérge nídergân strâzâ. dâr sléipfa álde uuég íst. Uuír séhên uuîzâ strâza uuóla bréita án demo hímile. quae lacteus circulus dicitur. dáz sínt ál úndermérche geméiniu. déro in ében lígendôn téilo. des hímelis íoh tero érdo. Úbe án míttên dîen strîmôn. únde dîen strâzôn. der bérg scríndet. álde holz. alde stéin. sô sínt zuéi corpora uuórtin ûzer éinemo. únde ûzer éinero strâzo zûo (sic). dîe danne skînent án dîen brúchin. in hunc modum.

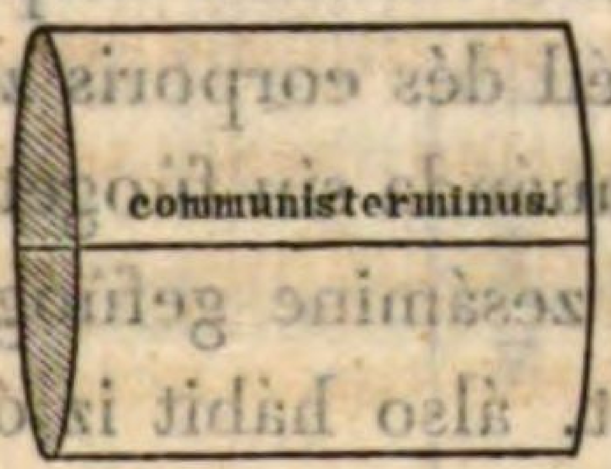

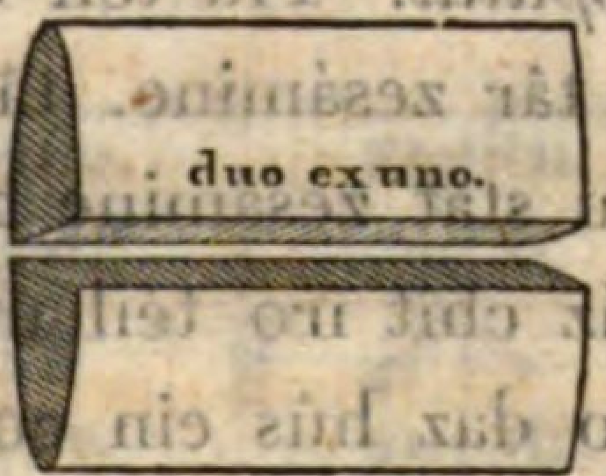

Únde áber âne dáz pegínnent skînen zuéi níuuiu superficies. tíu man beuóre 44
ne sáh. tô iz ein córpus uuás. Uuíle dû chédin dáz keskíhet an substantiâ. náls in quantitate. sô uerním dáz uuóla. târ síh tíu corpora téilint. táz síh târ téilint íro quantitates. réiz. únde slíhti. únde héui. Únde uerním oúh nóh mêr. Úbe díu corpora sô stárh sínt. táz síu uuíchen ne múgen. eruuéget man íro énin (sic) téil. sô uuágônt álliu íro téil. álso éin stéin tûot. álde éin chórn. Tánnân skînet îo dáz íro quantitates continuae sínt. Úbe iz áber íst éin hûfo stéino. álde éin mútte chórnis. íro uuágôt íro éin. turh

táz ne uuágônt síu álliu. Târ skînet táz síu únde íro quantitates únderskéiden sínt. *Est autem talium. et tempus et locus.* Sólih íst óuh zît. unde stát. i. continua sunt. *Praesens enim tempus copulatur. et ad praeteritum et ad futurum.* Táz kágenuuérta zît. háftêt zû démo feruárenên (sic) únde demo chúmftîgin. Únde íst keméin mérche íro zuéio. íst ûzlâz praeteriti. anauáng futuri. *Rursus locus continuorum est.* Stát íst óuh téro zesámine háftentôn. *Locum enim quendam corporis particulae obtinent.* s. quia ipsum corpus quendam locum optinet. Uuánda sélbiz corpus pehábit éina
45 stát. fóne díu pehábent óuh síniu téil éina stát. *Quae par|ticulae ad quendam communem terminum copulantur.* Tíu téil háftênt zû ételîchero geméinero márcho. *Ergo loci particulae quae obtinent singulas corporis particulas. ad eundem terminum copulantur. ad quem et corporis particulae. Qua propter continuus erit et locus. Ad unum enim communem terminum suas particulas copulat.* Tíu téil dero stéte. díu dés corporis téil úmbe hábint. tíu háftênt târ zesámine. târ díu téil dés corporis zesamine háftênt. Pedíu íst óuh tíu stát zesámine hábîg. uuánda síu fûoget íro téil zû geméinero márchô. táz chît íro téil uuérdint zesámine gefûoget. mít keméinero márchô. Álso daz hûs ein corpus íst. álso hábit iz óuh éina hûs stát. Únde álso die uuénde téil sínt des hûses. so sínt óuh tie uuánt stéte. téil dero hûsstéte. Únde dâr die uuénde zesámine haftênt. târ háftênt óuh tie uuánt stéte zesámine. Uuáz íst sélbiu diu stát? Tíu séhsiu. díu állero díngolîh úmbe hábint. únde úmbe grîfint. Uuéliu sínt tíu? Taz únder. únde daz obe. daz fóre. únde daz áfter. daz in ében ze zéseuûn. únde daz inében ze uuínsterûn. Uuáz íst áber zît? Álter dírro uuérelte. fóne êrist únz in ende.

46 Item ratio de secunda differentia quantitatum. quae est haben|tium positionem et non habentium.

Amplius autem. ferním áber nóh mêr. ferním dáz íh nû téilta síben quantitates in uínuiu. únde in zuéi. nû sól íh síe ánderêst téilen in uíeriu. unde in dríu. *Alia quidem constant ex particulis quae in eis sunt. positionem ad se invicem habentibus. alia autem ex non habentibus positionem.* Súmelîche quantitates pestânt. fóne íro téilin éin ánderên éteuuîo lígendên. súmelîche fóne únlígendên. *Ut est. Lineae quidem particulae positionem habent ad se invicem.* Tíu téil des réizis. lígent éin ánderên éteuuîo. s. geórto. náls kesíto. in hunc modum.

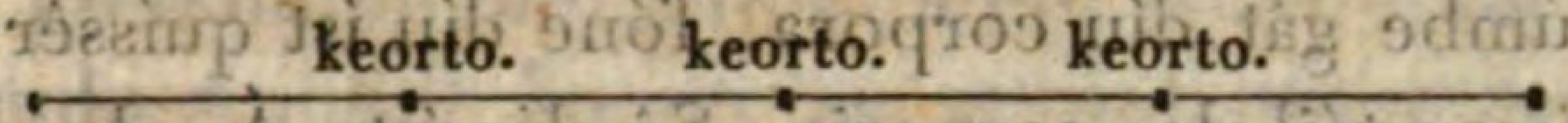

Singulum namque eorum situm est alicubi. Îogelîh íro téil. líget éteuuâr. *Et habes unde sumas unum quid. et assignes ubi situm est in plano.* Unde hábist tû geuuís. uuâr dû sûchêst téile gelîchin. únde zéigôst uuâr er líge án demo uélde. *Et ad quam particulam ceterarum copuletur.* Únde án uuéle iz stôze déro ánderro téilo. s. álsô daz zéseuua téil stôzit án daz uuínstera. únde îo geórto náls gesîto. *Similiter autem et particulae plani quandam habent positionem.* Tíu téil dero slíhtî lígent óuh éteuuâr. únde lígent péidiu geórto ióh gesîto. *Similiter namque ostenditur unum quid ubi iacet.* Táz skînet. uuánda man zéigôn mág. uuâr îogelîchez líget. *Et quae copulantur ad invicem.* Únde man zéigôn mág uuéliu án ánderiu stôzen. Sô díu tûont tíu gelégo | únde gesîto éin ánderên bechómint. álde 47
geórto. in hunc modum.

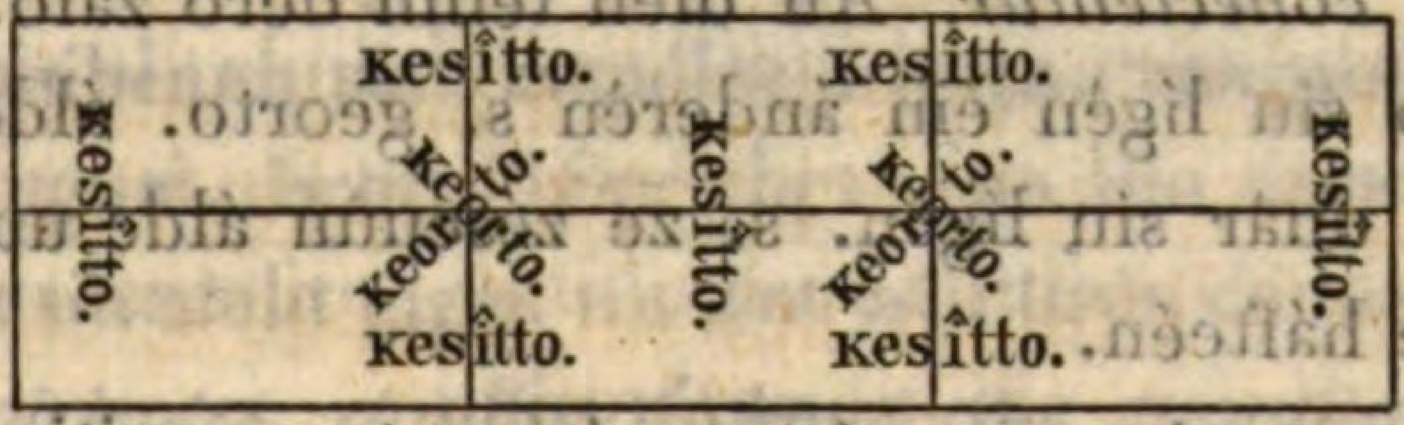

Sed et soliditatis quoque similiter et loci. s. particulae ostenduntur. Sô mág man óuh zéigôn tíu téil dero héui. únde déro stéte. Tíu héui dáz íst tíu hôi únde diu dícchî ut dictum est. Diu gât îo nídenân ûf. fóne díu íst quíssíu stát únde geuuíssêr téil dero hôi. ióh tero dícchî. éin élna fóne érdo. álde zûo (sic). Únde uuîo lígent síu éin anderen? îo éin óbe andermo in hunc modum.

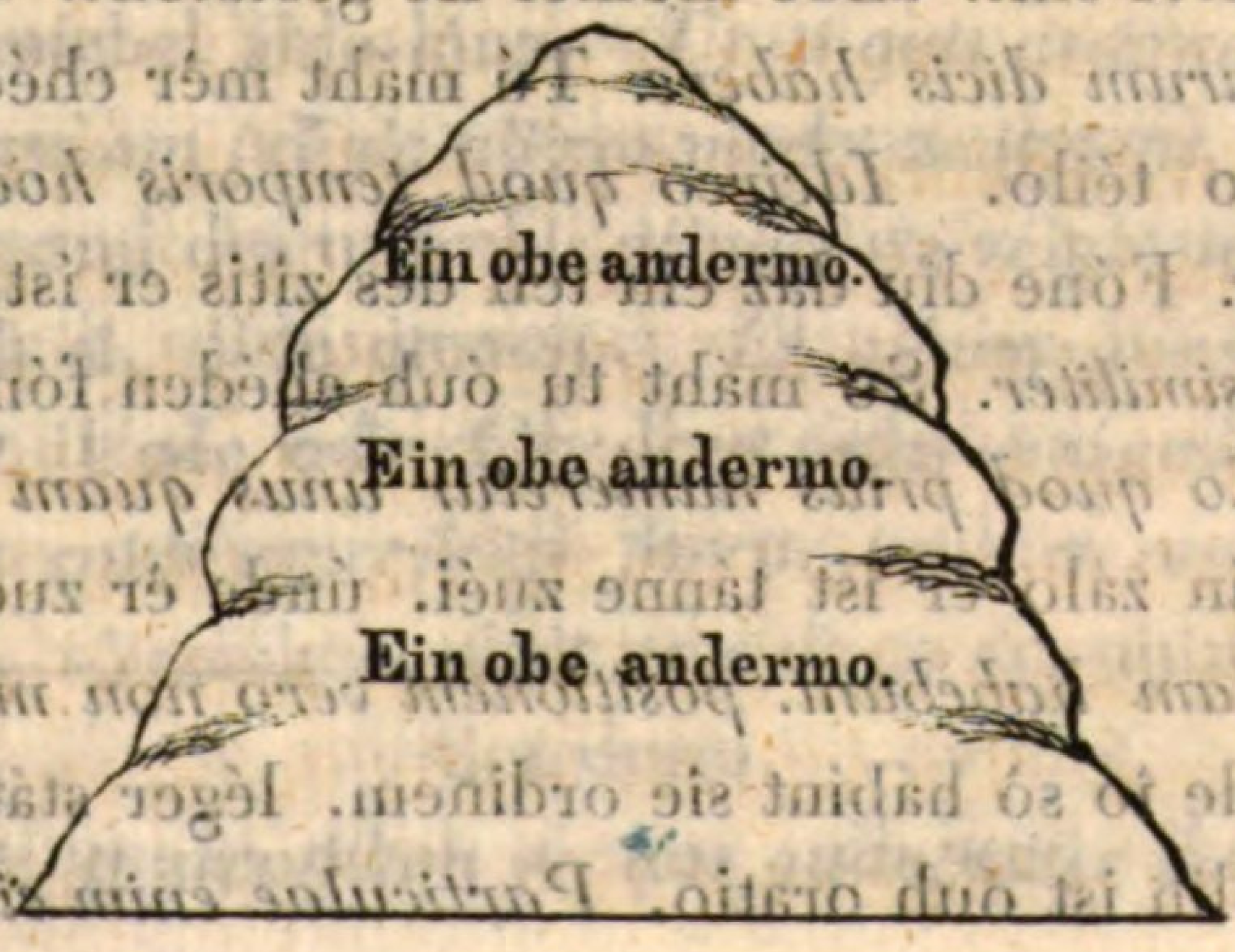

Áber díu stát. úmbe gât díu corpora. fóne díu ist quíssêr téil dero stéte.
ze zéigônne. quíssen téil des corporis. Sô dáz íst. Án demo áste des póu-
mis. án dero uuénde des hûsis. án dero ékko des pérgis. án demo hóubete
des mánnis. án dero pórto déro búrg. Únde uuîo ligent síu éin ánderên?
Súmiu geórto. sô díu geléiche tuônt (sic) des fingeris. Súmiu gelégo. sô sél-
bin die fíngera tûont. Súm (sic) éin óbe ándermo. sô daz hóubet tuôt.
48 óbe | demo hálse. Uuîo hôo iz sî. dáz zéigôt quíssin téil dero héuil. Uuâr
iz tar ána sî. án uuélemo téile. án uuélemo líde. únde nóh tánne in uué-
lemo énde. uuélês síndes. uuéder óbenân. alde nídenân. fóre álde after.
álde inében. ósterhálb. álde uuésterhálb. nórdenân álde súndenân. táz
zéigôt quíssen téil dero stéte.

Hucusque de habentibus positionem. restat de non habentibus.
*In numero non potest quis respicere tamquam particulae eius positionem
aliquam ad se invicem habeant. aut sit situm alicubi. aut aliquae particu-
lae ad se invicem conectentur.* Án dîen téilin déro zálo. ne uíndest tû ne
uuéder. nóh uuîo síu lígên éin ánderên s. georto. álde gesîto. álde óbe
éin ánderên. nóh uuâr síu lígên. s. ze zéseuûn álde uuínsterûn. nóh táz
síu îenêr zesámine háfteén.

Sed neque ea i. eae partes *quae temporis sunt.* s. positionem habent. Nóh
téil des zîtis ne hábent nehéina kelégeni. *Nihil enim permanet ex partibus
temporis.* Táz íst fóne díu uuánda sîniu téil nío stíllô ne gestánt. síu rín-
nent hína sámo so uuázer. Táz nû praesens íst. táz uuírdit sâr praeteritum.
Quod autem non est permanens. quomodo hoc positionem aliquam habebit?
49 Táz nehéina uuîla úngeuuéhselôt | ne íst. uuîo mág táz háben státa. álde
kelégenî. álde sképfeda? Uuér mág chéden. sus líget tíz téil énemo téile.
sîd síu îo ána in uérte sínt? únde nîomêr ne gestátônt? *Sed magis ordinem
quendam particularum dicis habere.* Tú máht mêr chéden ételîcha órdin-
háftigî uuésen dero téilo. *Idcirco quod temporis hoc quidem prius est.
illud vero posterius.* Fóne díu dáz éin téil des zîtis er íst. ánderiz tára nâh.
Sed et de numero similiter. So máht tu óuh chéden fóne dero zálo. táz sî
ordinem hábe. *Eo quod prius numeretur unus quam duo. et duo quam
tres.* Uuánda éin in zálo êr ist tánne zuéi. únde êr zuéi dánne dríu. *Et
ita ordinem quendam habebunt. positionem vero non multum.* i. non om-
nino *accipies.* Únde îo sô hábint sîe ordinem. léger stát nehéina. *Sed et
oratio similiter.* Sólih ist óuh oratio. *Particulae enim eius nihil partiuntur.*

i. *nequaquàm permanent.* Íro téil ne stânt in stéte nîeht. s. dánne síu
gespróchen uuérdent. *Sed dictum est et non potest hoc amplius sumi.*
Núbe hína íst. sô iz kespróchen uuírdet nóh tánne nîeht mêr ne mág ke-
zéigôt uuérden, uuâr iz sî dáz târ kespróchen uuárd. *Quapropter non
erit positio particularum eius. si quidem nihil partiuntur.* Pedíu neíst ne-
héin gelégenî íro téi|lo. sîd síu ne uuerênt. 50

Conclusio sententiae.

Alia itaque constant ex particulis quae in eis sunt positionem ad se invicem habentibus. Alia autem ex non habentibus. Fóne díu ist aleuuâr. dáz súmelîchê quantitates pestânt fóne íro téilin. êin ánderên éteuuîo lígendên. sumelîche fóne únlígendên.

Quae quantitates non propriae dicantur.

Propriae autem quantitates. hae solae sunt. Échert tíse síbene sínt fúrenómis quantitates. *Alia vero omnia secundum accidens.* Álliu díu ánderiu. s. díu in ánderên cathegoriis míchelíu álde lúzelíu héizint. tíu héizint nâh tísên. Tísên síbenen sínt keméine námen. magnum. parvum. multum. exiguum. longum. breve. Sprîchet man díe namen. fóne ánderen díngin. díen ne sínt síu nîeht éigin. síu sínt nâh tísên dánne sô gehéizên (sic). *Ad haec enim aspicientes. et alias dicimus esse quantitates.* Tísiu síbeniu méinende. sprêchên uuír díe námen. óuh fóne ánderên díngin. díu quantitates nîeht ne sínt. *Ut multum dicimus album. eo quod superficies multa sit.* Álsô uuír chéden míchela uuîzi. dâr daz féld mícheliz íst. *Et actio
longa. eo quod tempus longum et multum sit.* Unde uuír chédên. lángiz
uuérh. uuán (sic) díneur íst lángiu íst. únde des zîtis fílo íst. *Et motus multus.*
Unde chédên míchel rûra. | dáz íst lángêr lóuft. uuánda daz zît lángiz íst. 51
Neque enim horum singulum per se quantitas dicitur. Nehéin déro díngo ne héizit túrh síh míchel álde láng. *Ut si quis assignet quanta sit actio. tempore diffiniet annuam vel sic aliquo modo assignans.* Álsô dâr ána skînet. táz tér dia lángsami des uuérchis zéigôt. sia zéigôt mít temo zîte. únde chît iz êin iâruuérh sî. álde éteuuîo. *Et album quantum sit assignans. superficiem definiet.* Únde uuîo fílo déro uuîzi sî ságende. knôt mézôt er daz uéld. *Quanta enim superficies fuerit. tantum esse album dicet.* Sô míchel daz uéld íst. sô míchela ságêt er uuésen dia uuîzî.

Conclusio.

Quare solae propriae et secundum se ipse quantitates dicuntur. quae dictae

sunt. Fóne díu heizet man síe síbene dúrh síh quantitates. *Aliorum vero*
nihil per se. sed dicuntur forte *per accidens.* Ánderiu díng ne hábint íro
námin. únde íro adiectiva nîeht túrh síh. síu hábint sîe fóne ín. Sîe sínt
íro accidentia. sîe sínt íro geuérten. Ánderiu díng ne múgen âna síe sîn.
Álsô an substantiis sínt quantitates. sô sínt an quantitatibus qualitates.
únde actiones. únde passiones. Uuíle dû chéden. úbe daz sô íst. tánne
52 neíst ín quantitas accidens. sîe sínt mêr íro accidentia. táz | íst aluuâr.
Áber dáz fóne ándermo úngeskéidin íst. táz mág îo héizin sîn accidens.
Mán chît óuh in grammatica. dáz persona sî accidens verbi. uuánda sî
fône ímo úngeskéiden íst. áfter uuârhéite. sô ist actio. únde passio dero
personae accidens. pedíu ist óuh verbum accidens personae. Nû éigin
gelírnet táz longa actio. multa aegritudo. motus multus. calor magnus. al-
bum multum. multa patientia. magna sapientia. timor magnus. fletus mul-
tus. únde dára gágene. i. e contrario. parva scientia. exiguum munus.
modicus gustus. brevis delectatio. pauca retributio. únde ál dáz sô getâna
síhet ze dîen gezáltên síben quantitatibus. Uuánda sîe sínt magnae parvae.
multae paucae. breves et longae. pedíu gébent sîe iz ánderên.

Hinc iam proprium quantitatis requiritur. primum ex eo quod nihil ei est contrarium.

Amplius. Lírne nóh páz pechénnen quantitatem. *Quantitati nihil est contrarium.* Nîeht ne íst uuíderuuártigis quantitati. *In diffinitis enim manifestum est. quod nihil est contrarium.* Án dîen geuuíssôten síbenin. íst iz óffen. *Ut bicubito et tricubito vel superficiei. vel alicui talium nihil est contrarium.* Álso zuéio élne méze álde drío elne méze. álde dero óbeslíhti. únde dien sô getânên. uuíderuuártîgis nîeht ne íst. |

53 Adiectiva non esse quantitatis.

Nisi multa paucis dicat quis esse contraria. vel magnum parvo. Mán ne chéde mánig unde lúzzel. uuésen uuíderuuártîg. *Horum autem nihil est quantitas. sed magis ad aliquid sunt.* Tíu ne sínt áber nîeht quantitas. síu sínt ad aliquid. *Nihil enim per se ipsum magnum dicitur. sed ad aliquid refertur.* Nehéin díng ne héizit túrh síh míchel. íz síhet îo zu éinemo ándermo. *Nam mons quidem parvus dicitur. milium vero magnum.* Táz skînet. uuánda man den bérg chît lúzzelin. éin hírse chórn mícheliz. *Eo quod hoc quidem.* s. milium *sui generis maius sit. illud vero.* s. mons *sui generis minus.* Táz íst fóne díu. uuánda der bérg uuíder ánderên lúzzelêr

íst. taz hírse chórn uuíder ánderên déro sláhto chórnin mícheliz íst. *Ergo*
ad aliud est eorum relatio. Târ skînet táz man sie mízet ze ándermo. *Nam*
si per se ipsum. parvum. vel magnum diceretur. numquam mons parvus
milium vero magnum diceretur. Uuánda úbe míchel únde lúzzel dúrh síh
kespróchen uuúrtîn. sô ne uuúrte nîomer bérg kehéizin lúzzelêr. hírse
chórn mícheliz. *Rursus in vico quidem plures esse homines dicimus. in*
civitate vero paucos. cum sint eorum multiplices. Áber chédên uuír mánige
uuésen in demo dórf. únmanige ín dero búrg. dánne íro dóh dára uuídere
mánigfált íst. Et in domo | quidem multos. in theatro autem paucos. cum 54
sint plures. Álso chédên uuír mánige sîn ín demo hûs. únmanige in uuárt-
hûs. sô íro dóh mánigeren sínt. *Amplius.* Lóse nóh. *Bicubitum vel*
tricubitum et unum quodque talium quantitatem significat. Magnum vero
vel parvum non significat quantitatem. sed magis ad aliquid. quoniam ad
aliud spectat magnum et parvum. Quare manifestum est. quoniam haec sunt
ad aliquid. Zuéio élnîg álde drîo élnîg. únde ál daz sô getân. únde sô
geuuís íst. táz pezéichenit quantitatem. táz ne tuôt áber nîeht míchel únde
lúzzel. Uuîo dánne? Síu bezéichenint mêr ad aliquid. Táz íst fóne díu
óffen. uuánda síu séhint án ándir. Tíu án ánder séhent. tíu ne uuérdint
nîeht túrh síh fernómin.

Adiectiva videri et non esse contraria.

Amplius. Sive aliquis ponat haec esse quantitates. sive non ponat. nihil
eis erit contrarium. Mán chéde. álde ne chéde síu uuésen quantitates. ín ne
íst îo dóh nîeht contrarium. *Quod enim non potest sumere per se ipsum.*
sed ad solam rationem alterius refert. quomodo huic erit aliquid contrarium?
Táz er dúrh síh fernémin ne mág. ér ne chêr iz unde rérte iz ze éinemo
ándermo. uuáz mág témo sîn contrarium.

Propositio.

Amplius autem. *Si erunt magnum et parvum contraria. continget idem*
ipsum simul contraria recipere. et ea ipsa sibimet esse contraria. Súlen síu
benôte sîn | contraria. sô uuírdit îo uuéderiz ímo sélbemo uuíderuuártîg. 55

Assumptio.

Contingit enim simul idem parvum esse et magnum. Éin díng uuírdet ófto
eruáren. taz pédiu ist ióh míchel ióh lúzzel. *Est enim aliquid. ad hoc qui-*
dem parvum. ad aliud vero hoc idem magnum. s. ut mons. Uuánda éte-
lîh tíng íst míchel gágen éinemo. lúzzel gágen ándermo.

Conclusio.

Quare idem parvum et magnum et in eodem esse tempore contingit. Fóne díu geskíhet tánne éin sámint sîn míchel únde lúzzel. *Quare simul contraria suscipit.* Sô nímet iz óuh án síh zuéi contraria.

Refragatio conclusionis.

Sed nihil est quod videatur simul contraria posse suscipere. Uuîo mág áber dáz sîn? nîo uuíht ne uuírdit fúnden. dáz zuéi contraria sámint tráge. *Ut substantia susceptibilis quidem contrariorum esse videtur. sed nullus et sanus et aeger est. nec albus et niger simul.* Álsô iz skînet án substantia. Si mág trágin zuéi contraria. áber dóh sámint ne íst nioman sîeh únde gesúnde. uuîz únde suárz. *Nihilque aliud simul contraria suscipiet. et eadem. i. nec eadem sibi ipsi contingit esse contraria.* Nóh âne substantiam ne uuírdit fúnden. dáz sámint tráge zuéi contraria. nóh nîomer ne geskíhet éin uuésen péidiu.

Item propositio.

56 *Nam si est magnum parvo contrarium. ipsum autem idem | simul est parvum et magnum. ipsum sibi erit contrarium.* Íst míchel únde lúzzel uuíderuuártîg. únde mág éin uuésen béidiu. sô íst éin ímo sélbemo uuíderuuártîg.

Assumptio.

Sed impossibile est ipsum sibi esse contrarium. Nû ne mág táz sîn. dáz éin díng uuíder ímo sélbemo sî.

Conclusio.

Non est igitur magnum parvo contrarium neque multum exiguo. Pedíu ne íst contrarium míchel únde luzzel. filo demo gôregin. *Quare si non relativorum haec quilibet dicat. tamen quantitatis nihil contrarium habebit.* Fóne díu. uuíle óuh îo man strîtin. táz tísiu adiectiva ne sîn relativa. nóh tánne ne hábit îo quantitas. nehéinin uuíderuuárten. ([1])

Locum falso contrarium sibi videri.

Maxime autem circa locum videtur esse contrarietas quantitatis. Íst tehéin uuíderuuártigî quantitatis. tíu sól án loco sîn. sî ist íro gelîchista. *Sursum enim ad id quod deorsum est. contrarium ponunt.* s. philosophi. *quod in medio est deorsum dicentes. eo quod multa medii distantia ad terminos mundi sit.* Tîe uuîsegérnin chédint. uuíderuuártîg uuésen daz óbenân ist. témo

([1]) Es steht uuíuuárten.

daz nídenân íst. nídenân héizende dáz in míttemo hímele íst. târ díu érda líget. Táz chédint sie fóne díu. uuánda míchel uérri ist ist tes mítten. dâr díu érda stíllo liget. ûf ze énde dírro uuérlte. târ der hímel suéibôt. *Videntur autem et aliorum contrariorum diffinitionem ab his proferre.* Sîe 57
uuéllen óuh ánderro contrariorum pechénneda némin fóne dísên contrariis. Quomodo? *Quae enim multum a se invicem distant eorum quae de eo genere sunt. contraria determinant.* Tíu síh filo hárto skéidint. únde îo dóh chómen sínt fóne éinero mûotir. álso uuîz únde suárz sínt. fáreuua íst íro mûotir. díu héizint sie contraria. Uuánda áber locus genus neíst. nóh sursum únde deorsum sîniu species ne sínt. pedíu ne uuírdit nîomer locus loco contrarius. Sursum únde deorsum pezéichenint ín stéte. náls sélbûn dia stát. i. in loco. et non locum. Fóne díu íst íro genus ubi. dáz tir chît uuâr. álde in uuélero stéte. táz íst éin ándir cathegoria.

Quaeritur adhuc proprium in eo quod in est omni secundum soli. *Sed non videtur quantitas suscipere magis et minus. Ut bicubitum.* Quantitas ne mág óuh nîeht uuérdin dáz sî íst. mêr álde mín. Álso daz zuéi élne méz ne mág. *Neque enim est aliud alio magis bicubitum.* Uuánda éin ne uuírdit mêr dáz iz ist. tánne daz ánder. Uuîo mág éin bicubitum mêr bicubitum sîn. dánne ánderiz? *Neque in numero.* Nóh in zálo ne uíndist tû is mêr dánne in méze. Id est. non recipit numerus comparationem. sicut nec mensura. *Ut ternarius quinario.* Álsô dríu. mín nóh mêr ne héizint zála. dánne uínuiu. *Nihil enim magis tria | dicentur.* Mêr dríu 58
ne chídit nîoman. *Nec potius tria quam tria.* Nóh éiniu dríu. mêr dánne ánderiu dríu. *Nec tempus aliud alio magis et minus dicitur.* Nóh éin zît ne chídit man uuésen mêr zît álde mín. dánne daz ándir. *Nec in his quae dicta sunt.* i. septem quantitatibus *omnino magis et minus dicitur.* Nóh in állen síbenin ne chídit man mêr álde mín. *Quare non suscipit quantitas magis et minus.* Pedíu ne uuírdit quantitas mêr nóh mín. Síu uuírdit áber mínnera únde mêra. i. maior et minor. ut ternarius numerus maior est binario. et bicubitum minus est tricubito. et annus longior est mense. Idem quoque evenit in substantia quia et homo maior est homine non autem magis.

Ecce proprium. quod in est soli et omni et semper. *Proprium autem maxime quantitatis est. quod aequale et inaequale dicitur.* Táz íst áller éiginháſtista quantitatis. táz man chît ébinmíchel únde ún-

ébinmíchel. álde gemâze únde ungemâze. *Singulum enim earum quae dictae sunt quantitatum. et aequale dicitur et inaequale.* Téro síbin quantitatum îo gelicho chît man ébenmíchel únde únébenmíchel. *Ut corpus aequale et inaequale. et numerus aequalis et inaequalis dicitur. et tempus aequale et inaequale.* Álso man chît. ébinmíchel únde únébin míchel héui.
59 ún|de zála unde zît. Sed pro his nos dicimus íz íst ébinhéuîg. íro íst ébin mánig. ís ist nû ébin láng. álde ne íst. *Similiter autem et in aliis quae dicta sunt singulis. et aequale et inaequale dicitur.* Ze déro sélbûn uuîs chídit man aequale et inaequale. óuh án dîen ánderên quantitatibus dîe genémmit sínt. *In caeteris vero quae quantitates non sunt. non multum.* i. non omnino *videtur aequale et inaequale dici.* Án ánderên díngin. díu quantitates ne sint. ne chídit man bóre uuéigiro. id est ne sól man chédin aequale et inaequale. *Namque affectio aequalis et inaequalis non multum dicitur. sed magis similis. Et album aequale et inaequale non multum sed simile.* Qualitates. sô affectio unde album íst. dîe héizint réhtôr similes tánne aequales. *Quare quantitatis proprium est aequale et inaequale dici.* Pedíu íst éigin quantitatis. kemâze únde úngemâze.

Explicit.

Linea uuírdit kedíutit réiz únde zîla. únde rîga. unde stríh. únde dúrhgáng. Superficies héizit óbeslíhti. únde ûzenáhtîgi. Corpus sive solidum. mág héizin héuî. únde dícchî. Si autem fit adiectivum. dicimus solidum. erháueniz. dícchiz. ólangiz. dáz chît álegángiz. únholiz féstiz. Linea subalternum genus est eius species sunt recta. curva. torta. in hunc modum. |

60 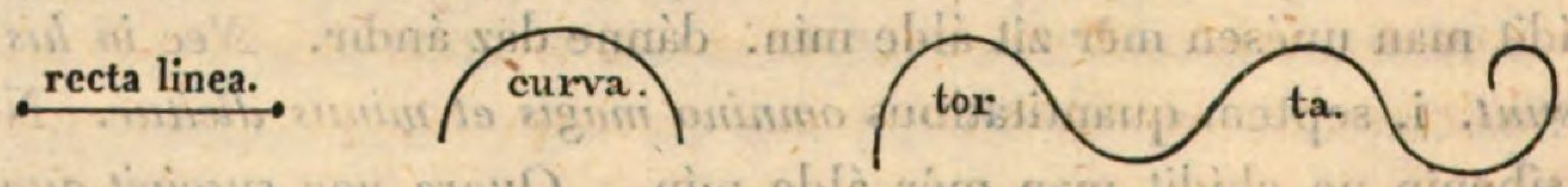

Superficies quoque subalternum genus est. cuius species sunt. circulus. trigonum. tetragonum. pentagonum. exagonum. et deinceps in hunc modum.

Harum quoque figurarum sunt plurimae species. ut trianguli species sunt. rectum. acutum. obtunsum. in hunc modum.

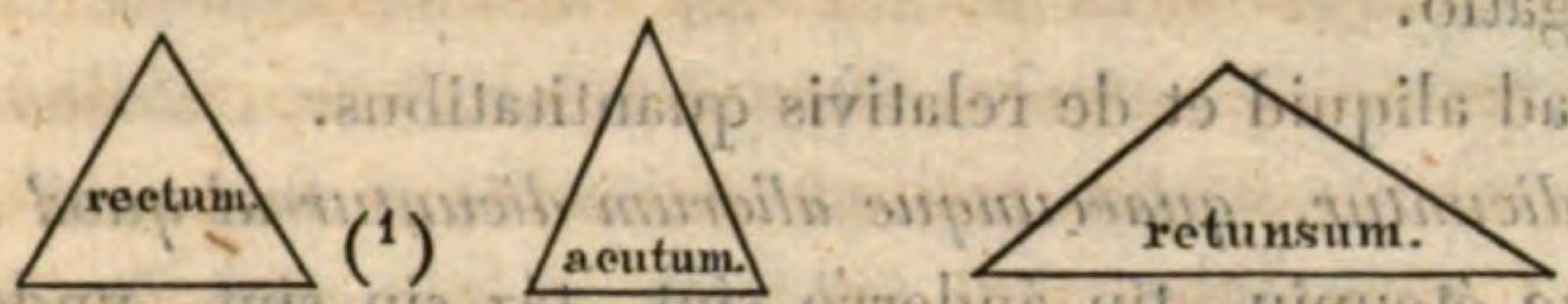

Quae in geometrica discendae sunt. Solidum corpus subalternum similiter est. Species eius sunt. spera. i. species rotunda. piramida. cubus. in hunc modum.

Locus non videtur genus esse. Dubitatur quoque an species dici debeat. Nam si totus mundus unum corpus est. locum quoque tantum unum habent omnia deinde quae inveniuntur in eo. i. in mundo. partes eius sunt. in quibus et partes loci sunt. Ad hunc modum. Locus quoddam individuum est. et non potest species dici. Si autem tot loca sunt quot corpora. magis videtur locus esse species. et habere individua singulorum corporum loca. Quid autem tempus? Tempus est protractum spacium ab initio mundi. usque ad finem. quod quia continuum est. non potest species dici. sed quoddam individuum. cuius partes sunt | praeteritum. et 61
futurum. Praesens autem. ut aristotiles docuit. in modum puncti. terminus quidam est praeteriti et futuri. et non pars. Partes autem praeteriti et futuri sunt. secula. et aetates. et anni. et menses. dies et noctes. Quae sicut in praeterito fuerunt. ita et in futuro erunt. Et si praesens in eis requiris. praesentem annum et praesentem diem reperies. ipsum praesens in eis minime comprehendis. Numerus vero maxime subalternum genus esse dinoscitur. quia et sub ipso sunt genera. Sunt enim eius primae species. par et impar. i. keràd únde úngerad. Deinde paris sunt. species tres. et item inparis tres. quae in arithmetica discendae sunt. Oratio non minus subalternum generis dicenda est. Eius sunt principales species. V.

---

(1) Ist nicht als rechtwinkliges, sondern, wie hier, als gleichseitiges Dreieck im Codex gezeichnet.

Enuntiativa oratio. Depraecativa. Imperativa. Optativa. Vocativa. Item earum sunt plurimae species ut in peri ermeniis legitur. ut enuntiativae sunt. affirmatio et negatio.

Incipit ad aliquid et de relativis quantitatibus.

Ad aliquid vero talia dicuntur. quaecunque aliorum dicuntur id quod sunt. Sóliu uuórt héizent ze éteuuîu. tíu ánderro sínt. táz síu sínt. unde ánderro héizint. *Vel quomodo libet ad aliquid aliud.* Álde éteuuío gespróchin uuérdent ze éinemo ándermo. *Ut minus alterius dicitur id quod est.* |
62 *Aliquo enim maius dicitur.* Álso daz mêrôra. éines ánderis merôra héizet. íz chît man ío éteuués mêrôra. Táz iz íst. únde dáz iz héizet. táz íst éines ánderis. *Et duplum alterius dicitur. id quod est. Alicuius enim duplum dicitur.* Táz óuh zuíuált héizet. táz héizet éinis ánderis zuíuált. Táz iz íst. táz chît man sî eines ánderis. Íz íst éteuués zuíuált. íz héizet óuh éteuués zíuuált (sic). *Similiter autem et alia quaecunque sunt eiusmodi.* id est quaecunque per se non possunt intelligi. relativa sunt. Tíu dúrh síh ne múgin uernómin uuérdin. díu séhint ze ánderên. ze dîen siu gespróchin uuérdint.

Quare dictum sit quomodo libet.

Zíu chád er. aliorum dicuntur. vel quomodo libet ad aliud? Uuánda relativa súmelichíu séhint ze genitivo. ut duplum simpli. Súm ze dativo. ut par pari. Súm ze ablativo sine praepositione. qui septimus dicitur. ut maior minore. Áber ze accusativo ne séhint siu. âne praepositionem ad. Uuélih gágensíht. i. uuélih relatio íst án zuéin accusativis. sô man chît magnum parvum? Sézze praepositionem ad. úndir zuískên. únde chíd magnum ad parvum. táz íst réhtíu relatio. Târ mítte hûte gnôto. uuénne díu conversio sî gelîchero casuum. uuénne úngelîchero. Pater filii. filius patris. dominus servi. servus domini. duplum simpli. simplum dupli.
63 chúmit kelîcho | án demo úmbechêre. uuánda béidin hálb genitivus inchît nominativo. Sensus vero sensibilis rei sensus est. et sensibilis res sensu sensibilis est. item. scientia scibilis rei scientia est. et scibilis res scientia scibilis est. hábint úngelîchin úmbechêr. uuánda díe zuéne nominativi sensus únde scientia. éiscônt genitivum. ábir díe ánderen zuêne nominativi. sensibilis únde scibilis. éiscônt septimum casum. Nû chît man óuh latine. duplum ad simplum. simplum ad duplum. únde duplum simplo. únde simplum duplo. Tára nâh múgin uuír téutones chédin des scálchis hêrro.

des hêrrin scálhc. des fátir sún. des súnis fátir. ze gelîchero uuîs. Ábir
zuíuált ne múgin uuír nîeht spréchin. ze démo genitivo sînis oppositi.
uuánda nîoman ne chît. lége zuíuált hálblîchis. ér chît áber. lége zuíuált
gágin hálblih. únde hálblih gágin zuíuált. Ferstántníssedo. únde uuízent-
héite. i. sensui et sciéntiae. ne sínt opposita nomina nîeht in díutiscûn
fúndin. zû dîen man síu spréche. uuír múgin dóh. fernémin an in relatio-
nem. Sîd uuír chédén. ih ferstân des tingis. sô múgin uuír uuízin. dáz
ferstántnisséda íst. tés man ferstân mág álso uuír latine chédên sensus est
sensibilis rei. i. quae potest sen|tiri. Únde dára gágene dés man uerstân 64
mág. uuánnan íst táz? mit uuíu mág man is ferstân? mít ferstántníssedo.
Álso iz óuh latine chît sensibilis res sensu sensibilis est. Uuízinthéit ist
óuh. tés man uuízin mág. únde dáz man uuízin mág. táz íst sólih fóne
uuízenthéite. Sequitur.

De relativis verbalibus.

*At vero sunt etiam et haec ad aliquid. ut habitus. affectus. disciplina. po-
sitio.* Hába únde ánagehéfteda. únde zúht. únde sézzi. tíu séhent óuh ze
ánderên díngin. Féstiu hába. dáz íst habitus. únfestiu. dáz ist affectus.
*Haec enim omnia quae dicta sunt. hoc ipsum quod sunt aliorum dicuntur.
et non aliter.* Tísiu álliu sínt sô genámôt. táz síu ánderro sîn. táz síu sínt.
náls túrh síh. *Habitus enim alicuius est habitus. et disciplina alicuius dis-
ciplina. et positio alicuius positio.* Hába ne mág sîn. sî ne sî éteuués hába.
nóh zúht nóh sézzi. Hába íst hábamáhtîgis tíngis. únde daz habe máhtîga.
íst fóne hábo hábemáhtîg. Sic latine dicitur. habitus habilis rei habitus
est. et habilis res habitu habilis est. Zúht ist zúhtîgis. Taz zúhtîga. íst
fóne zúhte zúhtîg. Sicut latine disciplina disciplinati disciplina est. et dis-
ciplinatum. disciplinatum est disciplina. | Sézzî ist gesáztis. Táz kesázta 65
íst fóne sézzi kesázt. Ut positio positae rei est. et positum positione po-
situm est. *Sed et alia similiter.* s. alicuius sunt. ut affectio et dispositio.
Fóne dîen tuôt man súmelicha conversionem. Ánahéfteda íst ánageháftis
tíngis. Taz ánageháfta. íst fóne ánagehéftedo ánageháft. Sicut et latine
affectus vel. affectio affectae rei est. Affectum autem. affectu vel affectione
affectum est. Affectio únde dispositio. íst ál éin. sô únsih boetius lêrit.
Ábir dóh zuéi participia affectus et dispositus. ne hábint nîeht kelîcha
constructionem. apud latinos. Sie chédint dispositus ad illam rem. af-
fectus illa re. dispositus ad grammaticam. affectus grammatica. Uuír

múgin chédin. dara zû beskériter. dara zû geháftêr. ze gramatiche beskéritêr. ze gramatiche geháftêr. (1) Áber déro díutiskûn uuírdit sâr uuehsel. sô uuír chédên dispositus ad calorem. affectus calore. Târ múgin uuír fone béidên gelîcho chédin. uuármentêr. álde éteuuáz uuárm uuórtenêr. álde sâmo uuármdêr. Similiter dispositus ad nigredinem. affectus nigredine. suárzentêr. éteuuáz suárzêr. sâmo suárztêr. *Ad aliquid ergo sunt. quecunque id quod sunt. aliorum dicuntur. vel quomodo libet. Aliter*
66 *ad aliud sunt.* Nû sínt ío | díu ad aliquid. díu ánderro sint. táz siu sínt. álde ze ánderên éteuuío séhent. *Ut mons magnus dicitur. ad montem alium.* Álso míchel bérg kenámôt uuírdit. éin gágen ándermo. uuánda míchel bérg. neíst nîeht lúzzelis. núbe gágin lúzzelmo. *Magnum enim aliquid dicitur. et simile alicuius simile. et omnia talia similiter ad aliquid dicuntur.* Míchel únde gelîh. únde álliu sô getâniu uuórt. sint ío ad aliquid.

De speciebus positionis.

Sunt autem accubitus et statio. et sessio positiones quaedam. Táz lígin. únde daz stân únde daz sízzen. tíu sínt species positionis. Álso dispositio íst applicatio. sô íst áber positio collocatio. Éniz íst zûobîetunga. únde zûofûogi. tíz íst kestélleda únde sézzi. Tér díu species ne bechénne fóne ín sélbên. dér bechénne síu fóne íro genere. i. positione. *Positio vero ad aliquid est.* Álso dáz genus íst. sô sínt óuh tíu species. Latini chédint. statio stantis est. et qui stat. statione stat. Témo gelîcho múgin uuír chédin teutonice. Taz stân íst des stântin. únde der stânto. íst fóne stânne der stânto. Sô íst óuh légir lígentis únde sízzen sízentis. Únde dára gágane (sic). lígendêr únde sízzentêr. íst fóne lígenne. únde fóne sízzenne. *Ia-*
67 *cere autem vel stare vel sedere. ipse quidem non sunt posi|tiones. denominative vero ab his quae dictae sunt positiones nominantur.* Lígen. stân. sízzen. sô síu verba sínt. infinitivi modi. Tánne ne sínt síu nîeht positiones. síu sínt genámôt fóne dien positionibus. únde bezéichenint situm náls ad aliquid.

Incipit quaerere proprium ex contrarietate.

Inest autem et contrarietas in relatione. Án dien relativis íst óuh contrarietas. *Ut virtus vitio contrarium est. cum sit utrumque ad aliquid.* Álso

---

(1) Es steht beháftêr.

túgid âchustin uuíderuuártîg íst. tánne síu béidiu sîn relativa. *Et disciplina ignorantiae.* únde gelírnúnga únchunnûn. *Non autem omnibus relativis inest contrarietas.* Tóh neíst iz in állên nîeht geméine. *Duplici enim nihil est contrarium. neque vero triplici. neque ulli talium.* Zuíuáltemo unde tríuáltemo. únde anderen sólên ne mág nîeht uuíderuuártîgis sîn.

De magis et de minus.

Videtur autem et magis et minus relativa suscipere. Nû íst óuh quís relativa múgin uuáhsen únde suînen. *Simile enim magis et minus dicitur. et inequale magis et minus dicitur.* kelîchera únde úngelîchera. únde úngemâzera díz tánne éniz chît man. dánne síu béidiu sîn ad aliquid. *Simile enim alicui simile dicitur. et inaequale alicui inaequale.* Uuánda síu relativa sint. pedíu chît man. kelîh íst | kelîchemo gelîh. únde úngemâze íst 68 éteuuémo úngemâze. *Non autem omnia relativa suscipiunt magis et minus.* Táz neíst in óuh nîeht állên geméine. *Duplex enim non dicitur magis et minus duplex nec aliquid talium.* Uuánda zíuuáltera únde únzíuualtera ne chît nîoman. nóh sólchês nîeht.

Quod non semper idem casus respondeat in conversione.

Omnia autem relativa ad convertentia dicuntur. ut servus domini servus dicitur. et dominus servi dominus. et duplum dimidii duplum. et dimidium dupli dimidium. et maius minore maius. et minus maiore minus. Similiter autem et in aliis. Álliu relativa uuérdint kespróchen gágen dîen. mít tîen síu úmbe gânt. álso án dîen genámdên exemplis skînet. únde állên sô getânên. *Sed casu* (sic) *aliquotiens differt* (sic). *secundum locutionem.* Áber án demo gechôse. míssehillet ófto der casus. téro conversionis. *Ut disciplina disciplinati dicitur disciplina. et disciplinatum disciplina disciplinatum. et sensus sensati sensus. et sensatum sensu sensatum.* Tíu uóre gespróchenen. séhent ze genitivo. Án demo úmbechêre. stât áber septimús casus. fúre genitivum. Tés íst târ uóre gnûege geságet.

Quomodo relativae substantiae assignandae sint.

At vero aliquotiens non videbitur converti. i. non potest converti. *nisi convenienter ad quod* | *dicitur assignetur.* hoc est. si non convenienter ad quod 69 de opposito suo praedicetur. Relativum ne mág nehéinêst úmbegân. iz ne uuérde uóne sînemo réht scúldîgin opposito gespróchen. *Si peccet is qui assignat.* Úbe der míssegrîfet. tér iz hínaságet. ze démo únscúldîgen. sô ne gât iz umbe nîeht. *Ut si ala assignetur avis. non convertitur ut sit*

avis alae. Álso der úmbegáng nîomer uuâr ne uuírdit. úbe man chît. fétâh fógeles. táz óuh fógal. fétachis sî. *Neque enim prius convenienter assignatum est ala avis.* Fóne díu ne gât iz úmbe. uuánda úbelo geuállet fóre ze chédenne fétah ist fógalis. sámo so er ánderis ne sî âne uógalis. *Neque enim in eo quod avis est. in eo ala eius dicitur.* Uuánda in dîen uuórten uétâh kespróchen ne uuírdit. tára zûo séhendo. daz fogal íst. *Sed in eo quod alata est.* Núbe in dîen uuórten. i. tara zûo séhendo. daz er geuétahôtêr ist. Chédên sô. dóh iz kénge ne sî. *Multorum enim et aliorum alae sunt. quae non sunt aves.* Fóne díu neíst nîeht ze chédenne. féttâh fogeles. uuánda fetâcha óuh sínt ánderro animalium. tíu uógela nîeht ne sínt. *Quare si assignetur convenienter. et convertitur.* Fóne díu. úbe iz réhto gespróchen uuírdet. sô gât iz óuh úmbe. Uuîo sól man chéden? *Ala alati ala est. et alatum ala alatum est.* Féttâh íst îo geuétta-
70 chôtis. únde | daz geuéttachôta íst fone uéttâche geuéttachôt.

Licentia fingendi nomina.

Aliquotiens autem forte et nomina fingere necesse erit. si non fuerit positum nomen. ad quod convenienter assignetur. Uuóla mág kebúrren. daz ióh uuîlôn dúrft uuírdet. níuuen namen ze uíndenne. úbe dér êr uúnden ne uuárd. ze démo iz kelímflîcho gespróchen uuérde. *Ut non erit conveniens assignatio. si remus navis assignetur.* Álso dáz úngelímflîh ist. táz man chéde. daz rûoder ist îo skéfis. *Neque enim in eo quod est navis. in eo eius remus dicitur.* Uuánda dára zûo séhendo. dáz iz skéf íst. ne chídit nîoman daz iz sîn ruoder sî. sámo so síu zuéi îo sámint sîn. *Sunt enim naves. quorum remi non sunt.* Skéf sínt cnûegiu. âne rûoder. tíu man drîbet mít scáltôn. i. conto subiguntur. *Quare non convertitur. Navis enim non dicitur remi navis.* Fóne díu ne mág iz úmbe gân. uuánda sô getân skéf. ne héizet nîeht rûoder skéf. íz héizet. scáltskéf. *Sed forte convenientior assignatio erit. si sic quodam modo assignetur remus remitae. aut quoquomodo aliter dictum sit.* i. dictum fuerit. Íz keuállet áber báz. úbe man chît. rûoder des kerûoderôtin. álde so uuîo iz ánderis mág kespróchen uuérden. *Nomen enim non est positum.* ímo neíst námo uúndenêr na. *Convertitur enim si convenienter assignetur.* Íz kât îo dánne úmbe. úbe iz
71 bíldlîcho gespróchen | uuírdet. *Remitum enim remo remitum est.* Uuánda gerûoderôt. íst îo uone rûodere gerûoderôt. *Similiter autem et in aliis.* Sô uérit iz óuh án dîen ánderên relativis substantiis. *Ut caput convenien-*

tius assignabitur capitali. quam si animalis assignetur. Álso báz keuállet ze chédenne. hóubet tes hóubetáhten dánne animalis. Uuánda dóh iz uuâr sî. iz ne gát so úmbe nîeht. *Neque enim in eo quod animal est. caput habet.* Nóh iz ne habit nîeht hóubet. fóne dero nôte dáz iz animal ist. *Multa enim sunt animalia capita non habentia.* Animalia sínt cnûegíu hóubetlôsiu.

Nova nomina unde sint trahenda.

Sic autem facilius fortasse sumitur nomen. quibus non est positum. Nû uuâno íh sképfet man bechâmost namen. tîen er uóre geskáfen ne uuás. *Si ponantur nomina. ab his quae prima sunt.* i. primitiva. *et ab his ad quae convertuntur.* Úbe sîe ín geskáfen uuérdent. fóne dîen primitivis. íh méino dîen. zû dîen sîe bechêret uuérdent. *Ut in his quae praedicta sunt. ab ala alatum. a remo remitum.* Álso alatum uuírdet fóne ala derivatum. únde remitum uuírdet fóne remo derivatum. *Omnia ergo quae ad aliquid dicuntur. si convenienter assignentur. ad convertentia dicuntur.* Álliu relativa sínt tánne gespróchen ze íro gágenchértên. úbe síu réhto gespróchen uuérdent. *Nam si ad quodlibet aliud assig|netur. et non ad aliud dicatur. non* 72
convertuntur. Úbe iz kespróchen uuírdet ze ándermo dánne ze démo scúldigen. sô ne gânt síu nîeht úmbe.

De inconvenientia relativae praedicationis.

Dico autem quoniam neque eorum. quae indubitanter convertibilia dicuntur et nomina eis posita sunt. nihil convertitur. si ad aliquid eorum quae sunt accidentia assignetur. et non ad ea ad quae dicuntur. Ferním uuóla. daz nóh téro nehéin. ne uuírdet peuuéndet. tíu guísse uuéndelínga sínt. únde ín námen uúndene sínt. úbe man síu spríchet. ze dîen míte gâenden. náls ze sélben dîen. ze dîen síu séhent. *Ut servus non convertitur. si non assignetur servus domini. sed hominis aut bipedis. aut alicuius talium.* Álso servus íst éin guíssêr uuéndelíng. únde dóh nîeht ne uuírdet úmbe beuuéndet. úbe ér geságêt ne uuírdet uuésen domini. unde ér áber geságêt uuírdet uuésen hominis. aut bipedis. Homo únde bipes. tíu gânt îo míte. So uuâr servus íst. târ íst óuh homo. unde bipes. únde rationabile. únde risibile. únde mánigíu sô getâníu. mít téro nehéinemo ne uuírdet er úmbe beuuéndet. tóh guís relativum sî. Uuîo mag tánne remus únde ala. díu zîuualîgerin (sic!) sínt hábin conversionem. úbe siu ne uuérdent kespró-

chen. ze íro gegátên. Sequitur. *Non enim conveniens assignatio.* Sólih assignatio ne geuállet nîeht. s. pedíu ne gât si úmbe.

73 Item de requirenda con|venientia assignationis.

Amplius. Si convenienter assignetur quod dicitur. ad id. s. cum quo convertitur. Úbe áber dáz kespróchena dára gespróchen. uuírdet únde gezeichénit (sic). tára iz sól. *omnibus aliis circumscriptis.* i. pereuntibus *quaecunque accidentia sunt.* tíen míte gâendên állên uertîlîgôtên. *relicto solo illo ad quod assignatum est.* témo éinen unuertîligôtemo zû démo iz gezéichenit íst. *ad ipsum dicetur.* gágen démo uuírdet iz kesprόchen. úndc mít témo éinen bestât tiu relatio. *Ut si servus ad dominum dicatur.* Álsô ío dánne nóh tiu relatio stât. úbe servus gágen domino gespróchen uuírdet. *circumscriptis omnibus quae sunt accidentia.* mit állo zegángenên dîen. tíu ímo uólgênt. *Ut esse bipedem vel scientiae susceptibilem. vel hominem.* Álsô ímo uólgêt uuésen ménnisken únde zuíbeinen. únde gelírnîgen. *Relicto vero solo domino. semper servus ad illum dicitur.* Ne bestânde servo nîeht mêr. âne dominus ze démo íst er îo relatus. *Si vero* servus s. e contrario *non convenienter dicatur ad id. ad quod dicitur.* Úbe áber dára gágene servus kesprόchen uuírdet. ze éinemo ímo úngegátemo. sô homo íst. *circumscriptis aliis omnibus.* ánderên díngen állên uertîligôtên. *relicto hoc solo ad quod assignatus est.* âne dáz eina. ze démo er gespróchen íst. íh méino
74 homine. *non dicetur ad ipsum.* ze ímo | ne hábit er îo dóh nehéina relationem. Álsô dû chîesen máht. tûe man échert sô. *Assignetur servus hominis. et ala avis.* Servus sî hominis. unde ala avis. *Circumscribatur ad dominum esse servum.* Ferságee man servum uuésen gespróchenen gágen domino. *Non enim servus ad hominem dicitur.* Túrh táz ne uuírdet îo servus nîeht relatus gágen homine. *Cum enim dominis non sit. servus non est.* Sô láng îo der dominus ne íst. servus tar míte ne ist. *Similiter et de avi.* Sô uért (sic) iz óuh úmbe avem. *Circumscribatur alatam esse. et amplius non erit ala ad aliud.* Ferságe avem uuésen alatam i. chît (sic!) taz alatum ne sî. nóh nîomer ala ne uuírdet relativa. Uuîo mág? *Cum enim non sit alatum. nec ala erit alicuius.* fétâh ne mág sîn. sô dér ne íst. tes er sî. *Quare oportet assignari ad id quod convenienter dicitur.* Fóne díu sol îo daz relativum gespróchen uuérden. dára íz zûo keuállet. *Et si sit nomen positum. facilis erit assignatio. Si autem non sit. fortasse erit necessarium nomen fingere.* Únde íst tér námo uundener. dára iz siet (sic). sô íst is

líeht (sic). Úbe daz ne íst. sô sol man in uínden. *Si autem sic reddantur. manifestum est. quoniam omnia relativa conversim dicuntur.* Tûot man daz. sô gânt siu grécho vmbe.

Quod relativa fere simul sint.

Videtur autem ad aliquid simul esse natura. Uuóla gelîh íst óuh relativa
îo sáment sîn. *Et in aliis quidem | pluribus verum est.* Íz íst oúh uuâr án 75
állen méistîgên. *Simul enim est duplum et dimidium et cum sit duplum dimidium est.* Zuiualt unde hálblîh sínt îo sáment. únde sô daz éina íst. sô íst óuh táz ánder. *Et cum sit servus. dominus est. Similiter autem his et alia.* Únde sô servus íst. sô íst oúh dominus. Sô uérit iz óuh úmbe ánderíu. *Simul autem haec auferunt se invicem.* Síu tîlegônt óuh éin ánderíu. Tíu sámint uuérdent. tíu zegânt óuh sámint. *Si enim non sit duplum. non est dimidium. et si non sit dimidium. non est duplum.* Úbe díz ne íst. nóh éniz neíst. únde úbe éniz neíst. nóh tíz neíst. *Similiter autem et in aliis. quae cumque talia sunt.* Sô uerít íz. án sô getânen.

Excipitur scientia et scibile.

Non autem in omnibus relativis verum videtur. simul esse natura. Nû ne íst tóh nîeht uuâre gelîh állíu relativa îo sáment sîn natûrlicho. *Scibile enim scientia. prius esse videtur.* Êr. íst táz man uuízen mág. tanne uuízenthéit. *Namque in pluribus subsistentibus rebus. scientias accepimus.* Án dîen uóre uuórtenên díngin méistigên. uuúrtin sîd únsere bechenneda. i. êr uuârin állíu díng méistigíu. êr uuír íro uuúrtîn ántchúnde. Ártes tîe man chúnnin máhtî. uuâren êr. êr mán síe chóndî. *In paucis enim vel nullis hoc quis reperiet. simul cum scibili scientiam factam.* Táz kescáh nóh sélten. alde nehéinêst. táz sámint témo. dáz man uuízen mág. uuízenthéit
chame. Úbe dér man chimeram | êr dáhtâ. dâr míte uuíssa ér sîa oúh. 76
Uuîo máhtâ er sîa aber ([1]) uuízen. sîd sî ne uuás. Fóne díu chît er vel nullis. uuánda ér is zíuuelôt (sic). Úbe ér sia uuíssi. so uuâre sî. *Amplius.* Chîesen iz nóh cnôtôr. *Scibile sublatum. simul aufert scientiam. scientia vero non aufert scibile.* Târ ána skînet. táz síu îo nîeht sáment ne sínt. uuánda úbe scibile zegât. târ míte zegât sâr scientia. zegât áber scíentia túrh táz ne zegât scibile. *Nam si scibile non sit. non est scientia. Scientia vero si non sit. nihil prohibet esse scibile.* Úbe scibile neíst. nóh scientia

---

([1]) Es steht sîa ber.

neíst. Ube scientia neíst. uuóla mág tóh scibile sîn. *Ut si circuli quadratura scibilis est. scientia quidem eius nondum est. illud vero scibile est.* Álsô díu sô geheîzéna geometricalis figura. chúnnemáhtîg íst. tîa nîoman nóh ne chán. unde sî dóh chúnnemáhtîg íst. Tô aristoteles tísa scríft téta. nóh tô ne chóndôn nîeht geometrici geuârên. uuîo mán circulum quadrato. ében míchel getâte. Sîd uuárd iz funden. Uuér máhtî iz áber uínden. úbe iz tíu natura ne hábeti gehâltin. hínder íro? Natura hábeta iz êr. ratio uánt iz sîd. Táz íst láng ze ságenné chît boetius. uuîo man sia máchon súle. Sî uuírdet îo dóh sô geuuorht. táz circulus únde quadratum. péidiu ín eín ánderên stânt. únde îo uuéderiz ében uílo gât. uzer demo ándermo. in hunc modum |

77

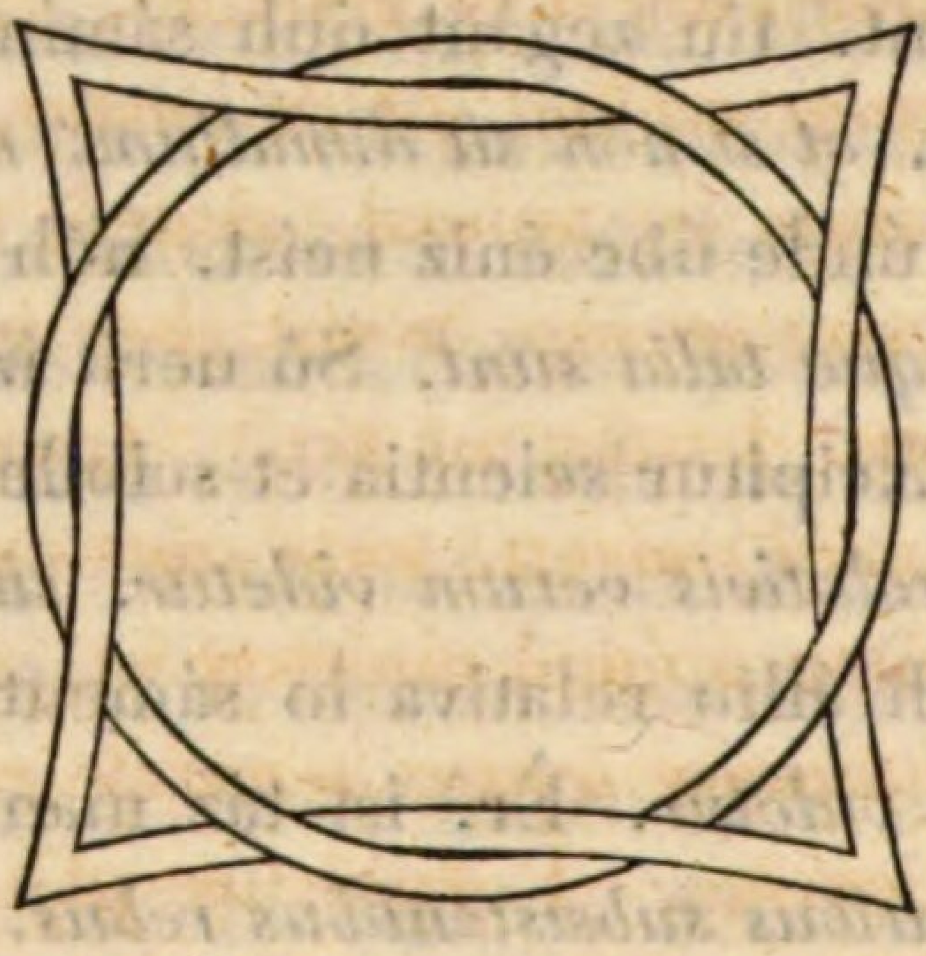

Tíu figura héizet tánne circulus quadratus. *Amplius. Animali quidem sublato. non est scientia scibilium vero plurima esse contingit.* Târ scientia íst. târ íst animal. Úbe scientia zegât. sô íst animal zegángen túrh táz ne zegât nîeht scibile. alsô numeri sínt únde figure.

Item excipitur sensus et sensibile.

Similiter autem his sese habent et ea. quae de sensu sunt. Sô iz ketân íst. úmbe scientiam. sô íst iz óuh ketân umbe sensum. *Sensatum enim vel sensibile priusquam sensus videtur esse.* Tés man uerstân mág séhendo. hôrendo. stínchendo. sméchendo. crîfendo. táz íst êr. êr sélbíu uerstántnisseda. *Nam sensatum interemptum. simul interimet et sensum. Sensus autem sensatum non simul interimet.* Zegânt allíu corpora. déro man uerstân mág. séhendo. crîfendo. smechendo. se (sic) zegéngent síu díe quinque sensus animalium. Aber quinque sensus zegangene. ne zegéngent állíu corpora nîeht. Úbe álliu corpora zegîengin. uuâr uuârin sensus tánne? *Sensus vero circa corpus. et in corpore sunt.* Sensus sínt îo mit corpore.

únde in corpore s. animalium. *Sensato autem perempto. peremptum est*
et corpus. s. ani|malium. *Sensatorum enim est corpus* s. illorum. Zegânt 78
sensata i. corporalia. só zegânt animalia. uuánda síu ín íro zalo stant. Ánderis ne máhtî síu nîoman séhen. únde grîfen. *Cum vero corpus non sit.* s. sensatum. *perimitur et sensus. Quare simul perimit sensatus sensum. Sensus vero sensatum non simul perimit.* Sô gesíunlichíu ne sínt. sô neíst sélbiu gesíht. pedíu tîlegônt síu día gesíht. kesíht ne tîlegôt áber kesíunlîchiu. Fóne uuíu íst taz? *Animali enim perempto. sensus quidem peremptus est. Sensatum vero erit. ut corpus calidum. dulce amarum. et alia omnia. quaecumque talia sunt.* Só animal neíst. sô ne íst óuh kesíht. áber gesíhtîgíu únde infúndenlîchíu sínt nóh tanne. Sô uuârmíu (sic) sint. únde sûezíu. únde bítteríu. únde állíu dîen gelîchíu. *Amplius. Sensus quidem cum sensato fit. simul enim animal fit et sensus.* Ételîchemo sensato íst sensus ébenált. táz sensatum íst animal. sáment témo uuírdet ér. *Sensibile vero ante est. quam esset sensus.* Sô íst áber ánder sensatum únde sensibile. áltera dánne sensus. Uuéliz íst táz? *Ignis et aqua. et alia huiusmodi ex quibus ipsum animal constat. ante sunt quam animal sit omnino vel sensus.* Elementa uóne dîen animal uuórten íst. sínt álteren dánne animal álde sensus. *Quare priusquam sensus sensibile esse videtur.* Fóne díu íst áltera sensibile. dánne sensus. Porphirius platonicus tér. isagogas sîd scréib tér ne iihet imo nîeht. Uuémo uuás iz sensibile chît er. dô sensus
ne uuas? Fone | sensu íst sensibile. uuîo mág iz áber daz sîn. êr sensus 79
uuírdet? Elementa uuârin. mel únde ánderíu dulcia ióh amora uuârin. únde ne uuâren áber nîeht sensibilia. nóh scibilia. êr sensus únde scientia châmin. Fóne díu sínt állíu relativa ébenált íro oppositis. sô ímo dúnchit.

Verene sit ulla substantia ad aliquid.

Habet autem questionem an ulla substantia ad aliquid dicatur. quem ad modum videtur. an hoc contingat. secundum quasdam secundarum substantiarum. Nû íst aber gnôto ze urágênne úbe dehéin substantia ad aliquid sî. sô man uuânit únde úbe iz tóh keskéhe dehéinero déro secundarum substantiarum. *Nam in primis substantiis verum est.* Án primis substantiis flígo íh míh tés íh ságo. Uuáz íst táz? *Nam neque totae neque partes ad aliquid dicuntur.* Nóh sîe sélben mitállo. nóh íro teil. ne séhent án ánder. *Nam aliquis homo* s. ut cato *non dicitur alicuius aliquis homo.* Cato ne

héizet nîomannis cato. nóh relative nóh possessive. *Neque aliquis bos* s.
ut est catonis. *alicuius aliqui bos.* Nóh catonis rínt ne héizet sîn rínt rela-
tive. súnder possessive. Uuíle dû chéden relative catonis rínt. sô solst
tû sâr chéden.ríndes cato. *Similiter autem et partes.* Táz án állemo. dáz
an teile. *Quaedam enim manus* s. ut catonis. *non dicitur alicuius quedam*
manus. sed alicuius manus. Catonis hánt ne héizet nîeht relative. éin éte-
30 uues hant. sî héizet possessive sîn hánt. *Et quod|dam caput. non dicitur*
alicuius quoddam caput. sed alicuius caput. Únde catonis hóubet. ne héi-
zet relative nîeht. éin éteuues hóubet. núbe catonis hóubit possessive.
Similiter autem et in secundis substantiis. Álsô uérit iz in generibus et spe-
ciebus. *Atque hoc quidem in pluribus.* Íz íst sô án mánegên i. án ín sel-
ben. náls án íro partibus. *Ut homo non dicitur. alicuius homo. nec bos*
alicuius bos. nec lignum. sed alicuius dicitur possessio. Álsô ménnisko.
únde rínt. únde hólz. nîehtis ne íst. âne in dîen uuórten. dáz íz éteuues
êht sî. *Atque in huiusmodi quidem manifestum est. quoniam non est ad ali-*
quid. Án sô getânên. íst óffen. dáz íro nehéin ne ist ad aliquid. *In ali-*
quibus vero secundis substantiis habet aliquam dubitationem. Án dîen par-
tibus mág iz zuîuel sîn. *Ut caput alicuius caput dicitur. et manus alicuius*
manus dicitur. et singula eiusmodi. Álsô hóubet únde hánt. únde ándere
lide. éteuues héizent. *Quare. haec esse fortasse ad aliquid videntur.*
Uuánda síu éteuues héizent. pédiu (sic) sínt siu gelîh tien relativis.

Non caute diffinita esse relativa.

Si igitur sufficienter eorum quae sunt ad aliquid diffinitio assignata est. s.
quam ego accepi a platone. Úbe relativorum diffinitio. dâr uóre réhto
getân íst. *Aut minus difficile. aut inpossibile est solvere.* Sô íst únsémfte.
31 alde | ióh únmáhtlîh ze uerságenne. *Quoniam nulla substantia eorum quae*
sunt ad aliquid dicitur. Táz nehéin substantia ad aliquid kespróchen ne sî.
Si autem non sufficienter s. dictum est a platone. ad aliquid esse quae
hoc ipsum quod sunt aliorum dicuntur. Úbe áber nîeht ne gnûegta ze
chédenne. tíu uuésen ad aliquid. díu ánderro héizent. táz siu sínt. Hic
suspende vocem. *Sed sunt ad aliquid.* Núbe geuuârôr díu sínt ad aliquid.
Quibus hoc ipsum esse est. Tîen dáz essentia íst. *Ad aliquid quodam modo*
se habere. Síh háben ze éteuuíu. Et hic suspende. *Fortasse aliquid contra*
ista dicetur. Sô uuírdet mág keskéhen bespróchen tíu diffinitio. Hic depone.
Prior vero diffinitio sequitur quidem omnia relativa. Tíu álta platonis diffi-

nitio. día íh fóre dírro spráh tíu geréichôt ze állên relativis. s. keréichôt íoh férrôr. *Tamen hoc quod ea ipsa quae sunt.* s. relativa. *aliorum dicuntur. non est eis esse. quod sunt ad aliquid.* Táz îo dôh sélben díu relativa ánderro gehéizen uuérdent. târ in diffinitione. táz né íst ín níeht uuésen táz síu sînt. Uuáz sint síu? Ad aliquid. Íro essentia íst. ad aliquid esse. tía ne gíbit in níeht mít tíen uuórtin. díu platonis diffinitio. Uuánda díu dír ad aliquid níeht ne sínt. tíu uuérdent óuh kehéizen ánderro. alsô catonis bos tûot. Fóne díu ne íst táz níeht réhto genôtmezôt.
id est. bene dif|finitum. dés mêr álde mínnera uuirdet. Nû ne íst nâh 82
tírro níuuûn diffinitione níeht ánderis relatio. âne dés éinen haba. zû démo ándermo. Idem quaedam habitudo dupli ad simplum. servi ad dominum. patris ad filium.

De proprio per quod excluduntur substantiae.

Ex his ergo manifestum est. Hínnân íst óffen. Uuannan? Táz síh relativa hábint zû éin ánderên. únde îo uuéderiz infáhet sîna essentiam. uóne démo ándermo. Uuáz íst óffen? *Quod si quis aliquid eorum quae sunt ad aliquid diffinite scult. et illud ad quod dicitur. diffinite sciturus est.* Táz tér dáz éina uuéiz quísso. táz ánder uuéiz sámo guísso. Quod est. eorum proprium. quae sunt ad aliquid. Táz íst íro súndera. tés ne uermíssist tû án ín. Esse enim relativis est. ad aliquid quodam modo se habere. Palam vero et ex hoc est. Táz kíbet tíen relativis íro uuésen. únde dâr ána. íst íro uuésen. Uuâr ana? Síh haben zû éteuuíu. Tánnân íst óffen. îo béidíu uuésenében guíssíu. *Si enim aliquis novit quiddam. quia ad aliquid est.* Uuéiz îo mán dáz éina uuésen ad aliquid. hic suspende vocem. quia pendet sensus. *Est autem esse quae ad aliquid sunt. quomodo se habet idem ad aliquid.* Síd nû daz íro uuésen íst. uuío daz éina síh hábe zu ándermo. taz íst interposita ratio. *Et illud novit ad quod hoc*
quoquo modo se | habet. Sô uuéiz er óuh táz ánder. zû démo íz íst. éte- 83
uuío hábit. per genitivum aut per alios casus. *Si enim non novit. omnino ad quod hoc quoquomodo se habet.* Úbe er áber ne uuéiz uuára zû síh taz éina hábit. *Neque si ad aliquid quoquomodo se habet.* Sô ne uuéiz er sâr. úbe iz síh hábe ze îouuíhte.

Exemplum de particularibus i. finitis.

Sed in singulis hoc palam est. Nû íst tâz óffen án díen individuis. *Ut si quis hoc novit. diffinite quia duplum est. et cuius duplum est mox diffinite*

novit. Táz tér quaternarium duplum guísso bechénnet. sámo guísso bechénnet táz er binarii duplus íst. *Si vero nihil diffinitivorum novit.* Úbe ér áber án ímo nîeht quíssis ne uuéiz. *Ipsum cum duplum sit. neque si est duplum omnino novit.* Sô ne uuéiz er sâr. dóh er zuíuált sî. úbe er zuíuált sî. *Similiter autem et si novit diffinite quia hoc aliquid melius est. et quo melius est novit.* Sô íst oúh táz. Uuéiz er guísso dáz tíser mán bézero íst. sámo guísso uuéiz ér. uués bézero ér íst. Álsô mán æneam ságet uuésen pézeren. dánne mezentium. Diffinite autem nosse necessarium est. propter haec s. individua. Án díen individuis. íst íz penôte sús quís.

Non similiter in infinitis.

Indiffinite autem sciet. i. si indiffinite sciet. *quia est peiore melius.* Uuéiz
er áber aeneam pézeren sô únguísso. táz er dén ne bechénnet. tés pézero
84 ér sî. *Opinione id tale | fit non disciplina.* Táz íst mêr uuân. danne gelírn únde uuízenthéit. *Non enim scivit subtiliter. quia est peiore melior.* Táz íst fóne díu. uuánda er réhto ne uuéiz. táz er bézero sî. démo uuírseren. sîd er ín kezéigôn ne chán. *Si enim sic contigit. nihil est peius eo.* Târ bézero sô únguís íst. târ ne uuírdet fúnden uuírsero. *Qua propter palam est quia necessarium est. quod quis noverit. relativorum diffinite et illud ad quod dicitur diffinite nosse.* Fóne díu íst óffen. dáz penôte dér mán tér dáz éina uuéiz quísso. sámo guísso uuéiz táz ánder.

Revertitur ad substantias.

Caput autem et manum et horum singula quae substantiae sunt. hoc ipsum quod sunt. potest sciri diffinite. Éin hóubet. álde éin hánt. álde éin ánder líd. pechénnet mán uuóla. uuáz siu sínt. s. dâr mán siu síhet âne dén ánderen lîchamen. *Ad quod autem dicantur. non necesse est sciri.* Mán ne bechénnet áber benôte nîeht uuára íro námen séhên. *Cuius enim hoc caput. vel cuius haec manus. non est dicere diffinite.* Uuánda mán guísso nîeht ne uuéiz uués táz hóubet sî. álde díu hánt. s. úbe man dés lîchamen mêr ne sihet. *Quare non erunt haec ad aliquid.* Pedíu ne sínt síu ad aliquid. Uuélíu síu? Tíu membra. únde díu partes primarum substantiarum. Uuârîn síu ad aliquid. sô uuíssî man sámint ín uués síu uuârîn.
85 mán uuéiz. táz síu éteuués sínt. uuér áber | dáz sî. dáz íst únguís. *Si vero non sunt relativorum. verum erit dicere. quia nulla substantia relativorum est.* Sîd partes primarum ne sínt ad aliquid. nîeht mêr ne sínt

partes secundarum. Sîd tiu ánasíhtîgen hóubet primarum substantiarum únsíh zuíuelint uués síu sîn. uuîo uílo mêr diu únánasíhtîgen secundarum substantiarum? Fóne díu ne íst nehéin substantia ad aliquid. Uuâre sî ad aliquid. sô uuâre sî béidiu. íóh accidens. íóh substantia. dáz íst inpossibile. *Fortasse autem difficile sit. de huiusmodi rebus confidenter declarare. nisi sepe pertractata sint.* Íz ne uuânó oúh îeht sémfte sî. fóne sus ketânên díngen báldo ze uéstenónne. mán ne bedénche síu díccho. *Dubitare. autem de singulis. non erit inutile.* Úbe mán dár ána zuîuelôt. táz íst núzze. uuánda sô chúmet íz ze guisheite.

Explicit.

Species huius cathegoriae certas. aristotelis auctoritate non habemus. Plura tamen exempla dedit. ut sunt duplum ad simplum. magnum ad parvum etc. quae sequendo ad inveniendas species facilis via est. Duplum namque sub inaequalitate est. Hanc primam ponamus. Est enim inaequalitas. quae subalternum genus dicenda est. quia sub ea quinque species in arithmetica numerantur. Multiplex. superparticularis. superpartiens. multiplex superparticularis. multiplex superpartiens. | Harum quoque 86 sub se singulae comprehendunt infinitas species. Nec minus ipsae dicendae sunt. subalterna genera. Prima multiplicis species est. duplum. deinde triplum. quadruplum. quincuplum. sescuplum. septuplum, et deinceps. quae ad simplum omnes referuntur. Superparticularis species a sesqualtero incipiunt. qui refertur ad subsesqualterum. deinde sesquitertius ad subsesquitertium. sesquiquartus ad subsesquiquartum. et deinceps. Sic sunt et ceteris tribus generibus ad hunc modum. certae species singulis vocabulis. Est quoque relativorum species comparatio. quae tribus fit modis. Per comparativum ut maior minore. Per superlativum. ut maiorum maximus. Et si dicas magnorum maximus. minus tamen magni intelleguntur. Per ad prepositionem. ut magnus ad parvum. magnus rex ad regulum. Non solum est comparamus. magnum ad parvum. longum ad brevem. sed et magnitudinem ad parvitatem et longitudinem ad brevitatem. et talia caetera. Ordo quoque relativorum species est. Ut primus. secundus. tertius. quartus. quintus. Ad primum enim referuntur. omnes post illum sequentes. quia secundus a primo. et tertius a primo. et quartus et quintus a primo dicuntur. et deinceps. Cognati quoque vel coniugati vel affines speciem faciunt relativorum. Ut pater est filii. uxor mariti. frater

87 fratris vel sororis. auus nepotis. proavus pronepo|tis. abavus abnepotis. gener soceri. avunculus sororis filiae. patruus fratris filii. consobrinus consobrini. fratruelis alterius fratruelis sponsus sponsae. procus procae. rivalis alterius rivalis. competitor competitoris. concors concordi. socius socio. amicus amico. similis simili. aequalis aequali. par pari. affinis affini. vicinus vicino. proximus proximo. aequivocus aequivoco. univocus univoco. cooperator cooperatori. conlactaneus conlactanei. coetaneus coetaneo. coheres coheredis. particeps participis. Eorum autem sunt. quae ex eis fiunt. Ut concordia concordes sunt. Sic et societas est sociorum. ct amicitia est amicorum et similitudo similium. et equalitas equalium. paritas parium. affinitas affinium. et propinquitas propinquorum vel proximorum. et equivocatio equivocorum et univocatio univocorum. et cooperatio cooperatorum. Similiter fraternitas fratrum. coniugatio coniugum. etc. Respondent autem sibi dissimilibus casibus. quia equaliter dicitur esse equalium. equales autem equalitate equales dicuntur. Idem modus est et in aliis. Discrepantia quoque vel quae eorum sunt. speciem faciunt. Ut obvius obvio. oppositus opposito. adversus adverso. congressor congressori. discors discordi. rebellis rebelli. renitens renitenti. dissonus dissono. inimicus inimico. impar impari. dispar dispari. dissimilis dissimili.
88 inaequalis inequa|li. disiunctus a disiuncto. distans a distante. distinctus a distincto. etc. p. 89. 90. 91.

92 Incipit de quali et de qualitate.

Qualitatem vero dico. secundum quam quales dicimur. Uuîolichi héizo ih nâh téro uuír gehéizin uuérden uuîoliche. in latina lingua sô boetius lêrit. kíbet quale sînen námin qualitati. áber qualitas. ne gíbit íro námin quali. Iustus héizit quale. sô tûot óuh iustitia. Áber iustitia heizit qualitas. iustus ne mág sô nîeht héizin. *Est autem qualitas eorum quae multipliciter dicuntur.* Qualitas íst mánigfalte. *Et una quidem species qualitatis. habitus dispositioque dicuntur.* Éin sláhta qualitatis héizit hába. íoh peskérida.

De habitu.

Distat autem habitus dispositione. quod permanentior et diuturnior est. Hába íst féstera íoh uuírigôra. dánna (sic) beskérida sî. *Tales vero sunt scientiae vel virtutes.* Sólchero uésti sínt chúnna únde túgede. *Scientia enim videtur. esse permanentium. et eorum quae difficile moventur.* Chúnna

sínt îoh (sic) uuìrig. únde infárent mánne unsámfto. *Ut si quis vel mediocriter scientiam sumat.* Álsô dáz únsámfto inférit mánne. úbe er îeht ióh ze méze gelírnêt. *Nisi forte grandis permutatio facta sit.* i. nisi grandis eversio mentis fiat. Sînis sínnis ne uuérde míchel uuéhsel getân. *Vel ab egritudine. vel ab aliquo huiusmodi.* Fóne sîechelhéite (sic) álde uóne ételîchero geskíhte. Álsô démo mán geskáh. fóne démo solinus ságet. ter nâh súhte ánderis síndis kenésenêr. nóh sînis námen uuóla né gehúgita. *Simul | autem et virtus ut iustitia et castitas et singula talium non vi-* 93
dentur posse moveri neque facile permutari. Sámint chúnnôn sínt íz túgede. sô réht íst. unde uúrebúrt. únde dìen gelîchíu tíu samfto ne múgen. eruuéget. únde geuuéhselôt uuérden.

De affectione.

Affectiones vero dicuntur. quae sunt faciles et cito permutatiles. Ánauúndeda. únde ánachóminina héizent. tíu únuéste sínt. únde síh snéllo uuéhselont. tîe hîez er uóre dispositiones. *Ut calor et frigiditas. et egritudo. et sanitas. et alia huiusmodi.* Álso uuármî. unde chálti. sîechi únde gesúndi. únde dìen gelîchíu. *Afficitur enim quodammodo circa eas homo.* Ter ménnisko uuírdet échert fóne ín geánauúndôt. *Cito autem permutatur.* Ér uuírdet íro áber snéllo indânôt. *Et ex calido frigidus fit. et ex sanitate in egritudinem transit.* Únde uuírdet er nâh uuármi chált nâh kesúndedo sîeh. *Similiter autem et in aliis.* Sô uérit íz óuh in ánderên dîen gelîchen. *Nisi forte in his quoque contingat. per temporis longitudinem in naturam cuiusque transferri.* Síu ne begínnên óuh fóre áltî. an éteuuémo geuéstenôt uuérden. *Et insanabilis vel difficile mobilis existat affectus.* Únde ímo díu sô getâna ánachómeni úbel sî ze gebûezenne. únde ába ze némenne. *Quae iam quilibet habitudinem vocet.* Únde man sia bedíu héizen múge hába.

Quid intersit inter habitum et affectionem.

Manifestum est autem quoniam | haec volunt habitudines nominari. quae sunt 94
diuturniora vel difficile mobilia. Nû skînet táz tíu mít réhto héizent hábâ. tíu uuírig sint. únde únsámfto abagânt. *Namque in disciplinis non multum retinentes i. non memoriter tenentes. sed facile mobiles* i. obliviosos. *dicunt habitum non habere.* Tîe âgezelen. án díen bûochen. chédent síe âne hába sîn. *Quamvis sint ad disciplinas. peius meliusve dispositi.* Tóh tára zûo éine sîn báz keánaléitot dánne ándere. *Quare differt habitus disposi-*

tione. quod hoc quidem facile mobile est. illud vero diuturnius et difficile mobile. Fóne díu skéidet síh hába. uóne beskérido. dâr ána. dáz sî stâtera íst.

Non converti habitum et dispositionem.

Sunt autem habitus etiam dispositiones. dispositiones vero non necesse est habitus esse. Hába sínt îo beskérida. áber beskérida. ne sínt nîeht îo hába. *Qui enim retinent habitum et quodammodo dispositi sunt ad ea. que habent. vel peius vel melius.* Tîe dir hábint tîe sínt tára zûo beskérit táz sîe hábint. álde uuóla. álde úbelo. *Qui autem dispositi sunt non omnino retinent habitum.* Tîe áber beskerit. únde beskîbet sínt zû éteuuíu tîen ne íst íz sâr dés mézis nîeht hába. Úns uuírdet cnûoiz (1) kespírre. íoh peskérit. táz uuír dóh nîeht ne uólle hábeên. II.

Aliud vero genus qualitatis est. Tíu ánderíu sláhta qualitatis íst. *Secundum quod pugillatores vel cursores vel salubres vel insalubres dicimus.*
95 Nâh téro uuír némên (sic) | fûstchémfen únde strîtlóupfen. álde gánze alde úngánze. *Et quaecunque simpliciter secundum potentiam naturalem vel inpotentiam dicuntur.* Únde álliu díu dir be únscúldin genámot uuerdent. áfter máhte álde áfter únmáhte. âne tât. *Non enim quod sunt dispositi aliquo modo unum quodque huiusmodi dicitur.* Ín'ne gíbet mán nîeht tîe námen. dúrh táz sîe dára zû beskîpte sîn. únde án dero tâte skînên. *Sed quod habeant potentiam naturalem. vel facere quod facile. vel nihil pati.* Súnder dáz sie máht éigin. únde ín gelâzen sî. dáz. únde dáz sámfto ze tûonenne (sic). álde sîeh. únde sîeh ze sînne. *Ut pugillatores vel cursores dicuntur. non quod sint dispositi. sed quod habeant potentiam hoc facile faciendi.* Álsô dîe genémmit uuérdent chnúttelchémfen. unde strîtloúpfin tîe íz nîo ne tâten. únde áber uuola tuôn máhtîn. *Sanativi autem dicuntur. eo quod habeant potentiam naturalem. ut nihil a quibus libet accidentibus patiantur.* Únde áber ándere gánze kehéizen uuérdent túrh táz sîe dîa uéstî hábint. táz ín ánauállúngâ (sic) nîeht ne uuégên sô uróst. únde hízza íst. únde slége. *Egrotativi vero quod habeant inpotentiam nihil patiendi.* Únde úngánze héizent. tîe uore sêr hálzi. nîeht fertrágen ne múgen. *Similiter autem his et molle et durum se habet.* Tîen íst kelîh. uuélh. únde hérte. *Durum enim dicitur. quod habeat potentiam non citius secari.* Táz

---

(1) statt cnuogiz.

héizét (sic) hérte. dáz únspûetigo mág ingúnnen uuérden. *Molle vero quod eiusdem ipsius* | *habeat inpotentiam.* Táz íst uuélh. dáz unmáhtîg íst. téro 96
sélbûn únspûete. *Tertia vero species qualitatis est possibiles. qualitates vel et passiones.* Tíu drítta sláhta qualitatis. héizet passibilis qualitas. unde passio. Tîe námen lêrit er únsih hína uúrder ze zuéin uuîsôn uernémin. *Sunt autem huiusmodi. ut dulcedo. et amaritudo. et austeritas et omnia his cognata.* Tîe sínt íz. sûozi. pitteri. éiueri. únde álliu dîen gelêgeníu. *Amplius autem.* Íz sínt óuh andere. *Calor et frigus. et albedo. et nigredo.* Uuármi únde uróst uuîzi únde suárzî. *Et quoniam hae qualitates sunt. manifestum est.* Nû íst táz óffen. dáz tísíu qualitates sínt. *Quecunque enim ista susceperint. qualia dicuntur secundum se.* Fóne díu íst íz offen. uuánda án dîen síu sínt. tiu héizent túrh síh qualia. *Ut mel dulce dicitur. quoniam suscipit dulcedinem.* Álsô hónang sûeze héizit. uuánda díu sûezi ín ímo íst. *Et corpus album eo quod albedinem suscipiat.* Únde álsô snê uuizer héizet. uuánda ér día uuîzi án ímo habit. *Similiter sese habet etiam in ceteris.* Sô íst íz óuh án dîen ánderên.

Quod non uno modo passibiles qualitates et passiones dicantur.

Passibiles vero qualitates. et passiones *dicuntur.* s. dulcedo et calor. et omnia ad gustum vel ad tactum pertinentia. *non quod ea* s. corpora. *quae susceperint illas passiones. aliquid patiantur.* Tíse qualitates ne héizent nîeht pedíu passibiles. nóh pedíu passiones. táz tíu corpora án dîen sie sínt. fóne ín îeht tóleên. *Neque enim mel idcirco dul*|*ce dicitur quoniam* 97
aliquid passum sit. Hónang ne héizet nîeht túrh táz sûeze. táz íz sînero sûezi îeht infínde. *Nec aliquid aliud huiusmodi.* Nóh téro sámelîchôn corporum nehéin. i. quae ad gustum pertinent. *Similiter autem his et calor. et frigus.* s. quae ad tactum pertinent. *passibiles. qualitates dicuntur. non quod ipsa.* s. corpora *quae susceperint ea. aliquid passa sint. sed* passibiles qualitates dicuntur. *quoniam singulum eorum.* i. ipsorum corporum. *quae dicta sunt perfectiva sunt passionis. secundum sensus.* Nóh óuh uuármi únde chálti. ne héizent nîeht pedíu passibiles qualitates. táz íro îeht infínden. díu íro corpora. án dîen síu sínt. uuánda díu súnna ne infíndet nîeht íro hêizi. nóh taz îs sînero chálti. súnder uuír infínden íro. Únserên sensibus sínt síu máchârra dolungo. *Mel vero per se passionem efficit secundum gustum. et calor secundum tactum.* Chórondo infíndên uuír des hónangis suêzî (sic). crîfendo infíndên uuír dés zanderin héizî. *Simi-*

liter autem et aliae. Sô tûont óuh úns tólunga ándere qualitates. tísên geliche. Únde fóne díu súlin uuír héizin díse passibiles qualitates. únde díse passiones. tôlemáchîge qualitates. *Albedo autem et nigredo.* s. quae. ad visum pertinent. *et alii colores. non similiter his quae dicta sunt passibiles qualitates dicuntur.* Uuîzî únde suarzî únde ándere uáreuuá. ne héizent nîeht tísên gelichô passibiles qualitates. *Sed hoc quod ipse innascuntur ab aliquibus passionibus.* Síe héizent túrh táz sô. uuánda síe uuérdent fóne dólúngôn. |

98 Signum unde colores fiant.

Quoniam ergo sunt per aliquam passionem multae colorum mutationes. s. *manifestum est.* Uuír séhên óftô. dáz síh fáreuuâ uuéhselônt. fone ételiehero dólungo. *Erubescens enim aliquis. rubeus factus est. et timens pallidus. et unum quodque talium* s. contingit passione. Mán irrôtêt óftô uóne scámo. únde irbléichêt uone uórhtôn. Únde ál démo gelîh s. chúmet îo fóne dólungo. *Quare vel si quis naturaliter aliquod talium passionum passus est. similem colorem oportet eum habere.* Fóne díu mûoz óuh ter sámelîcha uáreuua háben démo natûrlîcho îeht sóleês kescáh. *Quae enim affectio nunc ad verecundiam circa corpus facta est et secundum naturalem affectionem. eadem fiet affectio. ita ut naturaliter et color similis sit.* Tíu ánachómeni. mánne geskíhet fóne scámôn. tíu geskíhet ímo óuh natûrlîcho êr er gebóren uuérde. *Quaecunque igitur talium casuum ab aliquibus passionibus difficile mobilibus. et permanentibus principium sumpserint. passibiles qualitates dicuntur.* Sô uuélche sô getâne geskíhte. s. sô uáreuuâ sínt únde ánderiu mâl. fóne dehéinên dólungôn stétîgên únde uuírigên dîe héizent îo passibiles qualitates.

Inveteratos colores qualitates esse.

Sive enim secundum naturalem substantiam pallor aut nigredo facta est. qualitates dicuntur. quales enim secundum eas dicimur. Úbe uóne ánabúrte. pléichi álde suárzi geskíhet. táz sínt qualitates. únde | héizên uuír
99 nâh ín quales. i. pléiche álde suárze. *Sive propter egritudinem longam aut propter aestum. aut aliquid tale. vel nigredo vel pallor contingit. et non facile preterit. et in vita permanet. qualitates et istae dicuntur similiter. Quales et secundum eas dicimur.* Álde úbe iz keskíhet. fóne áltero súhte. álde uóne hízzo. únde iz tánne uuérêt. únde án demo skînet. táz sínt óuh qualitates. únde héizên îo uuír nâh în quales.

Momentaneos autem colores non esse qualitates.

Quecunque vero. s. mutationes. *ex his quae facile solventur. et cito transeuntes fiunt. passiones dicuntur.* Só uuélche uuéhsela áber úns késkéhent (sic). téro dîe sîh sámfto gélóubent (sic). únde spûetigo zegânt. tîe héizent passiones. i. tolunga. s. álso óuh tolunga héizent. scáma únde uórhta. fóne dîen sie uuérdent. *Non enim dicimur secundum eas quales.* Táz íst fóne díu. uuánda uuír nâh ín quales ne héizên. *Neque enim qui propter verecundiam rubeus factus est. rubeus dicitur.* Uuánda dér dúrh scáma irrótêt. tér ne héizet nîeht túrh táz rótendêr. *Nec cui pallor propter timorem venit. pallidus est.* Nóh tér uóne uórhtôn bléichêt. ne íst úmbe dáz nîeht ío bléih. *Sed magis* s. dicendus est. *quod ad aliquid passus sit.* Uuír súln mêr chéden. ér uuárd pléih. ér uuárd rôt. *Quare passiones huiusmodi dicuntur. qualitates vero minime.* Fóne díu héizent sîe dólunga. náls uuìolichîna.

Animae quoque inveteratas passiones esse qualitates.

Similiter autem his et secundum animam passibiles qualitates | *et passiones dicuntur.* Náh tísên qualitatibus des lîchamen. héizent óuh tîe qualitates téro sêlo. *Quaecunque enim mox innascendo ab aliquibus passionibus fiunt. qnalitates dicuntur.* So uuélíu díng mánne geskéhent sâr án dero gebúrte. táz héizent qualitàtes. *Ut dementia vel ira et alia huiusmodi.* Álsô sínnelôsî íst. álde zórnmûotigî. únde dîen gelîchú. *Quales enim secundum eas dicimur.* Qualitates héizent sie uuánda uuír nâh ín quales héizên. *Idem iracundi et dementes.* Zórnmûotigę. únde sínnelôsê. *Similiter autem et quaecunque alienationes non naturaliter. sed ab aliquibus casibus factae sunt difficile pertereuntes. et omnino inmobiles etiam huiusmodi qualitates sunt.* Úbe óuh nâh téro gebúrte. uóne dehéinên geskíhten mánne únsínnigîna chóment. stétîge únde uuírîge. tíz sínt ío sô sámo qualitates. *Quales enim et secundum eas dicimur.* Táz skînet târ ána. uuánda uuír óuh nâh tîen héizen quales. 100

Momentaneas autem animae passiones non esse qualitates.

Quaecunque enim ex his quae citius pretereunt fiunt. passiones dicuntur. Áber dîe mûotegîna. dîe snéllo zegânt. tîe héizent érchert (sic) tôlúnga. únde stúngeda. *Ut si quis contristatus iracundior sit.* Álsô dáz héizet. ube man geléidegôter. eteuuáz sih pilget. *Non enim dicitur iracundus. qui in huiusmodi passione. iracundior est. sed magis aliquid passus.* Tér síh sô bíl-

get. ter ne héizet úmbe dáz nîeht âbólgigêr. mán sól cheden. ér uuás erbólgen. únde zórneg. *Quare passiones huiusmo|di dicuntur. qualitates vero minime.* Fóne díu héizent táz uuórtene stúngedâ. náls uuónente uuôlîchîna. Tîe sô uerlóufenten passiones sínt téro cathegoriae. tîu pati héizet. álso óuh állîu participia passiva sínt. IIII.
101

Quartum vero genus qualitatis est forma. et circa aliquod constans figura. Tíu uîerda sláhta qualitatis íst. tíu getât. únde dáz pílde. dáz án ío uuélemo dínge ist. *Amplius autem ad haec.* Fernim nóh hára zû. s. uuáz pílde sî. *Rectitudo vel curvitas. et quicquid his simile est.* Táz ist créhti. álde chrúmbî. únde dáz tîen gelîh ist. sô slímbî ist únde scrégehôri. *Secundum enim unum quodque eorum quale quid dicitur.* Nâh tîen állên chît man quale. *Triangulum enim vel quadratum esse quale quod dicitur. et rectum aut curvum.* Tríscôziz álde uîerscoziz. héizet uuîolîh iz sî. únde geréhtiz. álde chrúmbez. *Et secundum figuram vero unum quodque quale quod dicitur.* Únde nâh sînemo bílde. héizet uuíhtelîh quale.

Que falso videantur esse qualia.

Rarum vero et spissum et asperum et lene. putabuntur quidem qualitatem significare. Skéterez únde gedrúngenez. rûoz (sic) únde sléhtiz uuânent sîe qualitatem bezéichenen ([1]). *Sed aliena huiusmodi putantur esse a divisione quae circa qualitatem est.* Mán sól síu dóh uuânen úngehaftiû dîen speciebus qualitatis. tíu án íro geskídôt sínt. *Quandam enim positionem quodammodo videntur. partium utrimque monstrare.* Síu zéichenint uuîo téilelîh lîge. an demo corpore. náls uuîolîh íz sélbez sî. *Spissum quidem*
102 *est. eo quod partes. sibi ipsae propinque sint.* Íz ist fóne díu | gedrúngen. dáz sîniu téil ín sélbên nâhô lîgent. *Rarum vero quod distent a se invicem.* Skéteriz. táz síu ín sélbên uerro lîgent. *Et lene quidem. quod in rectum sibi partes iaceant.* Únde sléht. fóne díu. dáz sîniu téilében hô lîgent. *Asperum vero quod haec quidem pars superet. illa vero sit inferior.* Rûoz fóne díu. dáz éin téil gât hôor. ánder téil níderôr. Sîd táz sô íst. sô sínt siu ad aliquid. álsô óuh íro genus íst positio.

Explicit de quarta specie.

Et fortasse alii quoque appareant qualitatis modi. Nîeht né íst ze uer-

([1]) Es steht bezéinenche und am Rande ist eingekratzt bezeichen.

chúnnenne. núbe óuh ánderíu qualitatis species sih óugên. *Sed maxime dicuntur hae qualitates.* Tíse sínt tóh tia géngesten.

Qualia denominativa dici.

Itaque sunt que praedicta sunt. Nû sínt iz tîe uóre geságeten. *Qualia vero que secundum haec denominative dicuntur.* Únde sínt táz íro qualia. díu uóne in gespróchen únde genámôt uuérdent. *Ut a candore candidus et a gramatica cramaticus* (sic). *et iustitia iustus.* Álsô uuîzêr uóne uuîzî. gramátichare uóne gramátiche. réhtêr uóne réhte. genámote sínt. *Similiter et aliis.* Sô uérit íz óuh án ánderên. i. sô uuérdent ío quales. kenámôt fone qualitatibus.

Excipitur.

In aliquibus vero. s. qualibus eo quod non sint posita qualitatibus nomina. non contingit ea quae dicuntur ab eis. denominative dici. Áber dánne uúndene ne sínt tîen qualitatibus. tánne ne uuérdent óuh nîeht fóne ín geskáfôt tîe námen dero qualium. *Ut cursor aut pugillator qui secundum valitudinem | naturalem dicuntur. a nulla qualitate denominative dicitur.* 103
Álsô déro námo nîeht kescáfôt ne íst fóne qualitate. tîe áfter máhtîn genémmet uuérdent loúpfen únde chemphin. *Non enim posita nomina sunt valitudinibus secundum quas isti quales dicuntur.* Táz íst fóne díu. uuánda neheíne námen ne sínt tîen máhtin uúndene náh tîen síe genámôt sint. *Sicut in disciplinis secundum quas vel pugillatores vel palestrici secundum affectionem dicuntur.* Sô áber démo líste íst fóne dés pégúnste (sic). únde uóne dés áneuuírtedo (sic). die scúldîgen uéhtârra. únde ríngârra héizent. *Pugillatoria enim disciplina dicitur.* Tér geuôbto líst héizet latine pugillatoria. *Quales vero ab his denominative hi qui afficiuntur dicuntur.* Tánnân scáfônt síh téro námen. dîe ín ûobent.

Item excipitur.

Aliquando autem et posito nomine. s. qualitatis. *denominative non dicitur. quod secundum eam quale dicitur.* Ióh táz keskíhet. táz tíu qualitates námen hábit. únde dóh íro quale uóne íro genámot ne íst. *Ut a virtute studiosus.* Álsô îlîgêr uóne túgede íst. únde dóh náh íro ne héizet. *Virtutem enim habendo studiosus dicitur. sed non denominative a virtute.* Sélbûn dîa túged hábendo. héizet er îlîg. tóh ne íst sîn námo nîeht nâh íro namen geskáfôt. *Non autem in plurimis hoc tale est.* In únmánîgên uúndet mán dóh tîu úngelîchî. *Quae ergo dicuntur. aut denominative. a prae-*

dictis quales dicuntur. aut aliquo modo aliter ab eis. Tíu ío .qualia hei-
104 zent téro námen sínt fóne | qualitate geskáfôt. álde étteuuío gespróchen
uóne ín. âne scáfúnga.

Incipit querere proprium ex contrarietate.

Inest autem et contrarietas secundum quod quale est. i. secundum qualitatem. Án qualitate uuírdet ouh fúnden contrarietas. *Ut iustitia iniustitiae contraria est. et albedo nigredini. et alia.* Álsô réht uuíderuuártîg íst únréhte. únde uuîzî déro suárzî. únde ánderiu. *Similiter autem. et ea quae secundum eas.* s. qualitates. *qualia dicuntur ut iniustum iusto. et album nigro.* Tíu fone ín gespróchen uuérdent. tíu sint sámo uuírderuuártîg (sic). Álsô únréhtiz réhtemo. uuîziz suárzemo. *Non autem in omnibus hoc est.* Íz ne geskíhet tóh nîeht in állên qualibus. *Rubeo et pallido. aut huiusmodi coloribus qualitatibus existentibus. nihil est contrarium.* Rôtemo únde bléichemo. únde sólên uáreuuôn ío sámo guíssên qualitatibus. ne íst nîeht uuíderuuártîgis.

Sub uno semper genere contraria stare.

Amplius. Ferním óuh ánder. *Si ex contrariis unum fuerit quale. et reliquum erit quale.* Úbe zuéio contrariorum dáz éina quale íst. táz ánder sô sámo íst. *Sicut est iustitia iniustitiae contrarium.* Álsô án dîen skînet. *Quale autem est iustitia. quale igitur et iniustitia.* Táz éina íst quale. i. qualitas. sô sámo íst táz ánder. *Hoc palam est proponenti. alia praedicamenta ex singulis* s. cathegoriis. Táz uuírdet sâr démo skîn. dér fone |
105 állên cathegoriis. fúre zíhet anderiu exempla. *Nullum igitur aliorum praedicamentorum aptabitur.* i. opponitur *iniustitiae.* Nehéin uuidersácho. ne uuírdet târ uúnden iniustitiae. *Neque quantitas neque ad aliquid. neque ubi. nec omnino aliud quicquam nisi quale.* Nóh quantitas. nóh nehéin ánder praedicamentum ne uuérit síh iniustitiae. âne ío qualitas. i. iustitia. *Sic et in aliis quae secundum quale.* Sô uérit iz óuh ánderên qualitatibus.

Quod et magis et minus recipiat qualitas.

Suscipit autem qualitas et magis et minus. Album enim magis et minus alterum altero dicitur. et iustum alterum altero magis et minus. Qualia ládent síh ána úngelîcho íro qualitatem. súmiu mêr súmiu mín. Álso éin réhtera íst. tánne ánder. uuánda íz án ímo mêr réhtis hábit. Únde éin uuîzera. dánne ánder. uuánda án ímo mêr uuîzi íst. *Sed et ipsa cremen-*

tum suscipiunt. Ióh síu sélben. uuáz sint túrh síh. *Cum candidum namque sit. amplius contingit candidum fieri.* Uuîz uuírdẹt uuîzera.

Excipitur.

Non tamen omnia. sed plura. Íz ne tûont nîeht álliu díu qualitatis sínt. mánigíu tûont íz. *Iustitia namque a iustitia. si dicatur magis et minus. potest quilibet ambigere.* Uuánda úbe sélbíu iustitia. uuáhse álde suíne. dés mág mán zuîuelôn. *Similiter et in aliis affectibus.* Sô mág mán oúh zuîuelôn án ánderên hábôn. *Quidam enim dubitant de talibus.* Cnûege
zuîuelônt ís. *Iustitia namque a iustitia. non multum | aiunt magis et mi-* 106
nus dici. nec sanitatem a sanitate. Síe uerságent sélben día iustitiam mêrhéite unde mínnerhéite. únde sanitatem. Uuánda brístet réhte. sô ne íst íz réht. Íst íz úbere. sô ne íst íz áber réht. *Minus autem habere alterum altero. sanitatem aiunt. et iustitiam minus alterum altero habere.* Téro qualium súmelîchiz. iéhent sie mín gánzî. únde mín réhtis háben. dánne dáz ánder. i. úngánzera uuésen únde únréhtera. *Sic autem et grammatica. et alii affectus. non recipiunt magis et minus. Sed tamen ea quae secundum eos affectus dicuntur. indubitanter recipiunt magis et minus.* Álsô iustitia únde sanitas síh uuérrint conparationis. sô tûot óuh grammatica. únde sô tûont álle hábâ. Áber díu qualia. díu uóne in gespróchen uuérdent. tíu hábint comparationem. *Grammatitior enim alter ab altero dicitur. et iustior et sanior.* Táz skînet târ ána dáz éinêr réhterô. únde gánzero. únde gramatîchis chúnnigôro. gehéizen uuirdet. tánne ánderêr. *Sic et in aliis.* Sô íst íz oúh án ánderên dísen gelîchên.

Item excipitur.

Triangulus vero et quadrangulus non videtur. magis et minus suscipere. nec aliquid aliarum figurarum. Áber drîórtêr. únde uierórtêr. ne mág éinêr nîeht mêr sîn. dánne ánderêr. nóh nehéin pildis kescáft hábendêr. *Quecunque diffinitionem trianguli recipiunt et circuli. omnia similiter trian-*
gu|la vel circuli sunt. So uuélíu îo drîscozis. únde ríngis nôt méz infángen 107
habint. tíu sínt oúh penôte drîscôze únde rínga. *Eorum vero quae non recipiunt. nihil magis alterum altero dicitur.* Tíu íro nôtméz ne hábint téro nehéin ne íst mêr. dáz síu sínt dánne ánderiz. *Nihil enim quadratum magis quam parte altera longior figura circulus est.* Ében láng sîtíu 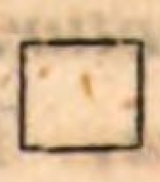 uiera. ne ist nîeht mêr circulus. dánne díu dír únében lánge sîta hábit. 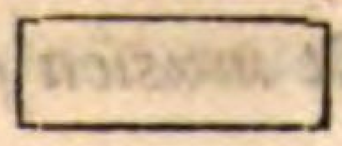 *Nullam enim recipit circuli rationem.* Íro ne uuérder (sic)

ne gât in dîa zâla dis circuli. *Simpliciter autem.* Áber offene ze ságênne. *Si utraque non recipiunt huius propositi* vel circuli *rationem. non dicetur alterum altero magis.* Úbe íro ne uuéder.ríngis nôt méz ne hábit. sô ne héizet óuh ne uuéder mêr ríng. dánne daz ánder. *Non ergo omnia qualia recipiunt magis et minus.* Fóne díu ne sínt nîeht álliu qualia mêr únde mín i. non omnia recipiunt comparationem.

Quid sit ei proprium.

Horum itaque quae predicta sunt. nihil est proprium qualitatis. Téro uóre námdôn nehéin. ne íst úreiche qualitatis. *Simile autem et dissimile secundum solas dicitur qualitates.* Kélîh únde úngelîh. uuerdent fone qualitate
108 éigenafto (sic) gespró|chen. *Simile autem alterum alteri. non est secundum aliud. nisi secundum id quod quale est.* Éin gelîh ándermo. ne uuírdet nîeht fóne ánderên díngen gespróchen. âne uóne quali. *Quare proprium erit qualitatis. secundum eam simile et dissimile dici.* Fóne díu íst qualitatis tíu súndera. fóne íro gelîh. únde úngelîh ze chédenne.

Ratio de communione cathegoriarum.

At vero non decet conturbari. ne quis nos dicat. i. reprehendat. *de qualitate propositionem facientes. multa de relativis interposuisse.* Nû zímet tîen lectoribus in gûotemo ze sînne. nîo íro nehéin únsih ne inchúnne. ze êrist fóne qualitate erhéuen. únde áber dárnâh gnûogez fone relativis ságen. *Habitus enim et dispositio horum quae ad aliquid sunt esse dicebantur.* Tés fúrhto íh fóne diu. uuánda habitus únde dispositio. hína ze relativis kezélet uuúrtin. únde mán íro ánderêst hîer geuûog. *Pene enim item omnibus talibus genera ad aliquod dicuntur.* Sie súlen uuízen. dáz genera qualitatis. álméistîg sínt ad aliquid. *Nihil autem horum quae singularia sunt.* Táz ne sínt áber nîeht íro species. *Nam cum disciplina genus sit. ipsum quod est alterius dicitur. Alicuius enim disciplina dicitur.* Disciplina uuánda sî genus íst. pedíu íst sî ad aliquid. Éteuués íst. îo disciplina. *Eorum quae*
109 *singularia sunt. nihil ipsum quod est al|terius dicitur.* Íro specierum nehéinez ne chît man éteuués sîn. *Ut grammatica non dicitur alterius grammatica. nec musica alicuius musica.* Álsô nîoman ne chît relative éteuués grammatica. éteuués musica. *Sed forte secundum genus. et haec ad aliquid dicuntur. Ut grammatica dicitur alicuius disciplina. non alicuius grammatica.* Táz genus ánaséhendo. mág mán uuóla chéden. grammatica íst éteuués kelírn. Ér ne chídet nîeht éteuués grammatica. *Et musica alicuius*

disciplina. non alicuius musica. Sô mág ér oúh chéden. musica íst éteuués
kelírn. náls éteuués musica. *Quapropter quae per se quidem singula sunt.
non sunt ad aliquid.* Pedíu ne sínt tíu species keskídotíu ad aliquid. tóh
síu án demo genere úngeskídotíu sîn. ad aliquid. *Dicimur enim quales.
secundum singula.* Táz skînet târ ána. táz uuír quales héizên nâh tîen
speciebus. *Haec enim et habemus.* Sîe sínt únsere hába. *Scientes enim
dicimur. quod habemus singulas scientias.* Uuír héizên chúnnîge. fóne dero
hábo dero specierum. *Quare haec erunt etiam qualitates. quae singillatim
sunt. secundum quas et quales dicimur.* Fóne díu sínt tíu species qualitatis.
nâh tîen uuír óuh héizen quales. *Haec autem non erunt eorum quae sunt ad
aliquid.* Áber ad aliquid ne sínt síu nîeht. *Amplius.* Fernim nóh táz. | *Si* 110
*contingat hoc ipsum quale et relativum esse. nihil est inconveniens idem utris-
que. generibus annumerare.* Keskíhet óuh éin uuórt péidiu bezéichenen.
qualitatem íoh ad aliquid. sô ne uuírret tir nîeht táz sélba ze zéllenne. ze
béidên cathegoriis.

De facere et pati.

Recipit autem facere et pati contrarietates. et magis et minus. Tíu dir beze-
chenent (sic) tûon álde dólên. díu sínt ofto éin ánderên uuíderuuártîg. Únde
mág uuérden ío uuéderes. mêr ióh mín. *Calefacere enim ad frigidum fa-
cere contrarium est. et calidum fieri ad frigidum fieri. et delectari ad con-
tristari.* Uuármin únde chuelin. sínt uuíderuuártîg. sô sínt óuh uuármen
únde cháltên. frô sîn. únde léideg sîn. *Sed et magis et minus.* Sô uuír-
det óuh án ín. mêr únde mín. *Calefacere enim magis et minus est. et
calefieri magis et minus. et contristari magis et minus.* Mán mág uuóla
uuármin mêr ióh mín. únde uuármên. mêr ióh mín. únde trûrên mêr ióh
mín. *Recipit ergo magis et minus facere et pati.* Fóne díu íst uuâr. táz
tûonnes únde dólennis. mêr únde mínnera sîn mág. *Pro his itaque tanta
dicantur.* Fóne ín sî is sus cnûege.

De situ.

*Dictum est autem et de situ in his quae ad aliquid sunt. quia denominative
a positionibus dicitur.* Fó|ne ad aliquid ságendo. uuárt óuh keságet. táz tíu 111
verba sedere. unde stare. diu situm bezéichenent kespróchen sínt fóne no-
minibus. sessio. statio. díu positionem bezéichent.

De quanto (sic). et ubi. et habere.

Pro reliquis autem. quando. et ubi. et habere. eo quod manifesta sunt.

nihil de eis aliud dicitur. quam quae in principio dicta sunt. Fóne uuénne únde uóne uuâr. únde uóne hábenne. ne íst nîeht nû ze ságenne. uuánda síu sémfte sínt. âne dáz fóre geságet íst. Uuáz íst táz? *Quia habere quidem significat calciatum esse. armatum esse.* Táz ána háben. bezéichenet keskúhen uuésen. álde gesáreuuit uuésen. *Ubi vero. ut in loco.* Uuâr bezéichenet. in uuélero stéte. *Quando. ut quo tempore.* Uuénne. in uuélemo zîte. *De propositis itaque generibus quae dicta sunt sufficiunt.* Fóne dîen generibus íh pedéh ze ságenne. hábo íh cnûoge gesaget.

Quod modis opposita dicantur.

Dicitur autem alterum alteri opponi quadrupliciter. Ze uîer uuîsôn chît man éin gágen ándermo gestéllit uuérden. *Aut ut ad aliquid.* Álde sô díu gágensihtîgen. *Aut ut contraria.* Álde sô díu uuíderuuártîgin. *Aut ut habitus et privatio.* Álde sô hába únde dárba. *Aut ut affirmatio et ne-*
112 *gatio.* Álde sô néin únde | iáh. *Opponitur autem unum quodque istorum.* Tírro îo gelîh uuírdet ingágen stéllet. *Ut sit figuratim dicere.* Mít exemplo ze ságenne. *Ut relativa.* Sô relativa tûont. *Ut duplum dimidio.* So zúíualt íst témo hálblîh. *Ut contraria.* Sô uuíderuuártigíu tûont. *Ut malum bono.* Álsô úbel íst kûotemo. *Ut secundum privationem et habitum.* Sô man chît hába únde dárba. *Ut est caecitas visui.* Álsô blíndi íst temo kesíune. *Ut affirmatio et negatio.* Sô uéstenúnga únde lóugen tûont. *Ut sedet. non sedet.* Álso díu sínt. sízzet. ne sízzet.

De relativis.

Quaecunque igitur ut relativa opponuntur. Tíu relative gágenstéllet uuérdent. *Ea ipsa quae sunt. oppositorum dicuntur.* Tíu héizent ánderro. *Aut quomodolibet aliter ad ea.* Álde éteuuîo séhent siu zu ín. *Ut duplum dimidii ipsum quod est alterius dicitur.* Álsô zíuuált (sic) éteuués zuíuált héizet. táz íz íst. *Alicuius enim duplum dicitur.* Íz sól îo benôte héizen zuíualt. tánne des hálbin téiles si. *Sed et disciplina disciplinato tanquam relativa opposita est.* Lèra íst óuh gágenstéllit temo gelêrtin. sámo zu ímo séhentíu. *Et dicitur disciplina ipsum quod est disciplinati.* únde dáz tíu lêra íst. táz uuírt kehéizen des kelêrtin. *Sed et disciplinatum ipsum quod est ad oppositum dicitur. i. ad disciplinam.* Álso uuírdit óuh táz kelêrta hína gespróchen. ze sînero gágenstáltûn lêro. *Disciplinatum enim aliquem dici-*
113 *mus disci|plina disciplinatum.* Uuánda uuír héizên îo den gelêrtin fóne dero lêro gelêrtin. *Quaecunque ergo opposita sunt tanquam ad aliquid.*

Tíu îo mít témo námin déro gágensíhte gágenstáltiu héizent. *Ipsa quae sunt aliorum dicuntur.* Tíu sínt îo ánderro. táz siu sínt. *Aut quomodocunque ad invicem.* Álde éteuuîo séhent siu zéinen ánderên.

De contrariis.

Illa ergo quae ut contraria. Tíu áber dúrh uuíderuuártîgi héizent opposita. *Ipsa quidem quae sunt nullomodo ad se invicem dicuntur.* Tíu ne séhent nîeht zu éinên ánderên. án díu dáz síu sint. síu séhent mêr fóne éinên ánderên. *Neque enim bonum mali dicitur bonum. sed contrarium.* Uuánda nîeman ne chît. táz gûota íst tes úbelin gûota. er chît iz ímo sî uuíderuuártîg. *Neque album nigri album. sed contrarium.* Nóh ér ne chît. taz uuîza íst tes suárzen uuîza. ér chît iz ímo sî uuíderuuártîg. *Quare differunt hae contrarietates a se invicem.* Fóne díu sínt contraria geskéiden.

De differentia contrariorum. i. medium habentium et non habentium.

Quecunque vero contrariorum talia sunt. Tiu contraria sólih sínt. *ut alterum ipsorum necessarium est inesse. in quibus nata sunt fieri. et de quibus praedicantur.* Táz éin uuéderiz benôte ána ist. tîen siu gesláht sínt únde uóne dîen man siu spríchet. *Nihil eorum medium est.* Tíu ne hábint nehéin medium. *Quorum vero non est necessarium alterum inesse.* Téro áber éin uuéderiz ána benôte ne íst. *Horum omnium est | aliquod medium* 114 *omnino.* Téro állero íst îo ételih medium.

Exempla de non habentibus medium.

Ut languor et sanitas in corpore animalis naturam habet fieri. Álso sîechelhéit únde gánzi lébendên corporibus kesláht íst. *Et necessarium est alterum esse in animalis corpore. vel languorem vel sanitatem.* Únde îo benôte sól éinuuéder sîn án des lébentin lîchamin. sîechi álde gesúndeda. *Sed et par et impar de numero praedicatur.* Sô uuírdit óuh fóne dero numero gespróchen keräd únde úngeräd. *Et necessarium est alterum in numero esse. aut* habundus i. *imparem. aut* perfectum. *i. parem.* Únde íst îo diu numerus úber sláhentíu álde géebenôtíu. *Et nihil est in medio horum neque inter languorem et sanitatem. neque inter habundantem et perfectum.* Únde nîeht ne uíndist tû únder gánzemo únde únganzemo. únebenemo unde ébenemo.

Exempla de habentibus medium.

Quorum vero non est necesse alterum inesse. eorum est aliquod medium.

Téro aber éin uuéderiz penôte ána ne íst. tíu hábint medium. *Ut nigrum*
et album in corpore naturam habet fieri. Álso corpori gesláht íst. uuîz
únde suárz uuérden. *Et non est necessarium alterum horum esse in cor-*
pore. Únde dóh nehéin nôt ne íst. éinuuéder ímo ána uuésen. *Non enim*
omne aut album aut nigrum est. Uuánda uuîz álde suárz îo gelîh corpus
ne íst. *Sed et pravum et studiosum praedicatur quidem et de homine et de*
115 *aliis multis.* | Cûot únde úbel chît man óuh fóne ménniscôn únde fón án-
derên díngin. *Sed non est necessarium alterum horum inesse aliis. de qui-*
bus praedicatur. Únde ne íst tóh nehéin nôt íro éin uuéder súmelîchên
ánauuésen. *Non enim omnia vel prava vel studiosa sunt.* Uuánda díngelîh
nîeht penôte ne íst úbel álde gûot. *Et est horum medium.* Pedíu há-
bint síu medium. *Albi quidem et nigri. fuscum et pallidum et quicunque*
sunt alii colores. Suárzis únde uuîzis media sínt. pléih únde sátcrâ únde
álle ándere uáreuuâ. s. ut rubrum viride. flavum. furvum. venetum. ful-
vum. croceum. i. rôt cruêne. fálo. salo. cra. cóltfáro. chrûogfaro. *Pravi*
vero et studiosi. Áber úbelis unde cûotis medium íst. *Quod neque pra-*
vum neque studiosum est. Táz ne uuéder ne íst cûot nóh úbel. Táz héi-
zent stoici indifferens. álso rîhtûm íst únde skôni. Tíu sô getânin uuól-
tôn sîe hábin fúre ne uuéder. *In aliquibus itaque nomina sunt his quae*
media sunt. In sumelîchên contrariis sínt námin fúndene íro mediis. *Ut*
albi et nigri. fuscum et pallidum. Álsô dîen mediis suárzis únde uuîzis sínt.
pléih únde crísil. *In aliquibus autem nomina quidem in medio assignare*
idoneum non est. In sumelîchên íst úmbechâme íro mediis námin ze gé-
benne. *Sed per utrorumque summorum negationem quod medium est de-*
terminatur. Núbe díu ûzeren ferságendo uuírdet íro medium geóuget. *Ut*
quod neque bonum neque malum est. neque iustum neque injustum. Álsô
díu námelôs sínt. tíu ne uuéder sínt cûot nóh úbel réht nóh únreht. |

116 De habitu et privatione.

Privatio vero et habitus quidem circa idem aliquid. ut visio et cecitas circa
oculum. Hába únde dárba uuírt éteuuâr ána gespróchen álso gesíune únde
blíndi án demo oúgen gespróchen uuírt. *Universaliter autem dicere est.*
in quo nascitur habitus fieri. circa hoc dicitur privatio. utrorumque eorum
ordine. Állelîcho ze ságenne. sô uuâr ána díu hába uuírt. tar ána uuírt
oúh tiu dárba áfter íro béidero órdeno. dáz chît. áfter déro órdeno íro
béidero zîtes. uuánda sô is únzît íst. sô ne sol man ne uuéder spréchen.

Privari autem tunc dicimus unum quodque habitus susceptibilium. Dárbên
chédên uuír îogelîchiz tero hábemáhtigôn. tanne. *Quando in quo natum
est habere nullomodo habet.* Tánne dáz ne hábit. táz háben sólta. *Eden-
tulum enim dicimus. non qui non habet dentes. nec cecum qui non habet
visum.* Uuír ne héizen tén nîeht áfter réhtemo gechôse zánelôsen. dér
zéne ne hábit. nóh tén blínden tér óugen ne hábit. *Sed qui quando con-
tingit habere non habet.* Núbe dén. dér sie ne hábit. sô ér sie hábin sólta.
Quedam enim ex generatione sunt. quae neque dentes neque visum habent.
Súmelîchiu sínt tíu uóne ánabúrte. zéne ne hábint. nóh óugen. *Sed non
dicuntur edentati. neque ceci.* Únde dóh ne héizent zánelos. nóh plínt.
Uuér mág héizen hólz únde stéin áfter rédo zánelôs únde hârlos. únde
plínt. | únde tôt. Nîouuíht ne íst tôd. âne dáz îu lebeta. noh plínt. âne 117
dáz îu óugen hábeta. álde háben sólta. nóh hârlôs. nóh zánelôs. âne dáz
síu háben sólta. únde áber ne hábit.

Opposita sub oppositis esse et non cum eis idem significare.

Privari vero et habere habitum non est habitus et privatio. Tárbên únde
éteuuáz hábin. dáz ne íst nîeht hába únde dárba. *Habitus enim est visus.
privatio vero cecitas.* kesíune íst hába. privatio vero cecitas. Plíndi ist
tárba. s. des kesíunis. *Habere autem visum non est visus. nec cecum esse
cecitas.* Hábên gesíune. táz ne íst kesíune. nóh plínt uuésen plíndi. dáz
íst dárba. *Caecum vero esse privari. non privatio est.* Plínt uuésen. dáz
íst dárbên. náls darba. *Nam si idem esset caecitas et cecum esse. utraque
de eodem praedicarentur.* Úbe éin uuâre. blíndi únde blínt uuésen. sô
uuúrtîn siu uóne éinemo dínge gespróchen. Nunc vero minime. Nû ne
íst tés nîeht. *Sed cecus dicitur homo. cecitas vero homo nullo modo dicitur.*
Uuánda der mán héizet plíndêr nals áber blíndi. *Opposita autem etiam
haec videntur. i. privari et habitum habere. tamquam privatio et habitus.*
Oúh sínt hábên únde dárbên. sámo hárto opposita. sô sélbíu hába únde
dárba. *Modus enim oppositionis idem est.* Íst ter sélbo mo|dus. táz chît. 118
tísíu oppositio íst álsô getân. sô diu uórdera. *Nam sicut cecitas visui op-
posita est. sic caecum esse et visum habere oppositum.* Uuánda álso díu
blíndi demo gesíune gágenstéllet íst. sô íst óuh plínt uuésen. únde gesé-
hen.

De subhabitu et subprivatione. similis ratio.

Non est autem neque quod sub affirmatione et negatione iacet. affirmatio

et negatio. Táz óuh líget únder uéstenúngo. únde únder lóugene. táz ne íst nîeht sélbíu diu uéstenúnga noh sélber der lóugen. *Affirmatio namque oratio est affirmativa.* s. ut sedet. Féstenúnga dáz íst éin uéstenîg réda. *Et negatio oratio negativa.* s. ut non sedet. Únde lóugen. íst éin lóugenîg réda. *Horum vero que sub affirmatione et negatione sunt nulla est oratio.* Tíu únder dîen zuéin rédôn sínt. s. ut sedere. non sedere. Tíu ne sínt nîeht reda. *Concedantur autem etiam haec esse opposita alterutris tamquam affirmatio negationi.* Nû íehên óuh tíu uuésen opposita éin ánderên. álsô lóugen únde uéstenúnga sint. *Nam in his oppositionis modus idem est.* Íst îo der eino modus oppositionis. *Sicut enim affirmatio adversus negationem opposita est ut quod sedet ei quod non sedet.* Álso uéstenúnga gágenstéllet íst lóugene. sô dáz íst. sizzet ne sízzet. *Sic et res quae sub utroque posita est i. sedere ad non sedere.* Sô íst óuh táz únder ín béiden stât. íh méino sízzen. unde dára gagene ne sízzen.

119 Ad aliquid discernitur | ab habitu et privatione.

Quoniam autem privatio et habitus non sic opponuntur ut ad aliquid manifestum est. Uuír uuízzen dáz hába únde dárba. nîeht sólih gágenstélle ne hábint sô ad aliquid. *Non enim dicitur hoc ipsum quod est oppositi.* Táz éina ne héizet nîeht tes ánderis. *Visus enim non est cecitatis visus.* Uuánda diu gesíht ne íst tero blíndi. *Nec alio ullo modo ad ipsum dicitur.* Nóh ze ánderro uuîs ne uuírdet si kespróchen ze íro. *Similiter autem neque cecitas dicitur cecitas visionis. sed privatio visionis.* Tána mêr ne uuírdet plíndi gehéizen gesíunis plíndi. núbe darba gesíunis. *Cecitas vero visionis non dicitur.* Kesíunis plíndi ne chît nîoman. *Amplius.* Fernîm îo nóh. *Ad aliquid omnia reciprocative dicuntur.* Álliu ad aliquid uuérdent kespróchen áfter úmbegánge. *Quare cecitas si esset eorum quae ad aliquid sunt utique et converteretur.* Úbe oúh tánne blíndi uuâre ad aliquid sô hábeti si úmbegáng. *Neque enim dicitur ad illud ad quod dicitur si non convertitur.* Úbe si úmbe ne gât. sô ne uuírdet si oúh nîeht gágensihtîgo gespróchen zu démo si gespróchen uuírdet. *Neque enim dicitur visus cecitatis visus.* Uuánda nîoman ne chît kesíune íst tero blíndi gesíune.

Habitus et privatio discernuntur a contrariis.

120 *Quoniam autem neque ut contraria opponuntur ea | que secundum privationem et habitum dicuntur. ex his manifestum est.* Uuîo úngelîcho oúh contrariis hába únde dárba sîn gespróchen. táz keóffenont tísiu uuort. *Quo-*

rum enim contrariorum nihil est medium. Tero contrariorum díu medium ne hábint. *Necesse est in quibus nata sunt fieri. aut item quibus praedicari. alterum ipsorum inesse semper.* Sól îo daz éina benôte ána uuesen dîen. án dîen siu múgen uuérden. únde uóne dîen uuír siu múgin spréchen. *Horum enim nihil est medium. quorum alterum necessarium erat inesse susceptibili.* Uuánda díu ne hábint medium. téro îo daz éina benôte sól ána uuésen démo hábenáhtîgen. *Ut item languore et sanitati et habundanti et perfecto.* Álso iz íst in sîechi únde in gánzi únde in únébenemo ioh ébenemo. *Quorum vero aliquid est medium. nunquam necessitas est omni esse alterum.* Tíu áber medium hábint. tîen ne íst nehéin nôt hértôn ánauuésen. *Neque enim necesse est omni susceptibili. candidum vel nigrum esse. neque frigidum vel calidum.* Uuánda nehéin nôt. ne íst corpori. dáz iz uuîz alde suárz sî. chált álde uuárm. *Horum autem medium aliquid nihil prohibet esse.* Íz mág áber ételîh sîn déro. dîu únder zuískên stant (sic). *Horum autem erat aliquid medium. quorum non erat necessarium alterum inesse susceptibili.* Íz sólta óuh penôte sîn daz mitta. tô iz tero ûzerôn neuuéder uuás. *Preter | quibus naturaliter unum inest.* Âne díu lazo íh fóre 121
dîen natûrlîcho îo daz éina ána íst. ána (sic) daz ánder. *Ut igni calidum esse et nivi candidum esse.* Álsô uíure héizi únde snéuue îo uuîzi ána íst. *In his autem et determinative necessarium alterum esse. et non alterutrum contingit.* Án dísên geskíhet îo guíslîcho ána uuésen daz éina âne hérta. *Non enim possibile est ignem frigidum esse. neque nivem nigram.* Uuánda uíur ne mág chált sîn. nóh snê suárz. *Quare omni quidem susceptibili non est necessarium alterum inesse.* Pedíu ne íst nehéin nôt állen corporibus daz éina ána uuésen âna uuéhsal. *Sed solis quibus naturaliter unum in est.* Núbe échert tîen daz éina gesláht íst. *Et his determinative unum non alterutrum contingit.* Únde dîen daz éina guísso únueruuéhselôt íst. *In privatione vero et habitu nihil horum quae dicta sunt verum est.* Tés álles ne geskíhet nîeht in hábo únde in dárbo. *Non enim semper susceptibili necessarium est alterum eorum inesse.* Uuánda dáz íst sâr éin úngelîchi. táz íro corpori daz éina îo benôte ána ne íst. Uuío mág? *Quod enim nondum habet naturam ad videndum.* Éin uuélf taz nóh únzîtig íst ze séhenne. *Neque cecum neque visum habens dicitur.* Táz ne heizet óuh nóh ne uuéder. plínt nóh keséhende. *Ideoque non erunt haec contrariorum quorum nihil | est medium.* Pedíu ne sínt nîeht tísiu gelîh tîen contrariis. 122

tíu âna medium sînt. *Sed neque quorum est medium.* Nîeht kelîcheren ne sínt siu dîen medium hábentên. *Necessarium enim est omni susceptibili alterum eorum inesse.* Uuánda éin uuéder sô hába sô dárba sól îo án demo corpore sîn. *Quando enim natum fuerit ad habendam visionem aut cecum aut habens visionem dicetur.* So iz êrist zîtîg uuírdet ze séhenne. sô héizet iz sâr. plínt álde geséhende. *Et horum non interminate alterum. sed alterum contingit.* s. determinate. Únde nîeht unguísso daz éina. núbe guísso geskíhet éin uuéderiz. *In contrariis autem quibus est medium. nunquam necessarium fuit omni alterum esse. sed quibusdam et his determinative unum.* Áber in dîen contrariis tíu medium hábint. ne uuírdet nîeht penôte daz éina uúnden in állên. núbe échert in súmên. únde óuh taz éina mít quíssemo námin s. sô díu héizi íst án demo uúire (sic). *Unde palam est quia secundum neutrum modum tanquam contraria opposita sunt ea que secundum privationem et habitum opponuntur.* Tánnân skînet táz hába únde dárba án íro gágenstélledo. neuuédermo modo contrariorum gelîh ne sínt. *Amplius.* Síu skéident síh óuh ze ánderro uuîs. *In contrariis quidem existente susceptibili. possibile est in alterutrum fieri mutationem.* Án éinemo
123 lîchamen mág hért uuéhsel uuérden dero contrariorum. | *Nisi alteri naturaliter unum insit. ut igni calidum esse.* Ímo ne sî échert táz éina gesláht. sô uúire íst hízza. *Namque quod sanum est. possibile est languere. et candidum nigrum fieri. et ex studioso pravum et ex pravo studiosum possibile est fieri.* Áber gesúnde uuírt sîeh. únde uuîz suárz. cûot úbel. úbel gùot. *Pravus enim ad meliores exercitationes deductus et ad doctrinas vel ad modicum aliquod proficiet. ut melior sit.* Idem quamvis proclivior est semita a bono ad malum. et difficilis transitus a vitiis ad virtutem. non tamen est impossibile. quemlibet peccatis obnoxium per confabulationem sapientum et quandam boni consuetudinem paulatim ad meliora procedere donec ad perfectionem conscendat. Scádel ménnisko ze frómôn únde ze lêro gezôhter. kerúcchet îo be (sic) déro uuîlo só uílo. daz er bézero uuírdet. *Si vero semper vel modicum crementum sumpserit. palam est quia aut perfecte mutabitur aut satis multum crementum sumat.* Úbe er îo éteuuáz zû léget tánnân uuírdet er éin uuéder uílo gûot. álde uuóla gûot. *Si enim bene mobilior ad virtutem fiet. vel quodcunque crementum sumpserit a principio.* Úbe er uuóla uáhet ze túgede. álde er síh zu êrist íeht pézerôt. *Ex hoc etiam verisimile est. amplius eum sumere crementum.* Tánnân mág

man ín uuânen óuh férrôr geruc|chen. *Ex hoc dum semper sit. perfecte* 124
in contrarium habitum restituetur. Únde dáz ío ăna tûendo. chúmet er in ándere chúst. *Nisi forte tempore suspensum sit.* Íz ne uuérde úndernomen. únde uóne díu ze léibo uuérde. *Verum in privatione et habitu. possibile est mutationem in alterutrum fieri.* In hábo únde in dárbo mág uuóla uuérden uuéhsel. des éinen ín daz ánder. *a habitum in privationem fit mutatio. a privatione vero in habitum inpossibile est.* Ter uuéhsel mág uuérden fóne hábo ín dárba náls áber uóne dárbo ín haba. *Neque enim caecus factus. rursus videt.* Uuánda erblíndetêr. nío dára nâh ne uuard keséhentêr. *Neque cum esset calvus. rursus comatus est factus.* Nóh chálo uuórtenêr. ne uuárd ănderêst keuáhsêr. *Neque cum esset sine dentibus. dentes ei iterum orti sunt.* Nóh zánelôs uuórtenêr ánderêst ne zánta.

Affirmatio et negatio discernuntur a ceteris.

Quaecunque vero tamquam affirmatio et negatio opposita sunt. palam est. quia nullo perdictorum modo opposita sint. Nû íst guís. táz áber lóugen únde uéstenúnga. ín sélbên gágenstéllet ne sínt. nâh téro uuîsûn dero ánderro. *In solis enim istis necessarium est semper. aliud quidem eorum verum esse. aliud autem falsum.* An dísên éinên. íst ío daz éina uuâr. daz ánder lúgi.

Contradictio discernitur | a contrariis. 125

Neque enim in contrariis necessarium est semper. alterum verum esse alterum falsum esse.

Contradictio discernitur ab ad aliquid.

Neque in his que ad aliquid sunt.

Contradictio discernitur ab habitu et privatione.

Neque in habitu et privatione. An dien êrerên drín modis. ne uíndet níoman uuâr nóh lúgi. *Ut sanitas et languor contraria sunt et neutrum neque verum est. neque falsum est. Simile autem et duplum et dimidium. tanquam relativa opposita sunt. et non est eorum neque verum neque falsum. Sed neque ea quae secundum privationem et habitum sunt. sicut visio et cecitas.* Tísíu dríu exempla sínt âne lóugen. únde âne uéstenúnga. *Omnino autem eorum quae secundum nullam complexionem dicuntur. nihil neque verum neque falsum est. Porro omnia quae dicta sunt. sine complexione dicuntur.* Álliu éinlúzzíu uuórt. ne sínt ne uuéder uuâr nóh lúgi. Tísíu

nû gespróchenen exempla. sínt álliu éinlúzzíu. sô dáz íst sanitas. languor. Únde duplum dimidium únde cecitas visus.

De complexim dictis oppositis.

Sed et maxime videbitur hoc tale contingere in his quae secundum. complexionem contraria dicuntur. Állero guíssôst múgen dóh keskéhen. uuâr únde lúgi in contrariis. Uuénne íst táz? Sô man síu spríchet zesámine geléitero uuórto. *Sanum namque esse socratem. ac languere socratem. contrarium est.* Álso dáz nû in zesámine gelégetên uuórten contrarium íst.
126 sîeh uuésen socratem. únde gesúnde uué|sen socratem. *Sed neque in his contrarium est. semper alterum verum aut falsum esse.* Ióh nôh tánne. ne íst nîeht îo daz éina uuâr. daz ánder lúgi. Éteuuénne mág iz sîn. *Cum enim sit socrates. erit aliud quidem verum. aliud autem falsum.* Tia uuîla er lébet. sô íst taz éina uuâr. daz ánder lúgi. *Cum vero non sit. ambo falsa sunt.* So uuénne ér neíst. sô sínt síu béidiu lúgi. *Neque enim languere neque sanum esse. verum est. cum ipse socrates omnino non sit.* Uuîo mág er gesúnde álde sîeh sîn. tánne ér sélbo ne íst? *In privatione vero et habitu cum non sit. neutrum verum est. Cum sit non erit alterum verum.* In hábo únde in dárbo. úbe ér neíst. uuîo mág tánne uuâr sîn teuuéder? Táz íst tîen contrariis kelîh. Únde áber íst. taz éina dóh uuîlon uuâr ne íst. Táz íst áber ungelîh ten contrariis. *Habere namque visum socratem. ad id quod est cecum esse socratem. oppositum* dero hábo. únde dárbo. *Et cum sit. non necessarium est. alterum verum vel falsum esse.* Únde ímo lébendemo neíst nehéin nôt ein uuésen uuâr. daz ánder lúgi. *Cum enim nondum natus est habere. utraque falsa sunt. et visum eum habere. et cecum eum esse.* Êr sînemo zîte. sínt péidiu lúgi. socratem geséhen. ióh plínt uuésen. *In affirmatione autem et negatione semper sive non sit. sive sit. aliud quidem erit falsum. aliud autem verum.* Áber uéstenôndo.
127 únde | lóugenendo. sacrates sî. álde ne sî. uuírdet îo daz éina uuâr. daz ánder lúgi. *Languere namque socratem et non languere socratem. cum ipse sit. palam est. quia alterum eorum verum. alterum autem falsum est.* Tero zuéio. socratem sîechelôn únde ne sîechelôn. únz er íst. uuírdet éin uuâr. daz ánder lúgi. *Et cum non sit similiter.* Únde so er neíst. sô sámo. *Languere et enim cum non sit. falsum est. non languere autem verum.* Sîechên dóh er ne sî. dáz íst kelógen. Ne sîechên íst uuâr. *Quare in his solis proprium erit. semper alterum eorum verum. semper alterum fal-*

sum esse. quaecunque tamquam affirmatio et negatio opposita sunt. Fóne díu íst îo daz éina uuâr. daz ánder lúgi. dánne néin únde iáh. éin ánderèn begágenent.

Hucusque de differentiis oppositorum. Sequitur adhuc de contrariis.

quod aliquando quae mala sunt. simul malis et bonis contraria sint.

Contrarium autem est bono quidem ex necessitate malum. Úbel íst îo benôte uuíderuuártîg cûote. *Hoc autem palam est. per singulorum inductionem.* Táz skînet sâr fóne éinzên gegébenên exemplis. *Ut sanitati languor. et iustitiae iniustitia. et fortitudini debilies.* Álsô sîechelhéit íst kesúndedo. únde únreht réhte. únde uuéichi dero stárchi. *Malo autem aliquando quidem bonum est contrarium. et aliquando malum.* Áber úbel íst uuîlôn gûot uuíderuuártîg. uuîlôn éin ánder úbel. *Egestati enim cum sit malum. superabundantia contrarium | est. cum etiam ipsa sit malum.* Kéisen únde 128 úrgúse sínt uuíderuuártîg. únde béidiu dóh úbel. *Sed in paucis hoc tale quilibet inspiciet. s. ut malum malo sit contrarium.* Séltenôr uindet man dáz éin skádo sî ándermo uuíderuuártîg. *In pluribus vero semper malum bono contrarium est.* Óftôr íst úbel gûote uuíderuuártîg.

Non sicut relativa semper simul esse contraria.

Amplius. Contrariorum non necessarium est. si alterum sit. et reliquum esse. Ferním óuh. táz éin contrarium uuóla uuésen mág s. in corporibus âne daz ánder. *Sanis namque omnibus. sanitas quidem erit. languor quidem non erit.* Uuánda ín állên ganzên. íst kesúndeda. âne sîechelhéit. *Simile autem cum omnes sunt albi. albedo quidem erit. nigredo non erit.* Únde dâr sie álle uuîz sínt. álso álbize. târ ne íst nehéin suárz. *Amplius.* Ferním nóh. *Si socratem sanum esse ad id quod est socratem languere contrarium est.* Úbe uuíderuuártîg íst. ten mán gesúnde uuésen. únde sîeh uuésen. *Cum verum sit possibile utraque simul esse eidem.* Sîd siu ímo béidiu ne múgen sáment ána sîn. *Non erit possibile. cum alterum contrarium sit et reliquum esse.* Sô íst únmáhtlîh. tár daz éina íst taz ánder dáz ímo uuídere íst. sáment ímo dâr uuésen. *Cum enim sit socratem sanum esse.* Sô sócrates gesúnde íst. *Non erit languere sanum | socratem.* Sô ne 129 mág er gesúndêr. sîeh uuésen.

Quibus inesse possint contraria.

Palam vero est quia et circa idem aut specie aut genere. naturam habent fieri contrarietates. Án dîen múgen uuérden contrarietates. tíu éin sínt

specie. álde genere. i. tíu éin speciem. álde éin genus hábint. *Languor namque et sanitas in corpore animalis. naturam habet fieri.* kesúndeda únde sîechi. sínt kesláht tîen corporibus animalium. fóne díu íst animal dero corporum genus. *Albedo autem et nigredo simpliciter in corpore.* Áber uuîzi únde suárzi. uuírdet kelîcho. án lébentemo. únde únlébentemo corpore. Pedíu íst corpus íro allero genus. *Iustitia vero et iniustitia in anima.* Réht únde únreht án dîen sêlôn déro ménniskôn. Pedíu íst homo íro species.

Ubi possint investigari contraria.

Necessarium autem est omnia contraria vel in eodem genere esse vel in contrariis generibus. vel ipsa genera esse. Nôt íst táz állíu contraria in éinemo genere stándên. álde in zuéin uuíderuuártîgên. álde síu sélben sîn genera. *Album enim et nigrum in eodem est genere. Color enim genus eorum est.* Uuîz únde suárz sínt in éinemo genere. Fáreuua íst íro genus. *Iustitia vero et iniustitia in contrariis generibus. Illius enim virtus. huius*
130 *autem nequitia genus est.* Réht | únde únreht. sínt ín uuíderuuártîgen generibus. álso túged únde árg sínt. *Bonum vero et malum non sunt in genere. sed ipsa sunt genera. aliquorum existentia.* Áber gûot únde úbel ne sínt níeht ín demo genere. síu sínt sélben ánderro genera.

De priore.

Prius autem alterum altero dicitur. quadrupliciter. Latine uuírdet prius ze uîer uuîsôn gespróchen. i. *Primo quidem et proprie secundum tempus.* Ze êrist únde állero réhtôst. zît meinendo. *Secundum quod scilicet antiquius alterum altero et senius dicitur.* Nâh tíu éin díng héizet êrera. únde altera dánne daz ánder. *In eo enim quod tempus amplius est. in eo antiquius et prius dicitur.* Uuánda des zîtis mêr íst. fóne díu chît man iz sî êrera. únde altera. II.

Secundo autem quod non convertitur secundum subsistendi consequentiam. Ánderêst uuírdet táz prius kespróchen. táz nîeht umbe ne gât. án dero nôtfólgúngo des uuésennes. *Ut unus duobus prior est.* Álso éin êrera íst. únde êrera héizet. tánne zuéi. uuánda uóne éinemo chómont zuéi. Uuáz sínt zuéi, âne zuírort éinez? *Duobus enim existentibus mox est consequens unum esse. Uno autem existente. non necessarium est. duo esse.* Úbe zuéi sínt. sô íst éin benôte. íst áber éin. sô neíst zuéio nehéin nôt. *Id*
131 *circo non convertitur ab uno consequen|tia. ut sit reliquum.* Pedíu ne gât

iz úmbe. so éin íst sáment zuéin. táz zuéi sîn mít éinemo. *Prius autem videtur illud esse. a quo non convertitur. in eo quod est esse consequentiam.* Hoc est. prius est quod non habet consequentiae suae necessitudinem. Unum consequitur duos. et prius est. duo vero unum non necessario consequuntur. Táz íst êrera. des consequentia nîeht úmbe ne gât. III. *Tertio vero secundum quendam ordinem prius dicitur.* Ze déro drítûn uuîs chît man prius. sô iz ordinem bezéichenit. *Quem ad modum in disciplinis et in orationibus.* Álso iz féret in lírnúngon únde in rédon. *Nam et in demonstrativis disciplinis est prius et posterius per ordinem.* Táz man zéigondo lêren sól. án démo íst éinez êr in órdeno. dánne ánderez. *Elementa enim priora sunt his quae describuntur per ordinem.* Ánaléita des uuérchis. sínt îo êr in órdeno. êr sélbez táz uuérch. In geometrica sól man êr lêren. uuáz punctum sî. únde línea únde figura. êr man begínne sélbun die figuras scáfôn ûzer dîen lineis. *Sed in gramatica elementa priora sunt sillabis.* Pûohstába hábint óuh in gramatiche érerûn ordinem dánne sillabe dîe ûzer ín uuérdent. *Et in oratione simile.* Sô uéret iz óuh in redo. *Proemium enim prius est narratione per ordinem.* Tíu uóreséga i. prefatio. día rehtores (sic) héizent exordium. díu íst êr in órdeno. dánne sélbíu diu sága. IIII. |

Amplius. supra ea quae dicta sunt. quod melius est et honorabilius. prius 131
naturaliter esse videtur. Úber díu. héizet îo nóh prius. taz pézera. únde êrhaftera íst. *Consueverunt autem et plurimi. priores dicere apud se. honorabiliores et magis a se dilectos.* Cnûoge uuéllen únder ín. dîe héizen priores. tîe ín uuérderen únde lîeberen sínt. tánne ándere. *Est quidem et pene alienissimus horum hic mos.* Tér síto íst tóh nâh ter únréhtesto. *Modi qui dicti sunt de priore. sunt isti.* Sús mániga uuîsa sprîchet man uóne priore. V.

Videtur autem preter eos qui dicti sunt. alter esse prioris modus. Âne díse uîere íst îo nóh éin modus prioris. *Eorum enim quae convertuntur secundum essentiae consequentiam.* Téro díu úmbegang hábint íro míteuuíste. íh méino dáz îo uuéderez nôte mít ándermo íst. *Quod alterius alteri quomodolibet causa est. digne prius natura dicitur.* Sô uuéderez téro dáz ánder récchet. taz héizet mít réhte natûrlîcho daz êrera. *Quia vero sunt huiusmodi. palam est.* Mán bechénnet uuóla sô getâniu. *Esse namque omnem* (sic). *convertitur. ad veram de se rationem.* Tes ménnisken. s. únde

îouuéles tínges uuésen. hábit úmbegáng mit sînes uuésennes keiíhte. *Secundum essentiae consequentiam.* Áfter sámintuuíste. s. îo uuéderis mít
133 ándermo. *Nam si est homo.* | *vera oratio est qua dicitur quia homo est.* Úbe ménnisko ist. sô íst tíu geiíht uuâr. dáz er sî. Et homo convertitur. quia est. *Nam si vera oratio est qua dicitur. quia homo est.* Únde úbe díu geiíht uuâriu íst. táz er sî. sô gât úmbe dáz oúh er benôte íst.

Huc usque de conversione. nunc quid eorum prius sit.

Est autem quidem vera oratio. nequaquam causa. quod sit res. Nû ne íst tíu uuârra réda nehéin machúnga des tíngis. *Verum tamen videtur quodammodo res causa. ut sit oratio vera.* Áber daz díng. máchôt tia réda uuârra. *Cum enim res est aut non est. vera oratio aut falsa dicatur necesse est.* Úbe sélbez taz tíng íst. álde ne íst. târ áfter uuírdet tíu réda uuârriu. álde lúkkiu. *Ideoque secundum quinque modos prius alterum altero dicitur.* Fóne díu chît man ze uínf uuîson. éin demo ándermo uuésen êrera.

De his quae simul sunt.

Simul autem dicuntur simpliciter quidem et proprie. quorum generatio est in eodem tempore. Mán chît uuésen sáment in álaríhte. únde guíssôst. in éinero uríste mít éin ánderên uuórteníu. *Neutrum vero neque prius neque posterius est eorum.* Téro ne uuéder ne uerrúcchet taz ánder. s. álso diu súnna únde íro skîmo. *Simul itaque haec dicuntur. secundum idem tem-*
134 *pus.* Tísíu chît man sáment uuésen. íro éina zît ána se|hendo. II. *Naturaliter autem simul sunt. quaecunque convertuntur quidem. secundum id quod est esse consequentiam.* Tíu sínt áber natûrlicho úngeskéiden. tíu uóne éin ánderên íro uuésen hábint. *Sed nequaquam causa est alterum alteri. ut sit.* Únde doh ne uuéderiz máchunga ne íst. tes ánderis. *Ut in duplo et medio. Convertuntur et enim haec.* Álso zuíuált unde hálblîh. Tíu gânt úmbe. *Nam cum sit duplum. est medium. et cum sit medium. est duplum. sed neutrum causa est ut sit.* Síu sínt îo sáment. síu ne múgen âne éin ánderíu nîeht. íro ne uuéder ne máchôt toh táz ánder. III. *Dicuntur simul naturaliter et quae ex eodem genere e diverso dividuntur. ab invicem.* Tíu sínt oúh sáment natûrlîcho. díu ûzer éinemo genere dîezent. *E diverso autem dividi alterutrum dicuntur.* Tíu chît man állenhálbôn ûz tîzen (sic). *Quae secundum eandem divisionem sunt.* Tíu gelîcho skéitúnga tuont. *Ut gressibile. volatile. et aquatile.* Álso gâendez. flîe-

gendez. suúmmendez. *Haec enim alterutrum e diverso dividuntur. quae sunt ex eodem genere.* Tíu skídônt síh kelîcho fóne éin ánderên. tíu ûzer éinemo genere síh strángont. *Animal namque dividitur in haec. in volatile. et gressibile. et aquatile.* Animal uuírdet keskídôt. in ulígendez. gâendez. suúmmendez. *Et nihil horum prius vel posterius est.* Únde | déro 135
ŋehéin ne uerrúcchet taz ánder. *Sed simul per naturam haec esse videntur.* Sáment kíbet siu diu natura. *Dividitur autem et singulum horum in species rursus. ut gressibile animal. et volatile. et aquatile.* Téro îo uuélêz (sic). íh méino gressibile. uolatile. aquatile. kât áber in species. *Erunt ergo et illa simul naturaliter quaecunque ex eodem genere secundum eandem divisionem sunt.* Tíu uóne îo uuélemo genere déro drío inében choment. tíu sínt óuh sáment. *Genera vero semper priora sunt.* Genera uerskîzent io diu species. *Neque enim convertuntur secundum quod est esse consequentiam.* Nóh úmbe ne gânt síu áfter míteuuíste. *Ut cum sit aquatile. animal est.* Âlso animal mít aquatili íst. *Cum vero sit animal. non est necesse ut sit aquatile.* Nóh áber aquatile nîeht penôte ne íst mit animali.

Repetitio.

Simul ergo per natura dicuntur. quecunque convertuntur quidam secundum quod est esse consequentiam. sed nequaquam causa est alterum alteri ut sit. Nù sínt réhto díu sáment. éin ánderên nôtfólgîg sínt. únde ne uuéder ánder ne récchet. *Et ea quae ex eodem genere e diversa dividuntur ab invicem.* Únde óuh tíu ûzer éinemo genere síh strangont. *Et simpliciter simul sunt. quorum generatio in eodem est tempore.* Únde sáment sínt sléhto ze ságenne. díu sáment uuórteniu sínt.

De motu. 136

Motus autem sunt species sex. Séhs species sínt tero uuágo álde des uuéhsales. *Generatio.* kebúrt. *corruptio.* uuárteda. *Augmentum.* Mêrúnga. *Diminutio.* Mínnerúnga. *Alteratio.* Ánderlîchi. *Secundum locum mutatio.* Fúrder rúccheda. *Alii itaque motus palam est. quia alii ab invicem sunt.* Álle motus skéident síh óffeno fóne éin ánderên. *Non est generatio corruptio.* Péren. ne íst nîeht eruuórteni. *Neque augmentum diminutio.* Noh uuáhsen suînen. *Neque alteratio secundum locum mutatio.* Nóh anderlîchi. ne íst stéte uuéhsel. *Similiter autem et alii.* Álso úngelîh sínt sie álle éinánderen.

Quod alteratio a ceteris falso videatur non discepere.

In alteratione vero habet quandam questionem. Án dero ánderlîchi. mág man zuîuelôn. *Ne forte necessarium sit id quód alteratur per aliquam reliquorum motionem alterari.* Úbe óuh penôte éin ánder uuéhsal. ánderlîchi sî. *Hoc autem non est verum.* Tés ne mág áber nîeht sîn. *Nam pene secundum omnes passiones aut plures alterari accidit. nulla aliarum motionum communicante.* Uuánda uóne állen passionibus álde nâh állên. sô hízza. únde uróst sínt. keskíhet ánderlîchi. âne ándere uuéhsela. *Nam neque augeri necessarium est. quod per passionem movetur neque imminui.*
137 Táz skînet fóne díu. uuánda nehéin nôt | ne íst kemêrôt uuérden álde gemínnerôt. taz síh uuéhselôt fóne passionibus. *Similiter autem et in aliis.* Sámo úngeméine íst iz óuh tien ánderên motibus. *Ideoque alia erit preter alios motus alteratio.* Pedíu íst alteratio keskéiden fóne ín állên. *Nam si eadem esset oportebat id quod alteratur mox et augeri et minui.* Úbe iz éin uuâre. sô sólti dáz tir keánderlîchôt uuírdet. sâr uuáhsen. únde suînen. *Vel quandam aliarum motionum consequentiam fieri.* Álde ételîcha sámintuuíst hábin dero ánderro uuéhsalo. *Sed non est necesse.* Nû ne íst tes nehéin nôt. *Similiter autem et quod augetur aut aliqua alia motione movetur. alterari oportebat.* Sô sólti oúh keanderlîchôt uuérden táz tir uuáhset. álde ze dehéinero uuîs síh uuéget. *Sed sunt quedam crescentia que non alterantur.* Tés ne mág nîeht sîn. uuánda gnûgíu (sic) uuáhsent. tíu síh nîeht ne ánderlîchônt. Ut quadrangulum uóne gnomone zûgelégetemo uuáhsit. únde nîeht kéanderlîchôt ne uuírdet. Tíz íst quadrangulum 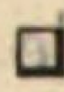. Sô ist tiz gnomo. 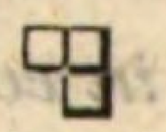 Lége zesámine díu zuéi. so íst iz
138 áber quadrangulum 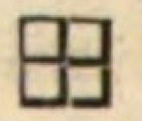 Mêrôra íst iz. | náls ánderlichôra. *Sic et in aliis huiusmodi.* Sô íst íz óuh keskéiden fóne dîen ánderên motibus. *Quare alii sunt motus ab invicem.* Pedíu sínt keskéiden álle motus.

De contrarietate motuum.

Est autem simpliciter quidem motui quies contrarium. Keméinlîcho ze sá-gênne. íst stílli uuágo uuíderuuártîg. *His autem quae per singula sunt. generationi quidem corruptio. augmento autem diminutio.* Aber éinzên ze ságenne. ist iruuérden uuíderuuártîg pérenne. Also án demo bóume éin ást iruuírdet. ánderer piret. Uuíderuuártîg íst óuh suînen uuáhsenne. *Secundum vero locum mutationi. secundum locum quies maxime videtur oppositum esse.* Sô íst óuh uuíderuuártîg ín stéte stân. demo rúcchenne.

Et forte in contrarium locum motatio (sic). Únde sêlbez rúcchen in uuíderuuártîge stéte. *Ut ei quae inferius est. ea quae superius est. et ei quae superius est. ea quae inferius est.* Álso ûfrúcchen. uuíderuuártîg íst temo níderrúcchen. *Reliquorum vero assignatorum motuum.* s. qui sunt in sexta specie. *non facile est assignare quid est contrarium.* Uuáz áber uuíderuuártîg sî démo séhsten uuéhsale. dáz íst únsénfte ze ságenne. *Videtur autem neque esse aliquid contrarium.* Ímo ne íst sâr nîeht uuíderuuártîg. | *Nisi quis et in hoc secundum qualitatem quietem opponat. aut in contra-* 139
riam qualitatis motationem. Mán ne chéde oúh hîer dero qualitatis únuuéhsal. íro uuéhsale uuíderuuártîg sîn álde uuéhsal dero éinûn in ándera uuíderuuártîga. *Sicut et in motatione secundum locum. aut in contrarium locum motionem.* Álso iz oúh férit in stíllo stânne. únde únstillo. álde in uuíderuuártiga stát ze uárenne. sô er uóre chád. *Est autem alteratio motatio secundum qualitatem.* Nû íst réhto ánderlîchi uuéhsal uuîolichî. *Quapropter opposita erit secundum. qualitatem motationi secundum qualitatem quies.* Pedíu íst íro uuéhsal. únuuéhsale uuíderuuártîg. *Aut in contrarium motatio qualitatis.* Álde dero éinûn uuéhsal. in ándera uuíderuuártîga. *Ut album fieri. ad id quod est nigrum fieri.* Álsô uuideruuártîg uuéhsal íst uuîz uuérden. demo suárz uuérden. *Alteratur enim. in contraria qualitatis. motatione facta.* Uuánda iz ánderlîchôt síh. éinero qualitate feruuéhselôtero in ándera uuideruuártîga.

De habere.

Habere autem multis dicitur modis. Hábên uuírdet kespróchen. ze mánegên uuîsôn. *Aut enim. s. d imur habere. tamquam habitum et affectum. aut aliam quamlibet qualitatem.* Únsíh chît man háben qualitatem. fésta únde únuésta. álde ételîcha qualitatem. *Dicimur enim disciplinam habere. atque virtutem.* Uuánda únsih chît | man háben lîste. únde túgede. 140
dáz sínt qualitates. *Aut ut quantitatem.* Álde ételîcha geuuást (sic). *Ut quod contingit ei qui habet magnitudinem.* Álso man démo chît. tér micheli hábit. *Dicitur enim bicubitum.* Oúh chît man éteuuáz háben án ímo zuéio élnôn léngi. *Aut ea quae circa corpus sunt.* Álde chît man únsih ána háben. *Ut vestimentum. vel tunicam.* Álso uuír éigen den rógh. únde ándera uuât. *Aut in membro. ut in manu anulum* (sic). Alde án dien líden. sô uuír daz fíngeri éigen. *Aut ut membrum ut manum vel pedem.* Alde die líde án demo lîchamen. sô uuír héndé únde fûze (sic) éigen. *Aut in vase. ut*

modius grana tritici. aut languena (sic) *vinum. Vinum enim habere lan-
guena dicitur et modius grana tristici.* In díutiskûn chédên uuír. táz uáz
kehébit ten uuîn. ter ság (sic) kehébit táz chórn. *Haec igitur omnia ha-
bere dicuntur. ut in vase. Aut ut possessionem. Habere enim domum et
agrum dicimur. Aut etiam. uxores habere sed et uxor virum.* Uuír ché-
dên únsíh háben. dáz in uázze íst. ióh ál dáz in únserro geuuálte íst. Hûs
únde éigen. únde chénûn ióh sia chédên uuir háben chárel. *Sed videtur
alienissimus. qui nunc dictus est modus esse. in eo quod est habere. Nihil
enim aliud uxorem habendo significamus nisi quia cohabitat.* Táz íst tóh
uérrôst fóne réhtemo gechôse. táz man chît chénûn háben. uuánda iz
échart míteuuíst méinet. *Forte tamen et alii quidam apparebunt modi. de
eo quod est habere. Sed qui consuerunt dici. pene omnes enumerati sunt.*
Mág keskéhen. táz man óuh ze ánderro uuîs chît háben. diz íst tóh kén-
gesta.

Prefatiuncula in peri ermenias.

Aristotiles scréib cathegorias. chúnt ze tûenne. uuáz éinlúzzíu uuórt pe-
zéichenên. nû uuíle er sámo chúnt ketûon in perierminiis. uuáz zesámine
gelégitíu bezéichenên. an dîen verum unde falsum fernómen uuírdet. tíu
latine héizent proloquia. Án dîen áber ne uuéder uernómen ne uuirdet.
tíu eloquia héizent. téro uersuîgêt er án disemo bûoche. Uuánda óuh pro-
loquia geskéiden sínt. únde éiniu héizent simplicia. dâr éin verbum íst. ut
homo vivit. ánderíu duplicia. dâr zuéi verba sínt. ut homo si vivit spirat.
sô lêret er hîer simplicia. in topicis lêret er duplicia. Fóne simplicibus
uuérdent predicativi syllogismi. fóne duplicibus. uuérdent conditionales
syllogismi. Nâh peri ermeniis. sól man lésen prima analitica. târ er béi-
dero syllogismorum keméina regula syllogisticam héizet. tára nâh sól man
142 lésen secunda ana|litica. târ er súnderîgo lêret predicativos syllogismos.
tîe er héizet apodicticam. ze iúngist sól man lésen topica. án dîen ér óuh
súnderîgo lêret conditionales. tîe er héizet dialecticam. Tíu partes héi-
zent sáment logica. Nû uerním uuîo er díh léite zûo dîen proloquiis.

Incipit liber peri ermeniâs (sic).

Intentio libri prima est.

*Primum oportet constituere. quid sit nomen. et quid verbum. postea quid
negatio et affirmatio.* Ze êrist sól man ságên. uuáz nomen. únde verbum

sî. ûzer dîen negatio uuírdet. únde affirmatio. tára nâh. uuáz síu sélben sîn. *Et enuntiatio. Et oratio.* Únde uuáz óuh tés genus sî. i. oratio. *Sunt ergo ea quae sunt in voce* i. ipsae voces. *earum quae sunt in anima passionum* i. conceptionum *notae. et ea quae scribuntur* i. literae. *eorum quae sunt in voce.* i. vocum. Ferním ze êrist. táz tíu genámden séhsíu voces sínt. Samo so er chíde. Nomen. Verbum. Negatio. Affirmatio. Enuntiatio. Oratio. sínt óffenúnga. únde zéichen dero gedáncho. únde áber íro zéichen sínt litere. Tíe sélben gedáncha. tûont tero sêlo ételîcha dólúnga. sô sie conceptae uuérdent in anima. Pedíu héizet er sie | pas- 143
siones animae. *Et quem ad modum nec literae omnibus eaedem sic nec eaedem voces.* Únde álso állero líuto scrífte nîeht kelîh ne sínt. tána mêr ne sínt íro sprâcha. *Quorum autem hae primorum notae. eaedem omnibus passiones animae sunt.* Quorum únde primorum. dáz sínt neutra. fúre feminina. Íz chît. Eaedem passiones animae sunt omnibus gentibus. quarum primarum. s. passionum. hae voces notae sunt. Allên líuten sínt tie uóre gedáncha gelîh. téro zéichen die voces sínt. *Et quorum hae similitudines. res etiam eaedem.* i. res etiam eaedem sunt. quarum hae s. passiones. similitudines sunt. Ióh tíu díng téro gelîhnísse díe gedáncha sínt. sínt in állên stéten îo diu éinen. Sô éiuueríu díng sínt. únde sûezíu. únde hólz íst. únde stéina. góld únde sílber. únde andere creaturae. Tíu bíldôt taz mûot. so iz tar ána dénchit. *De his quidem dictum est. in his quae sunt dicta de anima.* Íz chît. in his quae dicta sunt de anima. i. de intellectibus animae de his quidem satis dictum est. Fóne déro sêlo uernúmiste. íst nû ze mâle gnûge geságet. *Alterius est negotii.* Éines ánderes uuérchis íst. fóne íro passionibus ze ságenne. *Quem ad modum autem est in anima. aliquotiens quidem intellectus sine vero vel falso. aliquotiens autem* s. est *cui iam necesse est.* | *horum alterum inesse. sic etiam in voce.* 144
Tíu uuórt hábint kelîhnísse. dero gedáncho. Álso uuîlôn gedáncha sínt. nóh uuâr. nóh lúgi. únde áber sâr. éin uuéder sínt. sô sínt óuh tíu uuórt. tíu ín uólgent. *Circa compositionem autem et divisionem. est falsitas. veritasque.* Substantiam. únde accidens zesámene légendo. álde skéidendo. uuírdet uuâr álde lúgi. Lége homo. únde currit zesámine. sô chît iz homo currit. táz íst uuâr álde lúgi. Skéid síu mít temo adverbio non. sô chît iz homo non currit. táz íst áber éin uuéder. uuâr. álde lúgi. *Nomina igitur ipsa et verba. consimilia sunt intellectui. sine compositione. vel*

divisione. i. sine est vel non est. Sléhtiu uuórt. sínt kelîh. slehtero uernúmiste. tánne siu béidíú sínt âne uéstenúnga. únde âne lóugen. uuánda íro ne uuéder íst tánne lúgi. nóh uuâr. *Ut homo vel album. quando non additur aliquid. Neque enim adhuc verum aut falsum est.* Also déro ne uuéder nóh tanne uuâr. nóh lúgi. ne íst. úbe man dénchit. álde chît. homo vel album. mán ne lége îeht tára zû. *Huius autem signum hoc est.* Íh kíbo dir dés exemplum. táz uuâr. nóh lúgi ne íst. tóh iz sî compositum. *Hircocervus enim significat aliquid.* Hircocervus pezéichenet. táz
145 péidíu sáment íst. póg ióh | hírz. únde íst compositum nomen. *Sed quod nondum est verum vel falsum.* Íz íst áber sólih nomen. dáz uuâr. nóh lúgi. ne bezéichenet. *Si non vel esse vel non esse addatur. vel simpliciter. vel secundum tempus.* Mán ne spréche verbum dára zû. sléhto âne tempus. álde mít tempore. Dáz chît er. uuánda presens échert keskéite dero temporum íst. únde áber praeteritum. ióh futurum. sélbin die tempora sínt. Tû ne chédêst. hircocervus est vel fuit. vel erit. ánderês ne mág iz sîn. uuâr. nóh lúgi. dóh iz compositum sî.

Quid sit nomen.

Nomen est vox significativa. Nomen íst éin bezéichenlîh stímma. únde éin bezéichenlîh uuórt. tes tínges. tes námo iz íst. *Secundum placitum.* Áfter dero gelúbedo. díe iz êrest fúnden. *Sine tempore.* Áne dia (sic) bezéichenníssida temporis. tíu án verbo íst. *Diffinitum.* Kuíssa uernúmist hábintiz. únde guíssa bezéichenníssida. *Cuius nulla pars est significativa separata.* Tés syllaba. álde dés litera dúrh síh nîeht ne bezéichenit. *In nomine enim quod est equiferus. nihil per se significat.* Uuánda éin uuórt íst equiferus. fóne díu ne hábet túrh sîh nîeht pezéichennîssedo sîn pars ferus. *Quemadmodum in oratione. quae est equus ferus.* Sô íz hábet án déro rédo. i. péitîg ros. uuánda ferus tánne nîeht ne íst pars nominis.
146 núbe sélbez nomen. | *At vero non quem ad modum in simplicibus nominibus. sic se habet et in compositis.* Íz ne uérit nîeht kelîcho in éinlien (lege: einlichen) uuórten. únde zesámene gesáztên. *In illis enim nullo modo pars significativa est. in his autem vult quidem* i. imaginationem habet significationis. Án dien simplicibus ne íst nóh. tés kelîh. an dîen compositis péitet iz síh taz pars. únde tûot tés kelîh. sámo so iz îeht pezéichenne. *Sed nullius separati.* i. nulla separatae partis significatio est. Îo dóh ne pezéichenet iz nîeht túrh síh. *Ut in equiferus.* Álso iz skînet án demo

nomine equiferus. Sîn pars tûot álso iz hábe dúrh síh significationem. téro iz nîeht ne hábit. *Secundum placitum vero. quoniam naturaliter nominum nihil est. sed quando fit nota.* s. illa naturalis est. Íh ([1]) chád nomen uuésen bezéichenlîh. áfter gelúbedo. uuánda iz natûrlicho ne uuírdet. so súmelîh ándir zéichenúnga tûot. *Nam designant et inliterati soni. ut ferarum. quorum nihil est nomen.* Táz chád íh fóne díu. uuánda dero tîero stímma. hábent natûrlîcha bezéichennússida. únde ne sínt nîeht nomina. Pedíu sínt nomina geskéiden. fone dîen stímmôn dero tîero.

De his que possunt videri nomina.

Non homo vero non est nomen. Latine non homo álde in díutiskûn nîmén| nisko. ne íst nîeht nomen. *At vero nec positum est nomen. quo illud oporteat appellari.* Nóh ôuh sâr uúnden ne íst. uuîo man íz héizen súle. *Neque enim oratio aut negatio est sed sit nomen infinitum.* Íz ne mág héizen oratio. sine verbo. Íz ne mág héizen negatio. sine vero et falso. Nû héizên iz nomen infinitum. táz chît únguis námo. uuánda iz állíu díng méinen mág. âne ménnisken. únde dóh téro nehéin guísso ne méinet. *Catonis autem vel catoni. et quaecunquc talia sunt. non sunt nomina. sed casus nominis.* Obliqui casus ne sínt oúh nîeht nomina. uuánda nîoman ne héizet catonis. nóh catoni. íz sínt uuéhsela des nominis. Casus íst flexio. táz chît chêr. flexio íst alteratio. táz chît ánderlîchi. alteratio íst mutatio. táz chît uuéhsel. fóne díu sínt casus uuéhsela. *Ratio autem eius idem nominis. est in aliis quidem* s. vocibus casuum. *eadem.* Aber diffinitionem nominis. fíndest tu án sînên casibus. Also cato íst vox significativa secundum placitum. sô íst óuh catonis únde catoni. *Sed differt.* Íst aber dóh keskéiden. *Quoniam cum est vel fuit vel erit adiunctum* i. adiunctus casus. *neque verum neque falsum est. nomen vero semper.* Uuánda casus mit verbo. ne tûot lóugen. nóh keiíht. nomen tûot áber. *Ut catonis est vel non est. Non dum enim aliquid. neque verum dicit. neque falsum.* Tû ne légest mêr zû. | sô ne íst iz. uuâr. nóh lúgi.

Quid sit verbum.

Verbum autem est. quod consignificat tempus. Verbum íst. táz sament actione. álde sáment passione. presens álde preteritum álde futurum tempus pezéichenet. *Cuius pars nihil extra significat.* Tés pars nîeht túrh

([1]) Es steht I'z.

síh ne bezéichenet. *Et est semper nota eorum quae de altero predicantur.*
Únde íst iz îo bezéichenénde éin déro. díu uóne ánderên gespróchen uuér-
dent. sô actio tûot. únde passio. únde állíu accidentia. Uuánda síu uuér-
dent îo gespróchen. fóne íro subiecto. *Dico autem quoniam consignificat*
tempus. Íh chído iz tempus pezéichenne. mít ánderro bezéichenníssedo.
Ut cursus quidem nomen est. currit vero verbum. i. ut sicut cursus nomen
est sine tempore. sic currit verbum est cum tempore. Táz tu uuóla uuí-
zîst. taz îo nomen. sò cursus íst. tempus ne méinet. únde îo verbum. sô
currit íst. tempus nôte méinet. *Consignificat enim nunc esse.* i. consigni-
ficat presens tempus. Sáment actus méinet iz tia gágenuuértûn stúnda. *Et*
est semper eorum nota. que de altero dicuntur. Ǘnde íst îo nota. táz chît
hábit iz îo bezéichenníssida déro. quae de altero dicuntur. táz sínt acci-
dentia. Fóne díu chît er sâr nâh. *Ut eorum quae de subiecto aut in sub-*
iecto. Also déro nota. fóne ándermo gespróchen uuérdent. tíu de sub|
149 iecto héizent. únde in subiecto. Táz sínt áber accidentia. Sámo so er
cháde. íz pezéichenet îo actionem. únde passionem. tíe in subiecto lígent.
sô állíu accidentia tûont. únde óuh tánne uuérdent kespróchen de subie-
cto. sô siu sínt generalia. únde specialia.

De his quae verba vidêri possunt.

Non currit vero. non laborat. non verbum dico. Ne lóufit. ne rínget. ne
sínt nîeht mêr verba. dánne non homo nomen íst. *Consignificat quidem*
tempus. et semper de aliquo est. Síu hábint diffinitionem des verbi. únde
ne sínt tóh nîeht verba. *Differentiae autem huic. nomen non est positum.*
sed sit infinitum verbum. Currit. táz íst simplex verbum. fóne démo skéi-
det sih non currit. Pedíu sô chît er. dírro differentiae i. tísemo. dáz síh
fóne éinemo skéidet. ne íst nóh nehéin námo uúndenêr. nû uíndên ín.
únde héizên iz infinitum verbum. i. únguís bezéichenéntez verbum. Zíu
sól iz sô héizen? *Quoniam similiter in quolibet est vel quod est vel quod*
non est. Uuánda iz fóne díngolîchemo gespróchen uuírdet. ióh fóne demo.
dáz tir íst. ut homo non currit. ióh táz tir ne íst. ut chimera non currit.
Únde oúh fóne díu. uuánda éina actum uerságet iz. uuélicha iz áber
uuélle. dáz ne óffenôt iz nîeht. *Similiter autem* de futuro *curret. vel cur-*
150 *rebat. non verbum est. sed | casus est verbi.* Nîeht mêr ne íst verbum. táz
man spríchet in futuro tempore. álde preterito. Sed casus verbi. Íz
héizet casus verbi. *Differt autem a verbo. quod verbum significat presens*

tempus. illa vero quod complectitur. Síu sínt târ ána geskéiden. uuánda daz námaháftesta verbum. pezéichenet presens. áber díe casus verbi. díe bezeichenent tíu zuéi tempora. díu úmbe daz presens stânt. Praeteritum únde futurum. stânt inében. presens. stât in míttemen. futurum. lóufet zû. taz iz presens uuérde. preteritum. dáz presens uuás. lóufet tána. sélbez presens. íst únder hánden. *Ipsa quidem secundum se dicta verba. nomina sunt.* Sélben díu verba. sínt nomina. sô siu éinlúzzíu gesprôchen uuérdent. Fóne díu spréchent greci. infinitivum mít articulo. *το τρεχειν.* i. hoc currere. Uuír chédên óuh nominativo. mîn lóufen. íst spûotîgera. tánne daz tîn. únde in genitivo. mînes loufennis spûot páz tánne dînes. Latini chédent ófto. in nominativo. meum velle. meum esse. meum scire. Tánnân skínèt (sic) táz verba. múgen héizen nomina. *Et significant aliquid.* Únde hábint síu dúrh síh. íro bezéichennísseda. samo so nomina. *Constituit enim qui dicit intellectum.* s. audienti. Táz skînet târ ána. uuánda dér iz éinlúzzez sprîchet. tér gíbet | ána uuólga uernúmist 151
temo lósênten. sámo so er nomen sprâche. *Et qui audit. quiescit.* Únde hírmet er sînes lósênnis. sô er iz kehôret. *Sed si est vel non est. nondum significat.* Áber nóh tánne. ne óuget iz nîeht. úbe iz uuâr sî. álde ne sî. tû ne légêst mêr zû. *Neque enim esse signum est rei. vel non esse.* Quasi diceret. Neque enim est verbum solum signum eius rei. de qua predicatur. ad intellegendum esse vel non esse. Íz ne mág úns éinez. nehéin díng keságên uuésen. álde ne uuésen. Táz chît. íz ne íst nehéin zéichen. affirmationis. álde negationis. *Nec si hoc ipsum est. purum dixeris. ipsum quidem nihil est.* Nóh sélbez est. mít témo álle uéstenúnga uuérdent. ne mág éinez proloquium sîn. *Consignificat autem quandam compositionem. quam sine compositis non est intelligere.* Íz pezéichenet aber éteuuaz. mít zesámene gelégetên uuórten. tíu nîoman dúrh síh ne uernímet. síu ne uuérdên zesámene geléget.

Quid sit oratio.

Oratio autem est vox significativa. cuius partium aliquid significativum est separatum. ut dictio. Oratio íst óuh significativa vox. álso nomen. únde verbum. Sî íst áber dóh tés. fóne in geskéiden. táz îo gelîh íro téilo. dúrh síh îeht | pezeichenet. Álso éin uuórt tûot án dero rédo pezéiche- 152
net éteuuáz. *Non ut affirmatio vel negatio.* Nî dóh nîeth uuâr. álde lúgí. sô proloquia tûont. *Dico autem. ut homo significat aliquid.* Íh méino.

álso homo íst éinlúztiz (sic) uuórt. unde dóh éteuuáz pezéichenet. *Sed*
non quoniam est aut non est. Náls áber nîeht. néin únde iáh. *Sed erit*
affirmatio. vel negatio. si quid addatur. Légest tv îeht tara zû. s. doh
éin verbum. sô uuírdet iz. proloquium. Ut homo currit. *Sed non una*
hominis syllaba. Áber éin syllaba. ho. alde mo. ne múgen nîeht pezéi-
chenlîh sîn. dúrch síh. *Nec in eo quod est. sorex rex significat. Vox*
est sola. Nóh án démo uuórte sorex ne hábit rex nehéina súnderîga be-
zéichennísseda. tóh iz mánne sô dúnche. Sed vox est sola. Íz ist échert
éin stímma. *In duplicibus quidem significat.* Sámint téro ánderûn syl-
laba. pezéichenet iz. *Sed non secundum se.* nî dúrh síh. *Sed quem ad*
modum dictum est. Núbe sô iz târ uóre geságet íst. tô man ságeta. úm-
bezéichenlîh uuesen. partes nominis. sámo so óuh verbi.

153 Item qua|lis sit omnis oratio.

Est autem oratio quidem omnis significativa. non sicut instrumentum s. ut
plato docuit. *sed quem ad modum dictum est secundum placitum.* Álle
orationes pezéichenent îo éteuuáz. náls nîeht natûrlicho. sô instrumen-
tum. núbe áfter gelúbedo. unde áfter mannis uuíllen. sô iz fóre geságet
íst. Táz óuga íst instrumentum dés keséhennis. Natûrlîh íst taz kesíune.
natûrlîh íst táz. mít tíu man gesíhet. Sô uuânda plato. mít kechôse. sámo
so mít instrumento. keóffenôt uuérden. mánnes uuíllen. únde díu béidiu
natûrlîh sîn. Aber aristotiles uéstenôt nomen unde verbum secundum
placitum gespróchen uuérden. uuánda éinen gentibus. lîchet in éina uuîs
ze chédenne. ánderên in ándera uuîs. Táz uuír héizên góld. táz héizent
latini aurum. greci crison. Uuâre iz natura. déro ne uuâre nehéin uuéh-
sal. Táz skînet târ ána. uuánda dáz hîer natûrlîcho íst sûoze. álde bítter.
táz íst úberál sô. Uuío mág oratio sîn. secundum naturam. sîd íro partes
nómen únde verbum. áfter líuto uuíllen keskáfôt sínt? Fóne díu íst ora-
154 tio nota. náls instrumentum. únde | íst áber díu zúnga. íro instrumentum.
uuánda man spríchet. mít tero zúngûn. álso man gesíhet mít temo oúgen.
Instrumentum chédên uuír. kerúste. keskírre. gezíug. ázâse. Instrumen-
tum íst. mít tíu man díngolîh tûon sól.

Enuntiatio discernitur a ceteris orationibus.

Enuntiativa vero non omnis. i. non omnis oratio enuntiativa est. *sed in qua*
verum vel falsum est. Nehéin oratio ne íst mêr enuntiativa. âne díu uuâr.
álde lúgi ságet. Uuír múgin óuh tíuten enuntiatio. sága. Sága íst péidiu.

uuâr ióh lúgi. *Non autem in omnibus* s. est verum vel falsum. *Ut deprecatio. oratio est. quidem. sed neque vera. neque falsa.* Aber in állên orationibus. ne úndest tu dóh nîeht téro éin uuéder s. uuâr. álde lúgi. uuánda deprecatio ne uuéder ne íst. *Et caetere quidem relinquuntur.* Únde bedíu uuérdent hîer die ándere uersuîgêt. i. optativa oratio. vocativa. imperativa. deprecativa. *Rhetoricae enim vel poeticae convenientior consideratio est.* Íro íst uuára ze tuônne poetis. únde rehtoribus (sic) mêr. dánne philosophis. *Enuntiativa vero presentis speculationis est.* enuntiativa éiniu íst tíssis ketráhtedis.

De speciebus enuntiationis et ordine unarum. |

Est autem una prima oratio enuntiativa affirmatio. Deinde negatio. s. quae 155
natura sunt unae orationes. *Aliae coniunctione unae.* Táz er chît una. dáz méinet er significatione. náls numero. Sámo so er cháde. súmelîche enuntiativae orationes sínt éine. sô ze êrist íst affirmatio. Síu íst uuîlôn éiniu naturlîcho. únde sámo so uóne selbuuáhste. Ut homo animal est. Tára nâh íst negatio sô sámo. Ut homo animal non est. Fóne dîen íst tiz pûoh kescríben. ûzer dîen uuérdent predicativi syllogismi. Súmelîche sínt áber uuîlôn éine uóne bánde. Tíe sínt ûzer zuéin. álde ûzer mánigên. éine uuórtene. Sô dáz íst. Si homo est. animal est. Homo est. animal est. táz uuârîn zûo (sic). úbe sî (sic) coniunctio ûzer ín éina ne máchôtî. Fóne dîen ságet er in topicis. únde lêret ûzer ín uuúrchen. conditionales syllogismos.

Quod enuntiationes i. propositiones. sive proloquia verbis constituantur.

Necesse est autem enuntiativam omnem orationem. ex verbo esse. vel casu. Álliu proloquia máchôt îo dáz verbum. éin uuéder. sô presentis temporis. álde preteriti. álde futuri. *Et enim hominis rationi. si non addatur. aut est. aut erit. aut fuit. aut aliquid huiusmodi. nondum est oratio enuntiativa.* Sámo so er cháde. íh uuí|le dir ze exemplo gében diffinitionem 156
hominis. Uuíle dû tûon mít diffinitione proloquium. i. propositionem. tû ne légêst tánne verbum zû déro diffinitione. verbi gratia hominis. ánderes ne uuírdet si nîeht ze proloquio. Chíd homo animal est. táz íst proloquium. únde dáz proloquium héizet diffinitio. Uuíle dû chéden. homo. animal rationale mortale gressibile. âne dáz est. tóh iz mánigíu uuórt sîn. síu ne sínt îo nîeht proloquium. Mít párên nominibus ne mág nehéin proloquium uuérden. Íz mág áber uuérden mít párên verbis. sô

dáz íst. Ambulare. moveri est. Únde âne nomen. sô dáz íst. Non homo currit.

Item de unis.

Quare unum quiddam est. et non multa. animal gressibile bipes. Fóne díu uerním éin díng uuésen. tíe drî terminos. íh méino éina enuntiationem. animal. gressibile. bipes. sámo so óuh tíe zuêne. homo currit. *Neque enim in eo. quod dicuntur propinquae. unum erit.* Nî dóh fóne díu nîeht éin. táz sie átaháfto. únde geslágo nâh éin ánderên gespróchen uuérdên. *Est hoc alterius negotii.* Táz íst ánders uuâr ze lêrenne. Sámo so er châde. lís mîne metaphisica. dâr lêro íh tích iz. Aber boetius. sá-
157 get iz fúre ín. in secunda editione. Er chît tíu bezéichenên | éin. tíu uóne éinemo dínge gespróchen uuérdent. sô díu tûont. animal gressibile bipes. Fóne homine uuérdent siu gespróchen. nóh fóne ándermo dínge nehéinemo. Pedíu gât iz sús úmbe. Uuáz íst homo? Animal gressibile bipes. Uuáz íst animal. gressibile. bipes? Homo. Aber socrates. atheniensis philosophus est. ne uuírdet nîeht fóne éinemo gespróchen. uuánda iz úmbe gân ne mág. táz man chéden atheniensis philosophus. táz íst socrates. *Est autem una oratio enuntiativa. quae unum significat. vel coniunctione una.* Tíu éin bezéichenet natûrlîcho. álde uóne bánde. tíu íst éiníu. Nû íst tíu éiníu túrh síh. animal. rationale. mortale. homo est. Tíu íst áber éiníu. fóne bánde. Si dies est. lux est.

De pluribus.

Plures autem quae plura et non unum s. significant. Tîe sínt mánege. tîe nîeht éin ne bezeichenent. ut canis movetur. Táz mág fóne drín uernómen uuérden. caelesti marino latrabili. *Vel inconiunctae.* Ióh úngebúndene sínt plures. álso man chéden mág. sol est. pax erit. vox est. caelum volvitur. Tîe sint plures numero. ioh significatione.

Quod sit tantum dictio. nomen et verbum.

Nomen ergo et verbum dictio sit sola. quoniam non est dicere. sic aliquid
158 *significantem vocem enun|tiare.* Nû sî nomen. únde verbum échert dictio. náls enuntiatio. uuánda sô bezéichenenta vocem. íh méino sô nomen álde verbum bezéichenent. ne mág nîoman chéden. îeht féstenôn. álde lóugenen. *Vel aliquo interrogante vel non. sed ipso proferente.* Mán dúrh síh spréche vivit. álde er urágêntemo. vivitne socrates. sus ántuuúrte. Vivit. Fúogest tû iz. zû démo óberen. táz iz chéde. vivit socrates. sô íst

iz enuntiatio. sô íst iz proloquium. Síhest tu án bárez uuórt. sô ne íst is nîeht. álso er uóreságeta.

Quid sit simplex et composita enuntiatio.

Harum autem quidem simplex enuntiatio. ut aliquid de aliquo. s. predicare. *vel aliquid ab aliquo.* s. segregare. Tero enuntiationum. s. uóne dîen uuír chôsoên. íst sumelîchíu sleht. únde sélbuuáhsen. álso dir íst. fóne ételîchemo éteuuáz ságen. ut socrates vivit. álde uerságen. ut socrates non vivit. *Haec autem coniuncta velud* (sic) *oratio iam composita.* Súmelîchiu íst kebúnden. sámo siu sî zesámene geléget. ûzer dîen sléhtên. Ut si dies est. lux est. Tíu íst sléht. tár zuêne termini sínt. sô socrates íst. únde vivit. únde terminorum éinêr geságet uuírt témo ándermo. ut socrates vivit. álde uerságet. ut socrates non vivit. Tîe predicationes. tîe gébent. únde nément. socrati dáz vivere. Táz héizet de aliquo pre|
dicare. aut predicando ab eo separare. Éin díng hábet éinen terminum. 159
zuéi hábint zuêne. díngolîh hábit sînen. fóne díu uuírt terminus fúre rem gesézzet.

Diffinitio simplicis enuntiationis.

Est autem simplex enuntiatio. vox significativa de eo quod est aliquid. vel non est. quemadmodum tempora divisa sunt. Sléhtiu enuntiatio. íst vox. tíu dir bezéichenet éteuuáz uuésen. nû. álde íu. álde nóh uuánne.

Diffinitio specierum eius.

Affirmatio vero est. enuntiatio alicuius de aliquo. Negatio vero. enuntiatio alicuius ab aliquo. Féstenúnga. dáz íst ételîches tínges ánasága. Lóugen. dáz íst ételîches tínges uerság a. únde ábeság a.

Duobus modis vera vel falsa esse proloquia.

Quoniam autem est enuntiare. et quod est non esse. et quod non est esse. et quod est esse. et quod non est non esse. et circa ea quae sunt extra presens tempora. similiter (1) *contingit omne. quod quis affirmaverit negare. et quod quis negaverit affirmare.* Uuánda man lîegendo. mág chéden. íz íst. álde ne íst. únde óuh uuâr ságendo. chéden íz íst álde ne íst. so uuéder man uuíle sô uóne gágenuuértên díngen. álde ueruárnên. álde

(1) Zu diesem Satze und nicht, wie es der griechische Text erfordert, zum vorigen, hat der lateinische Übersetzer *ὡσαύτως, similiter,* gezogen und hiernach hat sich auch die deutsche Übersetzung gerichtet.

160 chúmftîgên. pedíu geskíhet kelîcho. dáz éinêr uéstenôt án|deren dés lougenen. álde dés éinêr lóugenet. ánderen dáz féstenôn.

Unde fiant opposita.

Quare manifestum est. quoniam omni affirmationi. est negatio opposita. et omni negationi affirmatio. Pedíu skînet. táz îo lóugen stât uuíder uéstenúngo unde uéstenunga uuíder lóugene. *Et fit hoc contradictio. affirmatio et negatio oppositae.* Únde dáz héizet uuíder chétúnga. dánne ńéin. únde iáh. gágen éin ánderên ríngent. *Dico autem opponi* i. oppositionem fieri. *eiusdem* s. predicati. *de eodem.* s. subiecto. Áber oppositio. sól îo uuérden. mít repetitione éines predicati. fóne éinemo subiecto. *Non sicut aequivoce.* Táz iz nîeht aequivoce ne sî. Álso dáz aequivoce íst. úbe mán uóne zuéin alexandris chît. alexander regnat. alexander non regnat. Tóh târ daz predicatum regnat. péiden hálb stánde. uuánda áber daz subiectum geuuéhsalôt íst. pedíu ne íst iz nîeht contradictio. nóh oppositum. *Et quaecunque cetera determinamus.* s. in libro sophisticon. elecheon. *contra sophisticas importunitates.* Unde sô írrent tie contradictionem állíu diu ánderíu. díu uuír zéigoên. án ánderen bûochen uuíder díen ánagángen déro falsorum argumentatorum.

161 Secundum res universalia esse proloquia vel particularia | annuendo vel abnuendo.

Quoniam autem sunt haec quidem rerum universalia. illa vero singillatim. dico autem universale. quod in pluribus natum est predicari. singulare vero. quod non. ut homo quidem universale. plato vero eorum quae sunt singularia. necesse est enuntiare. quoniam inest aliquid. aut non. aliquotiens quidem eorum alicui. quae sunt universalia. aliquotiens vero eorum quae sunt singularia. Sîd tero uuórto. súmelîchiu sínt keméinlîh. súmelîchíu éinlúzlîh. íh chído dáz geméinlîh. táz fóne mánigên gespróchen íst. ut homo. Únde áber dáz éinlúzlîh. táz sô ne íst. Ut plato. fóne díu íst nôt îo dára nâh tíu proloquia éteuués zíhen. álde éteuués ferságen. uuîlôn diu geméinen. uuîlôn dio súndrîgen.

Universales propositiones esse contrarias.

Si ergo universaliter enuntiet in universali. quoniam est. aut non. contrariae erunt enuntiationes. Úbe man fóne állelîchên. állelîcho ságet nein únde iáh. tíe ságâ uuérdent uuíderuuártîg. *Dico autem in universali enuntiationem universalem. ut omnis homo albus est. nullus homo albus*

est. Uuánda homo universalis íst. spríh óuh tára zû. universaliter omnis álde nullus. táz héizo íh állelîcha ságûn. fóne állelîchemo dinge.

Indiffinitas non | esse contrarias. 162

Quae autem in universalibus non universaliter. non sunt contrariae. s. sed indeffinitae (sic). Fermîd fóne állelîchên állelîcho ze ságenne s. ut homo albus est. homo albus non est. sô ne sínt iz nîeht uuíderuuártîge ságâ. *Quae autem significantur est esse contraria.* Fóne dîen sie gespróchen uuérdent. tíu múgen uuíderuuártîg sîn. Uuánda sô er albus níst. sô mág ér niger sîn. díu sint uuíderuuártîg. *Dico autem non universaliter enuntiare in his quae sunt universalia. ut est albus homo. non est albus homo.* Uuíle îoman chéden âne omnis. únde âne nullus. est albus homo. non est albus homo. táz héizo íh. únállelîcho ságen fóne állelîchemo. *Cum enim universale sit homo. non universaliter utitur enuntiatione.* Sô chédendo. ne spríchet er nîeht állelîcho daz állelîcha. sô homo íst. *Omnis namque non universale. sed quoniam universaliter cansignificat.* Uuánda omnis ne íst nîeht taz állelîcha. íz pezéichenet áber állelícho. sáment temo állelîchen.

Universaliter subiecto debere apponi. non praedicato.

In eo vero quod universale praedicatur. id quod est universaliter praedicare non est verum. Uuíle îoman spréchen dáz universaliter. | zû démo 163 universali praedicato. ut omnis homo. omne animal est. sô ne íst iz uuâr. Spréche iz échert zû demo subiecto. ut omnis homo animal est sô ist iz uuâr. *Nulla enim erit affirmatio. in qua de universaliter praedicato universale praedicetur.* i. in qua universaliter ponatur. cum universali praedicato. Nehéin affirmatio ne mág sô getân sîn. daz universaliter stánde sámint temo praedicato. *ut omnis homo omne animal.* Taz íst fone díu. uuánda daz praedicatum îo mêrôra ist. tánne daz subiectum. álde ében míchel. Úbe iz mêrôra íst. sô líuget iz. ut omnis homo. omne animal est. Íst iz ébenmíchel. só íst iz únnúzze. ut omnis homo. omne visibile est.

Universalibus non universaliter oppositas contradictorias dici.

Dico autem opponi contradictoriae affirmationem quae universale significat. eidem. i. illi *quae non universaliter.* Íh chído. áber dîa únállelichûn sága. stân gágen dero állelîchûn in uuíderchétungo. Ál uuíderchît sî. téil ne uerságet si. *Ut omnis homo albus est. Non omnis homo albus est. est quidam homo albus.*

Contrarias non simul esse veras. earum vero contradictorias aliquando. |
164 *Contrarie vero universalem affirmationem. et universalem negationem.* Íh chído áber die universales éin ánderên uuíderuuártîgo begágenen. *Ut omnis homo iustus est. nullus homo iustus est. Quo circa has quidem impossibile est simul veras esse.* Fóne díu ne múgen sie sáment keuuâre sîn. *His vero oppositas contingit in eodem.* Íro oppositae. i. íro uuíderchétigûn múgen sáment keuuâre sîn in éinemo dínge. íh méino. *Non omnis homo albus est. Est quidam homo albus.*

Contradictoriae oppositarum unam esse veram et alteram falsam. similiter et particularium.

Quaecumque igitur contradictiones universalium sunt universaliter. necesse est alteram esse veram vel falsam. Tie uuíderchétunga dero állelîchôn állelîcho gespróchenero. sínt îo éine hálb geuuâre. ánder hálb lúkke. Álso dáz lúgi íst. omnis homo albus est. únde áber dáz uuâr íst. non omnis albus est. âlde dáz témo gelîh íst. quidam homo albus non est. Sô sámo. Nullus homo albus est. táz íst lugi. Nonnullus homo albus
165 est. táz íst uuâr. Únde dáz témo gelîh íst. quidam homo albus est. | *Et quaecumque in singularibus sunt.* Tíu sínt óuh éine hálb uuâr. ánderhálb lúgi. díu man uóne éinlúzzên spríchet. *Ut socrates est albus. non est socrates albus.* Lírne án dísemo gemâle. uuîolîh universalia. únde particularia. únde opposita éin ánderên sin.

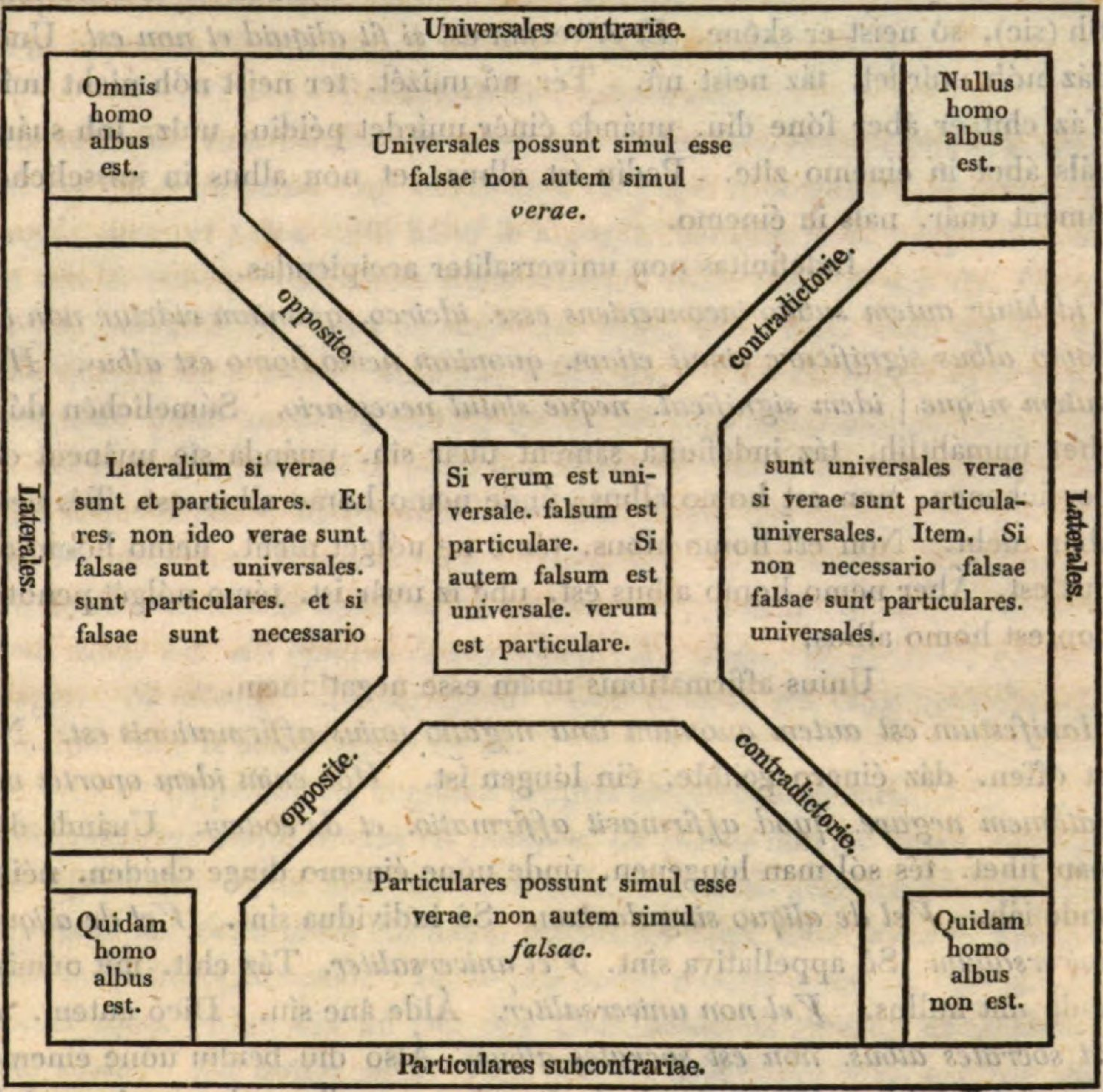

Item indefinitas prosequitur.

Quaecumque autem universalibus non universaliter. non semper haec vera sunt illa falsa. Indefinita ne skéident nîeht uuâr. únde lúgi. síu sínt
sáment éin | uuéder. *Simul enim verum est dicere. quoniam est homo* 166
albus. et non est homo albus. et est homo probus. et non est homo probus. Uuâr sínt tíu béidíu. ióh táz súmelîchêr albus íst. súmelîh ánderêr áber sô ne íst. unde probus únde ánderêr non probus. *Si enim turpis. non probus.* Íst er skámelîh. sô ne íst er lîebsam. Sámo so er châde. Uuírdet óuh éinêr béidíu. turpis. ióh probus. náls aber in éinemo zîte. Et est homo pulcher. et non est homo pulcher. Únde íst éinêr skône. án-

derêr neíst. Si enim foedus. non est pulcher. Uuánda íst er uuídersíhtíh (sic). sô neíst er skône. *Et* s. verum est *si fit aliquid et non est.* Únde dáz nóh uuírdet. táz neíst nû. Tér nû uuîzêt. ter neíst nóh níeht uuîz. Táz chît er âber fóne díu. uuánda éinêr uuírdet péidiu. uuîz. ioh suárz. náls âber in éinemo zîte. Pedíu íst albus. et non albus in místelîchen sáment uuâr. nals in éinemo.

Indefinitas non universaliter accipiendas.

Videbitur autem subito inconveniens esse. idcirco. qnoniam videtur non est homo albus significare simul etiam. quoniam nemo homo est albus. Hoc
167 *autem neque* | *idem significat. neque simul necessario.* Súmelîchên dúnchet únmáhtlîh. táz indefinita sáment uuâr sîn. uuánda sîe uuânent ein bezéichenen. non est homo albus. únde nemo homo albus est. Tés neíst âber nîeht. Non est homo albus. témo ne uólgêt nîeht. nemo homo albus est. Áber nemo homo albus est. úbe iz uuâr ist. témo uólgêt penôte. non est homo albus.

Unius affirmationis unam esse negationem.

Manifestum est autem quoniam una negatio unius affirmationis est. Nû íst óffen. dáz éinero geiíhte. éin lóugen íst. *Hoc enim idem oportet negationem negare. quod affirmavit affirmatio. et de eodem.* Uuánda dés man iíhet. tés sól man lóugenen. únde uóne éinemo dínge chéden. néin. únde iáh. *Vel de aliquo singularium.* Sô individua sínt. *Vel de aliquo universalium.* Sô appellativa sínt. *Vel universaliter.* Táz chît. mít omnis. únde mít nullus. *Vel non universaliter.* Álde âne síu. Dico autem. *ut est socrates albus. non est socrates albus.* Álso díu béidiu uóne éinemo gespróchen sint. *Si autem aliud aliquid.* s. praedicaverit negatio. *vel de*
168 *alio.* s. subiecto. *idem.* s. praedicaverît. *non erit* | *opposita. sed erit ab ea diversa.* Úbe éin ánderez ságet tiu negatio. dánne diu affirmatio ságetî. álde oúh táz sélba uóne ándermo. sô ne síhet sî nîeht gágen íro. núbe uóne íro. *Huic vero quae est. omnis homo albus est. opposita est illa. quae est. non omnis homo albus est. Illi vero quae est. aliquis homo albus est. illa opposita est. quae est. nullus homo albus est.* Síh târ uóre án dia descriptionem. târ uíndest tu. dáz er chît i. uuio angulares angularibus enchédent. únde particulares universalibus. Âne díe íst nóh tánne. indefinita enuntiatio. fóne déro chît er oúh. *Illi autem quae est homo albus est. illa opposita est. quae est. non est homo albus. Manifestum ergo.*

quoniam in oppositis una negatio unius affirmationis est. Fóne díu skînet
táz in oppositis. îo éin lóugen uuírdet. éinero uéstenúngo.

Recapitulatio superiorum.

*Quoniam aliae sunt contrariae. aliae contradictoriae. et quae sint hae. edic-
tum est. Vel quoniam non omnis vera vel falsa contradictio. et quare. et
quando vera vel falsa.* Nû hábo íh keságet. táz súmelîche propositiones.
sínt uuíderuuártîg. sumelîche uuíderchétîg. únde uuélehe dáz sîn. Únde|
dáz álle uuíderchétâ. nîeht ne skéident. uuâr. únde lúgi. únde zíu dáz sî. 169
únde uuánne sie geuuâre. álde óuh lúkke sîn. *Una autem est affirmatio
et negatio. quae unum de uno significat. vel cum universale sit universali-
ter. vel non similiter.* Táz íst îo éin affirmatio. únde éin negatio. tíu éin
ságet fóne éinemo· sô er óuh uóre chát. únde iro subiectum. íoh íro
praedicatum. mêr dánne éin ne bezéichenet. só iz állelîh állelîcho sî.
álde ne sî. *Ut omnis homo albus est. non est omnis homo albus. Nullus
homo albus est. est quidem homo albus.* An dísên. ist éin uóne éinemo
geságet. *Si album unum significat.* Úbe album. éin díng pezéichenet.
íh méino. úbe iz aequivocum ne íst.

Oppositorum regulam propter aequivoca turbari.

*Si vero duobus unum nomen est positum. ex quibus non est unum. non est
una affirmatio.* Úbe áber zuéin díngen. éin námo gegében íst. túrh tíu
zuéi díng. tér námo nîeht éin námo uuésen ne mág. fóne démo ne uuírdet
nîeht óuh. éin affirmatio. *Ut si quis ponat nomen. quod est tunica. ho-
mini et equo.* Álsô dáz nû íst. úbe gelîh námo íst tunica. ménnisken |
únde róssis. *Est tunica alba. haec non est affirmatio una. nec negatio* 170
una. Tánne neíst nîeht éin affirmatio. uuîz rógh ízzet (sic) nóh éin lóu-
gen. uuîz rógh ne ízzet (sic). *Nihil enim hoc differt quam dicere. est
equus albus et homo.* Táz kât álso man chéde. nû ízzet (sic) uuîzros.
únde mán. *Hoc autem nihil differt quam dicere. est equus albus. et est
homo albus.* Únde gât óuh táz. álso man chéde. nû ízzet (sic) uuîz ros.
unde ízzet (sic) uuîz man. *Si ergo hae multa significant. et sunt plures.
manifestum est quoniam et prima multa. vel nihil significant.* Úbe díse
propositiones. mêr dánne éin díng pezéichenent. íh méino. est equus. et
homo albus. úbe sîe sínt mêr dánne éin díng. sô skînet. táz óuh tíu êre-
ren. íh méino. est tunica alba. mánigíu díng pezéichenent. álde nehéin
díng. Táz man chît est equus albus. et homo. táz ne mag éin díng nîeht

pezéichenen. *Neque est enim aliquis homo equus.* Uuánda dés ne mág uuésen nîeht táz mennsko (sic) rós sî. *Quare nec in his necesse est. hanc quidem contradictionem veram. illam falsam esse.* Fóne díu ne íst nehéin nôt. in dísên aequivocationibus sô getâna contradictionem. éine hálb uué-
171 sen | uuárra. ánderhálb lúkka.

De presenti et praeterito. definitas fieri contradictiones.

In his ergo quae sunt. et quae facta sunt. necesse est affirmationem. vel negationem. veram esse. vel falsam. In universalibus quidem universaliter. semper hanc veram. illam vero falsam. Et in his quae sunt singularia. quemadmodum dictum est. Án gágenuuértên díngen. únde érgangenèn. íst penôte uuâr. álde lúgî. so uueder man chît. néin. álde iah. Únde íst óuh quís. uuéderez íro sî. uuâr. álde lúgî. Án dîen communibus. communiter spréchendo. ut omnis homo in diluvio periit. non omnis homo in diluvio periit. findest tu îo uuâr dáz éina. daz ánder lúgî. So sámo tûost tu in individuis. Ut in undis noe periit. non in undis noe periit. Únde íst quís. uuéderez uuâr. álde lúgî sî. *In hís quae in universalibus non universaliter dicuntur. non est necesse. Dictum autem et de his.* Án dien indefinitis. múgen siu béidíu uuâr sîn. álso er dâr uóre chád. Ut homo in undis periit. homo in undis non periit. Sámo so er châde. Matusalam (sic) periit. noe vero non periit. Nû sínt táz praeterita. Sámo-
172 lîh findest | tu in presentibus. Ut omnis homo sapiens est. non omnis homo sapiens est. Socrates est sapiens. socrates non est sapiens. Homo est sapiens. non est homo sapiens.

De futuris indefinitas fieri contradictiones.

In singularibus vero et futuris non similiter. Hoc est. in singularibus de futuro praedicatis. definite verum aut falsum non reperitur. Án chúmftîgên gehéizen. díe man fóne éinemo tuôt. ut alexander pransurus est. alexander non est. neíst neuuéderez quís. Éin uuéder uuírdet uuâr. dúrh nôt. daz ánder lúgî. uuéderez îo dóh uuâr. álde lúgî sî. dáz ne mág man uuízen. Fóne singularibus. uuíle er úns zéichenen. dáz universalia sámolîh sínt. Ut omnes captivi in patriam reversuri sint. Téro îo uuéder. íst sámo únguis. Tîa únguissi. begínnet er nû stérchen. ze mánnigfáltero uuîs.

Propositio.

Nam si omnis affirmatio vel negatio vera vel falsa est. s. definite. *et omnem necesse est vel esse. vel non esse. si hic quidem dicat. futurum ali-*

quid. ille. vero non dicat. hoc idem manifestum est. quoniam necesse est verum dicere. alterum ipsorum. si omnis affirmatio. vel negatio vera vel falsa est. Utraque enim non | erunt simul in talibus. Úbe ál dáz man sá- 173
get uuâr. álde lúgi íst. únde iz penôte sô uáren sôl álde ne sól. únde úbe éiner dáz ságet chúmſtîg. dáz ánderêr uuíderságet. sô ságet échert ter éino uuâr. péide ne múgen sie.

Assumptio.

Nam si verum est dicere. s. in praesenti. *quoniam album vel non album est. necesse est esse album vel non album.* Úbe uuâr íst. taz man chît in praesenti. íz íst. álde neíst. sô íst is óuh nôt. Sámo uuâr iz íst. sámo nôt íst is. *Et si est album. vel non album. verum est affirmare vel negare.* Únde úbe iz íst. álde neíst. sô íst is uuâr ze iéhenne. álde ze lóugenenne. *Et si non est mentitur. et si mentitur non est.* Únde úbe iz neíst. sô líuget er. líuget er. sô ne íst iz. *Quare necesse est. aut affirmationem aut negationem veram esse* s. definite. Úbe dáz futurum sámolîh íst. sô íst îo guíslîcho uuâr dáz man ságet. álde uuíderságet.

Conclusio falsa.

Nihil igitur neque est. neque fit. a casu. nec utrumlibet. nec erit. nec non erit. sed ex necessitate omnia. et non utrumlibet. Sól iz tés sîn. sô neíst tánne nîeht uuórten. nóh îo ána ne uuírdet. nóh hína fúre ne uuírdet.
nóh ze leibo ne uuírdet. âfter | únguíssero geskíhte. nóh áfter éin uuéder. 174
núbe îo uóne nôte. náls fóne béidero uuâne. Sô íst liberum arbitrium ába. únde állíu sélbuuáltîgî. *Aut enim qui dicit verus est. aut qui negat.* Íz íst tánne fóne nôte. sîd éin uuederêr quísso ságet uuâr. der íehento. álde der lóugenento. Uuâre iz utrumlibet. táz chît péidero uuân. sô gîenge iz kelîcho. *Similiter enim vel fieret. vel non fieret.* Íh méino kelîcho máhtî geskéhen. dáz iz uuúrte. alde ne uuúrte. *Utrumlibet enim. nihil magis sic vel non sic se habet aut habebit.* Tiz éin uuéder. ne béitet niot mer. ze uuerdenne danne ze ne uuérdinne.

Vere praedicta futura. quasi tollere utrumlibet.

Amplius. Pesûochên nóh quárôr die futura. *Si est album nunc. verum erat dicere primo. quoniam erit album.* Táz nû íst. táz máhta man uóre ze uuâre ságen. *Quare semper verum fuit dicere. quodlibet eorum quae facta sunt. quoniam erit.* Sô máhta man îo ze uuâre fóre ságen. dáz nû ergángen íst. *Quod si semper verum est dicere. quoniam est. vel erit. non*

potest hoc non esse. vel futurum non esse. Íst iz îo uuâr. dáz man fóre-
ságet. só ne mág iz ze léibo uuérden. nóh únchúmtîg (sic) sîn. *Quod autem*
non potest non fieri. impossibile est non fieri. Táz ze léibo uuérden ne
175 mág. táz íst únmáhtlîh ze eruuéndenne. | *Et quod impossibile est non*
fieri. necesse est fieri. Únde dáz uuéndîg ne uuírdet. táz féret penôte sô.
Omnia ergo quae futura sunt. necesse est fieri. Fóne díu geskéhent álliu
futura benôte. *Nihil igitur utrumlibet neque a casu erit.* Nîeht ne íst
áber dánne éin uuéder in únguís. nóh uuîo iz keuálle. *Nam si ex casu.*
non ex necessitate. Uuánda mág iz misselîcho geuállen. sô ne duuínget iz
nehéin nôt. zû démo éinen.

Non ut contraria. sic contradictoria. utraque falsa reperiri.

At vero nec quoniam neutrum verum est. contingit dicere. ut quoniam ne-
que erit. neque non erit. Nû íst óuh úngelímfe ze chédenne. dáz péidíu
gelógen sîn. uuírdet. íóh ne uuirdet. *Primum enim cum sit affirmatio*
falsa. erit negatio non vera. Et cum haec sit falsa. contingit affirmatio-
nem non esse veram. Uuánda sô sínt siu hérton gelógen. néin. únde iáh.

Si opposita simul falsa sunt. perire utrumlibet.

Ad haec si verum est dicere. quoniam album est et magnum. oportet utra-
que esse. Sin vero erit. s. verum est. *dicere. esse cras.* s. oportet. *Si*
autem neque erit. neque non erit cras. non erit utrumlibet. Chît man daz.
176 îeht | sî in praesenti geuuâro. táz íst sô. Chît man in futuro sámo ge-
uuâro. dáz iz uuérde mórgene sô uuírdet iz. Ferságet er in guís uuér-
den. únde ne uuérden gelîcho. sô íst utrumlibet ába. *Ut navale bellum*
s. ad exemplum *erit.* Álso man chéden mág navale bellum. quísso uuér-
den. únde ne uuérden. *Oportebit enim neque fieri navale bellum. neque*
non fieri navale bellum. Tara nâh ne mág skéfuuîg uuérden. nóh ze léibo
uuérden.

Perdito utrumlibet. quid sequatur incommodi.

Quae ergo contingunt inconvenientia haec sunt. et alia huiusmodi. Tés
nîeht uuésen ne mág. táz íst táz únde dés gelîh. *Si omnis affirmatio vel*
negatio. vel in his quae in universalibus dicuntur universaliter. vel in his
quae sunt singularia. necesse est oppositionem eorum hanc esse veram.
illam vero esse falsam. nihil autem utrumlibet esse in his quae fiunt. sed
omnia esse vel fieri ex necessitate. quare. i. eo pacto. *non oportet neque*
consiliari. neque negotiari. quoniam si hoc facimus. erit hoc. si vero hoc.

non erit. Úbe álle geiíhte. únde álle lóugena. keméinlîche. íoh súnderîge sólih sínt. táz | éiner guísso líuge. ánderer uuâr ságe. únde dáz únder zuéin 177
heizet ába sî. únde is álles nôt sî. so sî oúh râten. únde chóufen aba. uuánda uuéllen uuír éinez tûon. sô geskíhet fóne nôte ánderez. uuéllen uuír óuh táz. so uuírdet tés tána mêr. *Nihil enim prohibet in millesimum annum hunc quidem dicere hoc futurum esse. hunc vero non dicere. Quare quod ex necessitate erit. quodlibet eorum verum erat predicere tunc.* Éiner mág lîehto îo fúre ze mánigen iâren chéden. uuáz chúmftîg ne sî. Úbe daz îo tánne dúrh nôt so uérit. so uuás íro fóresága uuâr. Uuáz feruáhet tánne den râtenten. táz er chît tûen sús. unde sús. Nôt. tíu án dero uôresagûn ist. ne hénget iz ímo ze skéffenne. Íz féret îo nâh tero fóreságun.

Praesagia rebus necessitatem eventus non dare.

At vero nec hoc differt. si aliqui dixerunt negationem vel non dixerunt. Nóh târ ána ne stât is nîeht. úbe man uóreságeti. álde uerságeti. *Manifestum est enim quod sic se habeat res. vel si hic quidem affirmaverit. ille vero negaverit.* Íz kât | ál ze éine. man iz kehéize álde ne gehéize. *Non* 178
enim propter negare. aut affirmare erit vel non erit. Uuánda dúrh féstenon. unde dúrh lóugenen. ne tûot iz ne nuéder. *Nec in millesimum annum magis quam in quantolibet tempore.* Nóh úber lang. nóh úber chúrz. *Quare.* Fóne díu uerním. *Si in omni tempore sic se habeat. ut unum vere diceretur.* Sólti daz éina. îo in zîtegelih uuâr uuésen. *Necesse est hoc fieri.* Sô sólti iz penôte so uáren. *Et unumquodque eorum quae fiunt. sic se habere. ut ex necessitate fieret.* Unde álle geskíhte. sóltin so getâne sîn. táz sie nôte uuúrtin. *Quando enim vere dicit quis quoniam erit non potest non fieri.* Uuánda sô iz îo geuuâro uóre geságet uuírdet. so ne mág iz ze léibo uuérden. *Et quod factum est. verum erat dicere semper. quoniam erit.* Únde dáz nû geskéhen ist. tánnan uuás îo êreron uuâr. ze chédenne. iz uuirdet. Nóh tánne uerním îo dáz tiu gebúreda geuuârit tia uóreságun. náls tiu uóre sága dia gebureda.

Quid voluntas valeat.

Quod si haec non sunt possibilia. s. ut omnia ex necessitate fiant. Úbe dés nîeht uuésen ne mág. táz álliu díng | fóne nôte geskéhen. *Videmur enim* 179
esse principium futurorum i. sumus enim ipsi aliquibus principium. Sô skînet taz uuír bírn ánagénne. únde réccheda dero chúmftîgôn. náls tiu

uóresága. *Et ab eo quod consiliamur. atque agimus aliquid.* et quoniam est omnino possibile esse. et non. Ióh tánnân skînet iz. táz uuír râtên. únde únseren mûotuuíllen tûên. ióh tánnân. dáz péidíu íst. ióh possibile quaedam esse vel non esse. An uuélehên íst táz? *In his quae non semper actu sunt et in quibus utrumque contingit. et esse et non esse.* An dîen. díu nîeht nóh in tâte ne sínt. núbe in uuâne. únde díu mán mág tûon. únde ne tûon. *Quare et fieri et non fieri.* Únde siu óuh fóne díu múgen in futuro uuérden. únde ne uuérden.

Exemplum eorum que possunt fieri. et non fieri.

Et multa nobis manifesta sunt. sic se habentia. Únde uuír bechénnên gnûogíu sô getâníu. *Ut quoniam hanc vestem possibile est incidi. et non inciditur. sed prius exteritur.* Álso dáz íst. táz éin láchen mág ferscrôten. ióh uerskáfen uuérden. únde dóh tés nîeht ne uuírdet. núbe sús únuerscrôtenez ferslízen uuírdet. *Similiter autem et non incidi possibile est.*
180 Sámo uuóla mág iz oúh ûnuerslíze|nez ferscrôten uuérden. *Non enim esset eam prius exteri. nisi esset possibile non incidi.* Íz ne máhtî nîeht ólangiz. hoc est. álgánzez. ferslízen uuerden. iz ne máhtî únuerscrótenez ze léibo uuérden. *Quare et in aliis facturis. quae secundum potentiam dicuntur huiusmodi. manifestum est. quoniam non omnia ex necessitate vel sunt. vel fiunt.* Fóne díu íst iz óuh an ánderên díngen. íh méino dîe. in mánnis keuuálte stânt. sámo óffen. táz sie nîeht álle uóne nôte ne sínt. nóh ne uuérdent. *Sed alia quidem utrumlibet.* Nube súmelîchíu ze béidên gelîcho. *Et non magis vel affirmatio vel negatio.* Únde nîeht quíssera neíst affirmatio. tánne negatio. *Alia vero negatio magis quidem in pluribus alterum.* Súmelîchíu sínt. téro éinez in gnûogên díchôr geskíhet. tánne iz ze léibo uuérde. álso grâuuî tûot in áltên. *Sed contingit fieri alterum. alterum verum minime.* Tóh keskíhet éteuuénne. dáz séltsânera. álso úngrâuuî íst in áltemo. Únde uuírt ze léibo daz keuuóna. sô díu grâuuî íst in áltemo.

Differre inter necesse esse temporaliter et simpliciter.

181 *Igitur esse quod est quando est. et non esse quod non est. quan|do non est. necesse est.* Nû íst nôt uuésen. dáz tir íst. sô iz íst. únde ne uuésen dáz tir neíst. sô iz neíst. Uuánda nôt íst. táz man sízze. sô er sízzet. únde álso nôt íst. táz er ne sízze. sô er ne sizzet. *Sed non quod est omne. necesse est. esse. nec quod non est. necesse est non esse.* Áber nehéin nôt

ne íst téno éinen. dáz iz sî. nóh temo ánderen. dáz iz ne sî. s. âne échert tîa uuîla. únz iz íst. álde neíst. Sô er uuíle. sô uuéhselôt er iz. *Non enim idem est. omne quod est esse necessario quando est. et simpliciter esse ex necessitate.* Táz íst fóne díu. uuánda nîeht ze éine ne gât. penôte uuésen. tîa uuîla iz íst. álso sedere íst. únde in zîtelîh penôte uuesen. sô dáz íst. mortalem esse. *Similiter autem et in eo quod non est.* Án démo non esse. uérit iz so sámo. Not íst mánne. únz er ne sízzet non sedere. ímo íst áber in zîtelîh nôt. non immortalem esse.

Similitudo contingentis contradictionis. et temporalis necessitatis. Et in contradictione. eadem ratio est. Án déro uuíderchétúngo dero oppositorum. féret iz óuh álso. dáz chît. éin uuéderez íst uuâr. non simpliciter. álso óuh temporalis necessitas. uuâr íst. non simpliciter. | *Esse* 182
quidem. vel non esse omne. necesse est. s. in oppositis presagiis. Nôte sól iz állêz uuâr sîn. álde lúgi. táz man uóre ságet. *Et futurum esse vel non.* Unde állez chúmftîg sîn. álde ne sîn. *Non tamen dividentem dicere alterum necessario.* Tû ne úndest áber nehéinen. díu zuéi skídônten. únde daz éina stérchenten. *Dico autem futurum quidem esse bellum navale cras necesse est vel non esse futurum.* Táz chîdo íh. táz mórgene skéfuuîg túrh nôt chúmftîg sî. álde ne si. *Sed non necesse est. futurum esse cras bellum navale.* Turh táz fóre chéden. ne íst nehéin nôt. táz er sî. Vel non futurum esse. Nóh nehéin nôt. táz er ne sî. *futurum autem esse. vel non esse. necesse est.* Nôt íst áber. dáz er sî. álde ne si. Uuéder. dero zuéio uuerde simpliciter. dáz chît quísso. uuér uuéiz táz? éin uuéder uuírdet îo dóh.

Postrema conclusio longe prius propositae quaestionis de oppositis. *Quare quoniam similiter orationes verae sunt. quemadmodum et res.* Fóne díu uuánda die uóresága. álso geuuâre sínt. sô die nâh chómenten geburéda. *Manifestum est.* Sô skînet. *Quoniam necesse est.* s. in his rebus. *quaecumque sic se habent ut utrumlibet sint. et contraria eorum contingant.* Táz | nôt íst in zuîuelîgên díngen tîe uuíder dien gehéizen gebúrren mú- 183
gen. *Similiter se habere et contradictionem.* Kelîcha uuésen dia uóreságûn. s. dîen nâh kâendên gebúredon. *Quod contingit in his quae non semper sunt. et non semper non sunt.* Táz kebúret án dîen díngen. dîe uuîlon sínt. uuîlon ne sínt. *Horum enim necesse est quidem. alteram partem contradictionis. veram esse. vel falsam.* Án sô getânero díngo

strîte. fíndest tu îo daz éina uuâr. álde lúgi. *Non tamen hoc. aut illud. sed utrumlibet.* Nî io dóh quísso. díz álde éniz. núbe éin uuéderez. *Et magis quidem veram alteram. non tamen iam veram vel falsam.* Únde uíndest tu díchôr án súmelîchên dáz éina uuâr. dánne daz ánder. nî îo dóh nîeht in zîtelîh. Álso dícchôst íst crâuuî. án áltemo hóubete. éteuuénne neíst. *Quare manifestum est. quoniam non est necesse. omnes affirmationes. vel negationes oppositionum. hanç quidem esse veram. illam vero falsam.* s. definite. Fóne díu skînet. táz in állên strîten. dâr man féstenôt. únde lóugenet. táz éina nîeht quísso uuâr ne íst. únde dáz ánder lúgi. *Neque enim quemadmodum in his quae sunt. sic se habent in his quae non sunt. possibilibus tamen esse. vel non esse. sed quemadmodum*
184 *dictum est.* | Nóh sô iz férit in praesentibus. tíu ána sínt. sô ne uéret in futuris. tíu nóh ne sínt. únde dóh fúre múgen uuésen. álde ne uuésen. núbe sô ih (¹) iz fóresageta. Uuáz íst taz? Táz presentia sínt quis. futura sámo únguis.

Explicit de veritate trium temporum. Incipit iterum ostendere vim simplicis et praedicativae propositionis.

Quoniam autem est affirmatio significans aliquid de aliquo. Hic suspensio vocis. Uuánda affirmatio éteuuaz ságet fóne éteuuémo. *Hoc autem nomen est vel innominabile.* Et hic. Únde daz. fóne demo sî ságet. nomen íst álde innominabile. taz múgen uuír díutin únnamig. *Unum autem oportet esse et de uno. hoc quod est in affirmatione.* Et hic. Únde sî ein ságen sol. fóne éinemo. *Nomen autem dictum est et innominabile prius.* Únde dâr fóre geságet íst uuáz nomen sî. únde innominabile. *Non homo enim nomen quidem non dico. sed infinitum nomen unum enim significat infinitum.* Hic remisior vox. quia interposita ratio est. Non homo s. quod est innominabile ne mag ih héizen nomen. núbe infinitum nomen. uuánda iz ein únguis díng pezéichenet. *Quemadmodum vel non currit. non* |
185 *verbum est. sed infinitum verbum erit.* Et hic remissa. Álso ouh non currit verbum neíst nube infinitum verbum. *Omnis affirmatio vel ex nomine et verbo. vel ex infinito nomine et verbo erit.* Hic clausula. Pedíu uuírdit îo affirmatio. ûzer nomine únde verbo. álde ûzer infinito nomine únde verbo.

(¹) sô ih fehlt in der Handschrift.

Verbum in propositione tenere principatum.

Praeter verbum autem. nulla erit affirmatio vel negatio. Âne verbum ne uuírdet nehéin propositio. *Est enim vel erit vel fuit.* Hoc est. preter est. vel erit. vel fuit. *Vel* preter *alia huiusmodi verba quaecumque ex his sunt quae sunt posita.* Íh méino. âne substantiva verba ne uuírdet propositio. álde âne ánderiu dâr uóre gezéigotiu. sô díu sint currit. vivit. disputat. regnat. Consignificant enim tempus. Síu bezéichenent îo tempus sámint actione álde passione.

Exempla simplicium propositionum. quae habent unum subiectum et unum praedicatum.

Quare prima affirmatio et negatio est. est homo. non est homo. Fóne díu ist tiu êrista. ûzer finito nomine. *Deinde. est non homo. non est non homo.* Tíu ánderiu ûzer infinito nomine. *Est omnis homo. non est omnis homo.* Tíu drítta ûzer universali universaliter. *Est omnis non homo. non est omnis non homo.* Tíu | uíerda ist. uzer universaliter infinito. *Et in ex-* 186
trinsecus temporibus eadem ratio est. Mít tîen ánderen temporibus. praeterito únde futuro. diu âne presens sínt. máht tu so sámo tûon simplicem propositionem. Ut homo erit homo fuit. Ferním échert uuóla. dáz omnis únde quidam. determinationes sínt. náls termini. Táz chît síu sint zégunga (sic) dero terminorum. náls sélben die termini. Únde uóne diu. ne uuírdet fóne in nîeht kemêrot. simplex propositio.

De habentibus unum subiectum et duo praedicata.

Quando est tertium adiacens praedicatur. dico autem ut est iustus homo. dupliciter dicuntur propositiones. Sô est. ter dríto terminus uuírdet. álso er dâr ist. est iustus homo. sô uuérdent ûzer zuêin propositionibus fiere. *Est tertium dico adiacere in affirmatione. nomen vel verbum.* Taz trítta. ih méino est. so iz nomen sî. so iz verbum sî. daz chído ih háften in propositione. zu ándermo uuorte. so iustus ist. Tóh iz stánde ze êrist. iz ne háftet toh nîeht zu subiectiva parte. nube zu declarativa. Hîer verním sâr. uuéleha ([1]) zíuualti (sic) er méine. Éin oppositio íst. ûzer finito nomine. ih meino. est homo iustus. non est homo iustus. ánderiu | ist 187
ûzer infinito nomine. ih meino. est non iustus homo. non est non iustus

([1]) Es steht uuéhleba.

homo. Fóne dien chît er. daz hara nah fólget. *Quare idcirco quatuor istae erunt.* Pedíu uuérdent tero propositionum uîere. *Quarum duae ad affirmationem et negationem sese habebunt secundum consequentiam. ut privationes.* i. eandem vim retinent affirmationis et negationis. et similes sunt ad affirmandum aliquid et negandum. his quae sunt privatoriae. Téro zûo (sic) tûont álso getâna affirmationem únde negationem. sô privatoriae propositiones. Uuélehe sint privatoriae? Est iniustus homo. non est iniustus homo. Uuélehe dirro uîero sint tîen gelîh? Est non iustus homo. non est non iustus homo. *Duo vero minime.* Ándero zûo (sic) ne sínt ín nîeht kelîh. Uuélehe? Est iustus homo. non est iustus homo. Infinitae únde privatoriae. habent kelîche uernúmist. *Dico autem quoniam est aut iusto adiacebit aut non iusto. Quare etiam negatio.* Est háftêt zû iusto únde ze non iusto. sô tuônt óuh non. *Quatuor enim sunt.* Fóne diu sínt tero propositionum uîere. *Intelligimus vero quod dicitur. ex his quae subscripta sunt.* Fóne dero uólgendun figura. dar sie geórdenot sínt. spuet is paz ze uernémenne. *Est iustus homo. huius negatio. non est*
183 *iustus* | *homo. Est non iustus homo. huius negatio. non est non iustus homo. Est enim hoc loco et non est. iusto et non iusto adiacet.* Fîere sint íro. Án dísen uier propositionibus háftet est únde non. ze iusto únde non iusto. *Haec igitur quemadmodum in resolutoriis dictum est. sic sunt disposita.* Tise uier propositiones. únde dara zû privatoriae uuérden sus keórdenôt álso ih óuh lêrta in analiticis. Quare et sequi se se invicem videbuntur i. possibile est esse et non esse. Téro affirmationis possibile est non esse. uuirt kelóugenet mít téro negatione non possibile est non esse. Fóne díu íst óffen dáz tíu sélba affirmatio possibile est non esse. únde óuh tíu possibile est esse. sámint éin ánderên sínt. nals gágen éin ánderên. Non enim contradictiones sibi invicem huiusmodi sunt possibile est esse et possibile est non esse. Sô getâne praedicationes. ih méino zûo affirmationes sô dîe sélben sínt. tîe ne uuérdent nîeht éin ánderên oppositae. Sed possibile esse et non possibile esse. nunquam simul sunt. opponuntur enim. Áber díse ih méino affirmatio únde negatio. ne múgen sámint sîn. pedíu sínt sie oppositae. At vero possibile non esse et non possibile non esse. nunquam simul sunt. Uuánda óuh tíse ríngent. pedíu ne múgen óuh sie sámint sîn. Similiter autem et eius. |

Affirmatio simplex.	Negatio simplex. 189
Est iustus homo.	Non est iustus homo.
Affirmatio privatoria.	Negatio privatoria.
Est iniustus homo.	Non est iniustus homo.
Similes.	Similes.
Est non iustus homo.	Non est non iustus homo.
Affirmatio infinita.	Negatio infinita.

Similes. Similes.

Similiter autem se habet. et si universalis nominis affirmatio sit. So uérit iz ouh. ube állelih féstenunga állelîcho getân uuírdet. ih méino. dâr ne mag ouh keskéhen. daz angulares sámint uuár sagen. *Ut omnis est homo iustus. Non omnis est homo iustus. Omnis est homo non iustus. Non omnis est homo non iustus. Sed non similiter angulares contingit veras esse. contingit autem aliquando.* Áber dóh ne ságent íro angulares nieht io in zîtegelih sâmínt uuâr. éteuuénne geskíhet iz. Samo so er châde. Sínt tie angulares indifinite. daz chît úngemarchôte. sô sínt síe gehélle. álso iz tar uore skînet an dero descriptione. Sint sie aber definite. i. kemárchote mít témo nomine omnis. so sint sie uuîlon sámint uuár. also iz skînet ube du an dero descriptione missechêrist tia particulares oppositiones. unde negationem particularem sezzest under affirmatio|ne universali. Unde áber 190
affirmationem universalem únder negatione particulari in hunc modum.

Affirmatio universalis.	Negatio particularis.
Est omnis homo iustus.	Non est omnis homo iustus.
Negatio particularis.	Affirmatio universalis.
Non est omnis homo non iustus.	Est omnis homo non iustus.

Simul verae.

Ním aber ába daz omnis. taz sie sîn indefinitae. so sint ébengeuuâre die angulares affirmationes. ióh tie angulares negationes in hunc modum.

Affirmatio finiti nominis.	Negatio finiti nominis.
Est iustus homo.	Non est iustus homo.
Negatio nominis infiniti.	Affirmatio nominis infiniti.
Non est non iustus homo.	Est non iustus homo.

Simul verae. Simul verae.

An sus ketânen praedicationibus. ih méino quae possunt esse et non esse. sint ío sáment uuâr die angulares. Áber ân dien quae naturaliter insunt. so die sint. est homo animal. est homo non animal. alde ouh naturaliter inesse non possunt. ut est homo lapis. est homo non lapis. ne múgen sie sament uuâr sîn.

Quot oppositiones fiant ubi est tertium additur.

Hae igitur duae oppositae sunt. Nû sint taz zuo oppositiones. s. die ih nu gesaget habo. Éinen ist tíu dir bestât ex finito subiecto. so díu tûot. est homo | iustus. non est homo iustus. Ánderiu ex infinito praedicato. so díu tuot. est non iustus homo. non est non iustus homo. *Aliae autem ad id quod est non homo. ut subiectum aliquod additum. Hoc est aliae duae sunt quasi aliquod additum ad id subiectum. quod est non homo.* Nóh sint ándere zuô dero praedicata geléget sint zu démo subiecto. non homo. Tero zuéio gibet er nu exemplum. Éiniu bestât ex infinito subiecto. so diu tûot. *Est iustus non homo. non est iustus non homo.* Ánderiu ist tíu dir bestât ex infinitis praedicato et subiecto. so díu tuot. Est non iustus non homo. non est non iustus non homo. *Magis plures autem his non erunt oppositiones.* Mánigôrin opposita ne mugen uuérden. so est ter drítto terminus ist. *Hae autem extra illas. ipse secundum se erunt. ut nomine utentes non homo.* Tie áfterin zûo propositiones. sint turh síh. âne de (sic) êrerin. infinitum nomen fure nomen hábende. toh iz simpliciter nîeht nomen ne sî.

Non differre inter currit et currens est.

In his vero in quibus est non convenit. ut in eo quod est currere vel ambulare. idem faciunt sic posita haec ac si est in currere unde (1) *in ambulare.* taz chit an demo currit unde an demo ambulat. tar gât iz. also ouh est tar míte stûende. *Ut est currit omnis homo. non currit | omnis homo. Currit omnis non homo. non currit omnis non homo.* An dien propositionibus állen mág man chéden currens est. fure currit.

Quem locum oporteat habere non in praedicatione.

Non enim dicendum est non omnis homo. sed non negatio ad id quod est homo addendum est. Úbe du máchon uuíle infinitum nomen. so ne sólst tu nîeht légen non zu démo omnis. nube zu demo homo. *Omnis enim non universale significat sed quoniam universaliter.* Uuánda omnis uuírdet kespróchen universaliter. iz ne íst nîeht selbez universale. *Manifestum est autem ex eo. quod est currit homo. non currit homo. currit non homo. non currit non homo.* Án dísen skinet iz. Tíse praedicationes sint universales. náls universaliter. *Hae vero ab illis differunt. eo quod uni-*

(1) So steht statt *et.*

versaliter sunt. Tíse skéident sih fóne dien êrren. tie mit omnis universaliter gespróchen sint. *Quare omnis et nullus nihil aliud consignificat. nisi quod universaliter de nomine vel affirmat vel negat.* Fóne diu uuírdet io mit omnis. únde mit nullus allelîcho uuaz geuéstenot. alde gelóugenet fone demo álleliche nomine. *Ergo et caetera eadem oportet opponi.* i. inmutata servari. Álso gnôto súlen alliu diu ánderiu uuórt íro stat hálten.

Item de consentientibus. | 193

Quoniam vero illa negatio quae est quod nullum animal iustum est. contraria est ei. s. affirmationi. *quae est. omne est animal iustum. Hae quidem manifestum est quod numquam erunt. neque verae simul. neque in eodem ipso.* Universalis affirmatio. unde universalis negatio. tie sint uuíderuuártig. tie ne múgen sament uuâr sîn. nóh in einemo dinge samint sîn. daz ságeta er ouh fóre. *His vero oppositae erunt aliquando.* Aber iro obliqua mugen so sîn. so díu sint. Non omne animal iustum est. est quoddam animal iustum. *Sequitur vero eam quidem quae est nullus homo iustus est. illa quae est. omnis est homo non iustus.* Nu hábe fure éin dîa. Nehéin man ne íst rehter. unde dîa. mánnolih ist únrehter. *Illa vero quae est. aliqui* (sic) *iustus homo. opposita.* ih méino dîa. ételih man est rehter. *Necesse est enim esse aliquem.* Úbe uuâr ist non omnis homo non iustus est. so ist not aliquem iustum esse. Táz lerit tisiu descriptio.

Universalis negatio finiti nominis.	Affirmatio particularis finiti nominis.
Nullus homo iustus est.	Quidam homo iustus est.
Similes.	Similes.
Omnis homo non iustus est.	Non omnis homo non iustus est.
Universalis affirmatio finiti nominis.	Particularis negatio infiniti nominis.

Hîer uernim daz infinitum nomen kèméine ist. ióh infinito subiecto. ioh infinito praedicato. | Uuéllest tu oúh keséhen. uuío dise uîere sin oppositae. so sih aber an dísa descriptionem. 194

Universalis negatio.	Similes.	Universalis affirmatio cum infinito praedicato.
Nullus homo iustus est.	Opposita	Omnis homo non iustus est.
Particularis negatio cum infinito praedicato.	Opposita	Particularis affirmatio.
Non omnis homo non iustus est.		Quidam homo iustus est.

Quem negantem sequitur vera conclusio.

Manifestum est autem. quoniam etiam in singularibus si verum est interrogatum negare. quoniam et affirmare verum est. Ut putasne socrates sapiens est? Non. Socrates igitur non sapiens est. Socrates ist éinluzzer so alliu individua sint. Sapiens taz ist finitum. also onh iustus. Non sapiens taz ist infinitum. also ouh non iustus. Fone diu skînet. ube man uragentemo uerságen mag. socratem esse sapientem. taz sar uuar ist ze chedenne. socratem non sapientem esse. Ube er sapiens ne ist. so ist er non sapiens. *In universalibus vero quae similiter dicuntur. non est vera* s. affirmatio. *vera autem negatio. Ut putasne omnis homo sapiens est? Non. Igitur omnis homo non sapiens est. Hoc falsum est. Sed vera est.* s. negatio. *Non igitur omnis homo sapiens est.* Ube man uraget so samo fóne allen. ist mánnolih uuíse. unde ánderer chît néin. unde éner sar fone diu náh spríchet. so íst mánnolih non sapiens. so hábet er gelógen. Omnis
195 homo non sapiens est. taz ist infinita affir|matio. unde ist lúgi. samo so er chade negando. nullus homo sapiens est. Sprichet er aber. finitum nomen negando. non omnis ergo homo sapiens est. samo so er chade affirmando particulariter quidam homo sapiens est. taz ist uuâr. *Haec opposita est* i. non omnis homo sapiens est. *illa vero contraria est.* hoc est. omnis homo non sapiens est. Tisiu ist opposita. éniu ist contrária. Opposita léibet in universalibus. contraria ne léibet nîeht.

Quasdam falso videri negationes.

Illae vero contraiacentes. secundum infinita nomina vel verba. ut in eo quod est non homo vel non iustus. quasi negationes esse videbuntur. sine nomine vel verbo. sed non sunt. So getâniu opposita so infinita nomina sint. also non homo. unde non iustus sint. alde ouh infinita verba. so non currit unde non laborat sint. tiu múgen manne dúnchen uuesen negationes. Taz ne sint siu áber nieht noh uuérden mugen. âne nomen. unde âne verbum. Zíu chít (sic) er âne nomen unde âne verbum? Uuánda siu simpliciter nomina ne sint noh verba. Uuârin siu ouh so. noh tánne ne mahti non homo nieht negatio sin. alde ouh non currit. *Semper enim veram vel falsam esse necesse est negationem.* Uuanda negatio sol io uuar sîn. alde lúgi. Non homo unde non currit. ne sint ne uueder. *Qui vero*
196 *dixit non homo. nihil magis de homine.* s. quam qui | finitum dixit. *sed etiam minus verus fuit.* vel falsus. *si non aliquid addatur.* Ter infinitum

spríchet non homo. der ne sprichet nieht quisseren. danne der finitum sprichit homo. nube er mag ioh mín heizen uuârer. alde lúkker. er ne lége zû mer uuorto. Uuánda guíssera ist homo currit tanne non homo currit. pediu ist homo nahera dero uuârhéite. danne non homo. ze erist chit er. non homo ne ist nieht negatio. Tara nah chit er. uuare iz negatio. so bezéichendi iz uuar alde lúgi. Tara nah chit er. sîd taz quissera ne bezéichenet uuar noh lugi. uuîo danne daz únguissera.

Quae ex infinitis sint similes.

Significat autem. est omnis non homo iustus. nulli illarum idem. Aber díu propositio. alle únmennisken réhte sint. tiu neíst tero óberon neheinero gelih. Omnis non homo. daz ist universale. unde infinitum subiectum. iustus est. taz finitum praedicatum. So getân propositio ne stât tar nîener uore. *Nec huic opposita. ea quae est. Non est omnis non homo iustus.* Noh tíu dísa lóugenet. íh méino. nieht uuâr. daz alle únmennisken réhte sin. Tie zuô sint úngelih. allen óberên. *Illa vero quae est. omnis non iustus non homo. illi quae est. nullus iustus non homo. idem significat.* Áber díse zuô sint éin. alle únménnisken. ún|rehte. ne- 197
héine únménnisken rehte. Uuír múgen héizen únménnisken. die âne mennisken sint. sô angeli sint. An dero èrrerun dírro zueio. sínt zuéi infinita. ein an demo subiecto. mit universali. ander án demo praedicato. Tára nah ist an dero áfterun infinitum subiectum mit universali. unde praedicatum finitum.

Non transposito nomine vel verbo. significationem mutari. sicut transposita negatur.

Transposita nomina vel verba. idem significant. Mísse sáztiu nomina alde verba ne uuéhselont nieht ten sin propositionum. *Ut est homo albus. est albus homo.* Also dísiu míssesázten nomina unde verba. des sínnis nehéinen uuéhsel ne tuont. *Nam si hoc non est. eiusdem erunt multae negationes.* Uuánda úbe iz só ne ist. so sulen einero affirmationis uuésin manige negationes. *Sed ostensum est. quia una unius est.* Táz ist áber uóre gesaget taz échert éin negatio êinero affirmationis ist. *Eius enim quae est. est albus homo. negatio est non est albus homo.* Fóne díu ist échert ein negatio dero affirmationis est albus homo. tíu dir chit non est albus homo. *Eius vero quae est. est homo albus. si non eadem est. quae etiam ei quae est. est albus homo.* Ube si aber missechêrtiu fone albus homo. ze homo

albus. tia selbun negationem ne hábit. s. tia si dóh guísso habit. *Erit*|
198 *negatio.* So uuírt iz ein anderiu. únde so sint íro zuo. *Vel ea quae est.* Alde diu dir chit. *Non est non homo albus. Vel ea quae est.* Alde diu dir chit. *Non est homo albus. Sed altera quidem est negatio eius quae est. est non homo albus. alia vero eius quae est. est homo albus.* Aber dero îouuéderiu. habit iro affirmationem. ih méino. est non homo albus. unde est homo albus. Nu hábit tiu affirmatio est homo albus. uuánda si ouh éna durh not hábit. non est albus homo. pédiu (sic) habit si zuo. Ube tîu. est homo albus. hábit zuô. so habit ouh est albus homo. die sélbun zuô. *Quare erunt duae unius.* pediu sínt zuô negationes einero affirmationis in hunc modum.

Affirmatio.		Utriusque contradictoria.
Est albus homo.	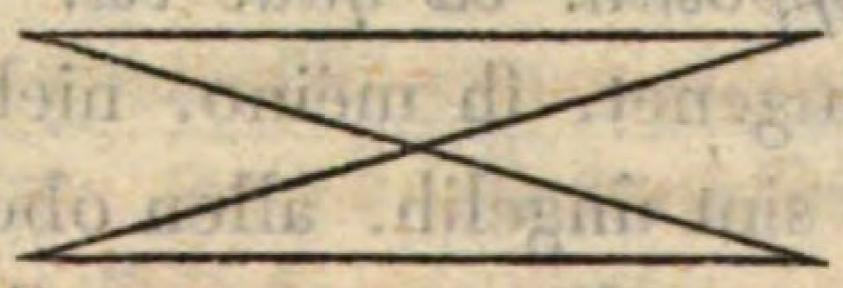	Non est albus homo.
Est homo albus.		Non est homo albus.
Affirmatio.		Utriusque contradictoria.

Quoniam igitur transpositio nomine vel verbo eadem sit affirmatio vel negatio manifestum est. Nû ist aber offen. taz fóne míssesaztemo nomine alde verbo. nehéin uuéhsel ne uuirdet tero affirmationis unde dero negationis. Uuúrte íro dánnan uuéhsel. só man danne chade fone socrate. est albus homo. so ne uuúrte daz nieht kelóugenet kelîcho mit témo non est albus homo. unde mit temo non est homo albus.

199 De discer|nendis propositionibus quae unae sunt. quae multae.

At vero affirmare vel negare unum de pluribus vel plura de uno si non est unum ex pluribus non est affirmatio una. neque negatio. Uuíle du éin ságen. fóne mánigen. alde mánigiu fone énimo (sic). éin species ne uuérde uzer ín ánderis neíst iz éin saga nieht. iéhendo noh lóugenendo. *Dico autem non si unum nomen sit positum. non sit autem unum ex illis.* Id est. dico etiam non fieri unam affirmationem negationem. si unum nomen commune positum sit multis rebus. et si ex illis non sit unum. Íh ságo dir daz ouh tánnan ûz ein affirmatio alde ein negatio ne uuírdet. ube éin nomen geméine fúnde (sic) ist mánigen díngen diu éin speciem nîeht keuuúrchen ne múgen. Taz ist tanne. so ein fone éinemo gesprôchen uuírdet. ut canis animal est. Tar ist animal gesprôchen fone cane. éin fone enimo

(sic). unde ne ist toh taz nieht éin affirmatio. uuánda canis pezéichenet pediu íóh tén béllenten hunt. ioh ten mérehunt. i latrabilem et maritimum. *Ut homo est fortasse. et animal. et bipes et mansuetum.* Álso ódo uuâno daz nieht ein affirmatio neíst. so dísiu uieriu sus únderskéiden uuérdent mit coniunctione. dáz man chît. homo est. et animal. et bipes et mansuetum. Ioh âne coniunctiones mag man siu under suîgendo geskéiden. taz síu eina affirmationem | ne tûont. Also daz ist homo est unde 200
dánne uberláng animal. so áber bipes so aber mansuetum. Samoso er châde. homo est. animal est. bipes est. mansuetum ([1]) est. *Sed ex his unum fit.* Aber doh uuírdet éin species ûzer in geuuúrchet. so man geslágo chît animal bipes mansuetum homo est. Taz sint mánigiu fóne éinemo. unde doh ein affirmatio. *Ex albo autem et homine et ambulare non unum.* Aber fone homine. unde fone albo. unde fone ambulare. ne uuírdet nehéin species. Ter uone uuízemo man gântemo chît. album et ambulans homo est. ter hábet kesprochen zuéi uone éinemo. tíu éin speciem nîeht ne uuúrchent. Uuîz unde gân uuélih speciem alde uuéleha naturam uuúrchent tiu? Quare non unum. Fone díu ne mag iz óuh éin affirmatio sîn. *Quare nec si unum aliquid de his affirmet aliquis erit affirmatio.* Fone díu sprîchet mán éin dirro. fone dien anderen. i. unum de pluribus. so man nu chád. album et ambulans homo est. alde homo et ambulans album est. alde homo et album ambulans est. taz ne uuirdet nieht ein affirmatio. *Sed vox quidem una affirmationes vero multae.* Nube éin est sprechendo uuérdent tar mánige affirmationes. | *Nec si de* 201
uno ista. sed similiter plures. Noh tána mêr ne uuírdet éin affirmatio ube îoman disiu so missechêret. taz plura uóne éinemo gespróchen uuérdent. ih méino daz tíú uuérdent praedicata. diu nû uuâren subiecta. ut album. homo et ambulans est. vel ambulans. homo et album est.

Ad interrogationem plura significantem. unam responsionem non sufficere.

Quo circa ergo. Fone díu s. uuánda éin propositio mánigiu beceichenit (sic). *Si dialectica interrogatio responsionis est petitio.* Hic suspensio. Ube der ántuuurtis kérôt. ter dialectice uráget alsus. est canis animal an non? *vel propositionis. vel alterius partis contradictionis.* Et hic. Unde er

([1]) Es steht *manifestum.*

gérôt allero propositionis. sô daz ist animal est. animal non est. Alde téilis. so daz ist. est non. *Propositio enim unius contradictionis est.* i. una affirmatio unius est negationis. et hic. Uuánda ein féstenunga sûochet éinen lóugen. *Huiusmodi interrogationi. non erit una responsio.* Depositio. So getânero frâgo ih méino sús mánigiu díng pezéichenentero ne begágenet nîeht ein ántuuurte. *Ad haec nec una affirmatio.* Noh ouh tara zû ein féstenunga. *Nec si sit vera est.* Noh sâr uuâr ne ist iz. ube iz ein ántuuurte ist. unde éin féstenunga. Uuánda chît er canis animal est. taz ist|
202 in coelesti signo lúgi. Chît er non est animal. taz ist in latrabili cane lúgi unde in marino. *Dictum autem de his in thopicis* (sic). *Similiter autem manifestum est. quoniam nec hoc ipsum quidem est dialectica interrogatio.* Ih habo ouh ándersuuar dánnan gesaget. *Si quis interroget quid est. oportet datum esse.* i. dari. *ex interrogatione. haec eligere.* i. ut possit eligere. *utrum velit contradictionis partem enunciare. quia oportet interrogantem determinare. utrum hoc animal homo. an non homo.* Ter urâgento sol demo geurâgeten an sînero urâgo uuála gében uuéderen teil er uuélle dero contradictionis. unde fone díu sol er in béidero iíhten alsus. ist tíz tîer. alde diz monstrum mennisko. alde ne ist? Contradictio bestât îo fone affirmatione et negatione. so dáz ist. homo animal est. homo animal non est. Fóne diu ist táz dialectica interrogatio. sô man den ántuuurtenten besuôchet uuéderez er uuélle. in hunc modum. Putasne homo animal est? Aber der sús urâget. quid est animal? der urâget scolastice nals dialectice.

Quod quaedam singulatim vera. iuncta. alias vera. alias falsa sint. *Quoniam haec quidem predicantur composita. ut unum sit omne praedicamentum eorum. quae extra praedicantur. alia vero non. quae differentia est.*
203 s. dicenda. Ordo est. Quoniam eorum quae extra. i. singillatim | praedicantur. haec quidem composita sic praedicantur. ut unum sit omne praedicamentum eorum. alia vero non. ea differentia dicenda est. Uuánda súmelichiu dúrh síh kesprócheniu uuâr sint unde zesámene gelégetiu éin bezéichenent unde sámo uuâr sint. tánne aber ánderiu sô ne sint. ter únderskeit ist ze ságenne. unde mit exemplis ze lêrenne. *De homine enim verum est dicere. et extra animal. et extra bipes. et ut unum.* Fone homine mag man súnderigo chéden. daz er sî animal. unde er sî bipes. unde mág man chéden daz tíu zesámene gelegétiu (sic) éin sîn. unde samo uuâr sîn. also

daz uuâr ist. homo animal bipes est. *Et hominem et album. et haec ut unum.* Unde mág ouh uuâr sîn. ube man ételîh animal sunderigo ságet hominem uuésen. unde album uuésen. unde díu béidiu éin uuésen. *Sed non cytharedus et bonus. etiam cytharedus bonus.* Chît mán aber dáz er súnderigo cytharedus sî. unde er gûot sî dúrh taz ne ist nehéin nôt taz er gûot cytharedus sî. unde daz sámint uuâr sî. dez éinzen uuar uuas.

Quaedam simul incongrue dici. quae per se vere dicta sunt. *Si enim quoniam alterutrum dicitur. et utrumque dicitur. multa inconvenientia erunt.* Sol man daz samint spréchen. daz súndero uuâr ist. so uuér|dent târ uz manigiu gechôse úngelimphiu. *De homine enim. et ho-* 204
minem verum est dicere. et album. Fóne ételichemo ménnisken ist áleuuar ze spréchenne. daz er menisko (sic) sî. unde er uuîz sî. *Quare et hominem. rursus et album.* Fone díu mag man aber chéden. denselben uuîzen mennisken. ménnisken uuésen ioh uuîzen. *Si et album et hominem.* So chído ih ube man ín uore uuârhafto hîez uuîzen ménnisken. Vbe man uone socrate einest uuârhafto chéden mag. taz er uuîz mennisko sî. so mág man anderest sámo uuârhafto fone ímo chéden. tiser uuîzo mennisko. ist mennisko unde uuîz. *Quare erit homo homo. albus albus.* Fóne díu lége dáz zesámene. so uuírdet tar ûz tíu únnuzza zála. daz ménnisko mennisko sî. uuîz uuîz sî. *Hoc est in infinitum.* Tes íst únmez taz tu spréchen maht fone ímo. ze êrist súnderigo. unde danne sámint. *Et rursus musicus albus ambulans. haec eadem frequenter simplicitas est.* Also díccho mág ouh keaberet uuérden díu súnderigi ube man uone socrate ze êrist chît taz er sî uuîz musicus kânder. uuánda dû aber chéden maht ter uuîzo musicus kânder. ist uuîz unde ist musicus. unde ist kânder. So sol man danne sámint chéden drîestunt. uuîz uuîz uuîz ist. unde iro îo gelichez trîestunt. | *Amplius. Si enim socrates socrates est et homo. erit so-* 205
crates socrates homo. Ube sunderigo sprêchendo uuâr ist. socrates ist socrates. unde aber sunderîgo uuâr ist. er ist ouh mennisko. so uuírt tanne samint ze chedenne. daz socrates socrates homo sî. *Et si socrates socrates est. et homo. et bipes. erit socrates homo et bipes.* Tísiu uuort fírním samo so er châde. ube díu zû dien zuéin ih meino daz er súnderigo. socrates ist. unde homo ist. taz trítta ouh sunderigo chîst taz er bipes sî. sô sólt tu ouh sámint chéden. déro sélbon zuéi unde sunderigo daz trítta. Et rursus si hic idem bipes est et homo. erit socrates socrates. homo

homo. bipes bipes. Ube socrates sunderigo dríu ist. sô sínt sámint ze chedenne. diu selben driu. socrates socrates. et homo et bipes et homo et bipes. Taz socrates ist sunderigo socrates. unde homo. unde bipes. taz kemachot in sament uuésen hominem bipedem. So getân compositio ne geuállet nîeht. *Quoniam ergo si qui simpliciter ponat. complexiones fieri. inconvenientia contingere manifestum est. quemadmodum autem ponendum. nunc dicemus.* Uuánda nû uuóla skînet. mánigiu úngelimphe dannan ûz uuérden. ube îoman úngeskeideno in alla uuîs ze sámene légen uuíle diu proloquia. sô ist taz ze lêrenne. uuîo er tûon sol.

Singillatim secundum accidens praedicata. simul praedicari non posse. |
206 *Quaecumque igitur eorum quae praedicantur. et eorum de quibus praedicantur secundum accidens dicuntur.* Suspensio. Sint taz accidentia díu man sprîchet. unde ouh tíu fone díen man síu sprîchet. *Vel de eodem vel alterum de altero.* Et hic. Sô man uone einemo subiecto zuei accidentia spréche in hunc modum. Homo albus est. albus musicus est. *Haec non erunt unum.* Depositio. Tíu ne uuúrchent nîeht ein speciem. *Ut homo albus est et musicus.* Álso díu accidentia béidiu fone homine gespróchen uuérdent. álde daz éina accidens fone demo andermo. unde aber daz fone homine. *Sed non est idem musicus et albus.* Síu ne uuúrchent toh nîeht ein speciem. *Accidentia enim sunt utraque eidem.* Uuîo mugen? Sint péidiu éinis tinges accidentia. fone accidentibus ne uuírt nehéin substantia. *Nec si album. musicum verum est dicere. tamen non erit album musicum aliquid.* Unde doh uuâr sî. albus est musicus. siu ne uuérdent îo nîeht éin. *Secundum accidens enim. musicum album. Quare non erit album musicum.* Taz ist fone díu. uuánda síu béidiu sint accidentia. Fone diu ne uuírt nîomer albus durh sih musicus. nube der homo albus. ter ist musicus. Ouh irret taz tia praedicationem daz acci-
207 dentia sih lîehto uuéhselont. Ube socra|tes nû ist albus musicus. er mág aber an dero súnnun uuérden niger musicus. Fone díu ist sî lúkke. *Quo circa nec cytharedus bonus simpliciter.* Fone díu ne uuírdet óuh nîeht éin species. cytharedus bonus. uuánda siu béidiu sint accidentia. *Sed animal bipes. Non enim secundum accidens.* Aber animal unde bipes uuúrchent éin speciem hominis. uuánda síu accidentia ne sint. Chît man homo animal est. homo bipes est. taz mág man sáment uuóla chéden. homo est animal bipes.

Similiter quae insunt in prolatione vel narratione simul iuncta non praedicari.

Amplius. Fernémen nóh. *Nec quaecumque insunt in alio.* Noh tíu ándermo ána sint. s. díu ne múgen ouh nîeht kespróchen uuérden ze sámine gelégetiu. *Quare nec album frequenter.* Fone díu ne mag óuh album sô diccho kespróchen uuérden in complexione sô iz extra mag. Chît îoman. uuîz mán ist callias. callias ist uuîz. taz mág uuâr sîn. chît er dánne sáment. uuîz man callias uuîz ist. taz ist únredelih. uuánda iz âna (sic) ist tero prolationi subiectivae partis. taz ánderest prolatum uuírdet an praedicativa parte. Uuîz mán chédendo. uuirt pegriffen. taz er uuîz ist. Pedíu ne gelímfet nîeht sáment. taz sunderigo gelamf. *Neque homo. homo animal. vel bipes.* Noh sús ketân | compositio ne tóug. ube sia îoman uuúrchet. ûzer dien extra praedicatis. So uuér mit téro báldi. daz er fone socrate chéden mag. socrates homo est et animal. sâr chéden uuíle. homo homo est et animal. taz ist also er châde homo animal. animal est. Uuîo mág homo. béidíu sîn. ioh homo ioh animal? An díu daz er homo ist. sô ist er animal. Chît ouh fóne socrate iste homo homo est. et bipes. taz íst áber álso er châde. iste homo bipes bipes est. *Insunt enim in homine. animal et bipes.* An démo námen homo. uuírdet animal uernómen ioh bipes. Ter óuh chît socrates. socrates est et homo. der máhti bedíu chéden socrates homo. homo est. uuánda an socrate uuírt homo natûrlicho uernómen. 208

Hucusque an singulatim vere praedicata. iuncta quoque vera sint. nunc e contra quaeritur. quae vere predicantur iuncta. an eadem verum sit et simpliciter dici.

Verum est autem dicere de aliquo et simpliciter. aut quendam hominem. hominem. aut quendam album hominem. album. Non semper autem. Tisa sententiam súln uuir urâgendo lésen. alsús. Íst ouh súnderigo uuâr. daz sáment uuâr ist? iz mág éteuuanne uuâr sîn. náls nîeht îo. Mág sámo uuâr sîn hominem currere. samo quendam hominem currere? Alde ist sámo uuâr ze spréchenne. album curre|re. sô daz ist quendam album hominem currere? *Sed quando in adiecto quidem aliquid oppositorum inest. quae.* s. opposita *sequitur contradictio. non verum sed falsum est.* Iz ist tánne lúgi. so demo adiecto ételih oppositum ána ist. unde demo opposito uólget contradictio. *Ut* s. falsum est *mortuum hominem. hominem* 209

dicere. Also daz lúgi ist. ube mán tôten ménnisken. ménnisken héizet. Homo ist praedicatum. mortuus ist adiectum. Homo unde mortuus i. ínsêler (sic) unde âna sêla. díu sint opposita. Tîen uólget súslih contradictio. homo vivit. mortuus non vivit. *Quando autem non inest verum.* sô demo adiecto sólih oppositum ána ne ist. so ist súnderigo uuâr daz samint uuár (sic) uuás. Samint ist uuâr. socrates animal bipes est. *Vel etiam quando inest quidem semper falsum. quando vero non inest. non semper verum.* Alde ióh rehtor ze ságenne. sô díu oppositio ána ist tero praedicationi. sô ist îo daz súnderigo lúgi. taz sáment uuâr uuás. Tánne aber oppositio târ ána ne ist. sô ist iz échert uuîlon uuâr. *Ut homerus est aliquid. ut poeta.* Álso diu ist sine oppositione. homerus ist poeta. unde keskéidiniu lugi ist. Ergo etiam est. aut non. Nû uolget témo daz er poeta ist. taz er selbo ist. alde ne ist. Sih án éna praedicationem. sô ist tísiu lúgi. zíu ist taz? *Secundum accidens enim praedicatur esse de homero quia poeta est. sed non secundum se praedicatur de homero quoniam est.*
210 Uuán|da sîn accidens uuárd kezéigot tô man chad poeta est. unde bedíu ne uuárd nîeht taz est substantialiter gespróchen fone ímo. Tanne díu praedicatio uuâr ist. tíu dir chît. homerus est. sô ne ist sî nîeht teil tero accidentalis. tiu dir chît. homerus poeta est. *Quare in quantiscunque praedicamentis. neque contrarietas aliqua. aut ulla oppositio inest. si diffinitiones pro nominibus praedicantur.* Suspensio vocis. Fone díu uuízzist. taz án dien praedicationibus an dîen nehéin contrarietas. unde nehéin oppositio ne ist. ih méino díu sih pírget an dien nominibus. unde aber danne sich óuget. ube man fure diu nomina so homo ist unde mortuus. iro diffinitiones spríchet. i. animatus et sine anima. *Et secundum se predicantur. et non secundum accidens.* Et hic. Unde sîe durh sih kespróchen uuerdent. náls ánahaftîgo. ih méino. also est háftet zu poeta. unde âne poeta ne uuírdet iz praedicatum. *In his et simpliciter verum erit dicere.* Depositio. An dîen uuírt iz óuh súnderigo uuâr. Sô dû chîst fone socrate. hic homo albus est. unde daz uuâr ist. so ist sámo uuâr. ube dû fone imo chîst. hic albus est. uuánda albus ne chlébêt nîeht zû homo. so est tuot zu poeta. *Quod autem non est quoniam opinabile est. non est verum dicere esse aliquid.* Taz áber ne ist. taz ne mag nîeht túrh taz uuésen. daz man iz uuânet uuésen. *Opinatio autem eius non est. qnoniam est. sed*

quoniam non est. Sîn uuân ist uuórtener fone | ne uuésenne. náls fone 211
uuésenne. Fone díu álso opinabile est. taz an ímo selbemo ne ist. álso íst taz uuâr. daz homerus aliquid ist uuánda er poeta ist. unde ist lúgi daz er mit páremo ist aliquid sî. Homerum esse. daz ist párez esse. homerum poetam esse. alde eloquentem esse. das héizet aliquid esse. Substantia getûot ín esse. accidentia getûont in aliquid esse.

Incipit de oppositione earum propositionum. quae cum modo aliquo proferuntur.

His vero determinatis. perspiciendum est. quemadmodum se habeant negationes et affirmationes. ad se invicem. hae scilicet quae sunt esse possibile et esse non possibile. et contingere et non contingere. et de impossibili et de necessario. Habent enim aliquas dubitationes. Hára nâh ist ze chîesenne. uuîo ouh tiu proloquia. éin ánderen inchéden. díu fone posse uuérdent. unde contingere. unde necesse. uuánda siu zuîvelig sint.

Iudicium. quae negatio affirmationi opponenda sit.

Nam si eorum quae complectuntur. illae sibi oppositae sunt contradictiones. quaecumque secundum esse vel non esse disponuntur. Suspensio. Úbe díu ze sámene gelégeten uuórt. uuíderchedâ machont. an dien geiíht uuírt unde lóugen. *Ut eius quae est esse hominem. negatio est non esse hominem.* | *non autem ea quae est esse non hominem.* Et hic. Also lóugen 212
uuírt tes esse hominem. mit non esse hominem. nals mit esse non hominem. *Et eius quae est esse album hominem. negatio est. ea quae est non esse album hominem eed non ea quae est esse non album hominem.* Et hic. Vnde also gelóugenet uuírt tes esse album hominem. mit non esse album hominem. náls mit esse non album hominem. *Si enim in omnibus aut dictio aut negatio vera.* Et hic. Taz chîesen dâr bî. Vbe in állen contradictionibus taz éina uuâr ist. taz ánder lúgi. unde ouh tero zuéio. est albus homo. est non albus homo. daz eina uuâr ist. taz ánder lúgi. *Lignum erit verum dicere. esse non album hominem.* Depositio. Sô ist tanne uuâr ze sprechenne. daz holz uuésen non album hominem. Cum lignum falsum sit dicere album hominem esse. erit de eo verum dicere. esse non album hominem. Ube iz uuésen ne mag albus homo. sô sol iz aber uuésen non albus homo. Ube iz ne uuéder dero zuéio ne ist. só ne sint síu nîeht opposita.

Idem esse. ambulat et ambulans est.

Quodsi hoc modo et in quantiscumque esse non additur. idem faciet quod pro esse dicitur. Ube aber daz esse sús kesprôchen ne uuírdet. an sumelîchen propositionibus. so hábent ten sélben sín. taz tar uúre stât. *Ut eius quae est ambulat homo. negatio est. non ea quae est ambulat non*
213 *homo. sed non ambulat homo.* Also dû chîesen máht. an de|ro ságun. ambulat homo. díu mit non ambulat homo gelóugenet uuírdet. náls mit ambulat non homo. *Nihil enim differt dicere. vel hominem ambulare. vel hominem ambulantem esse.* An íro gât tir einis ze chédenne. homo ambulat. alde homo ambulans est.

An regula secundum esse et non esse praedicandi. ad possibile transeat.

Quare si hoc modo in omnibus. et eius quae est possibile esse. negatio est possibile non esse. non ea quae est. non possibile esse. videtur idem possibile et esse. et non esse. Fóne díu ube iz so uáren sol an anderen ságon. ih meino ube possibile esse gelóugenet uuírt. mit possibile non esse. náls mit non possibile esse. sô uuérdent siu béidiu uuâr an éinemo dinge. *Omne enim. quod est possibile dividi vel ambulare. et non ambulare et non dividi possibile est.* Uuánda an állen dien dividi unde ambulare uuérden mag. an dien mag iz ouh ze léibe uuérden. Ein láchen mag keteilet uuérden. unde ne uuérden. Ter mennisko mág kân. unde ne gân.

Secundum modum potius possibile praedicari.

Ratio autem est. quoniam omne quod possibile est. non semper actum est. Aber der únderskeit ist târ ána. taz tiu so getânen possibilia. nîeht in actu ne sint. Uuârin síu in actu. so der hímel ist uuánda er suéibôt. so ne uuâre is uuéhsel. *Quare inerit etiam negatio.* Fone díu ist in ána nega-
214 tio | samo so affirmatio. *Potest igitur et non ambulare quod est ambulabile. et non videri quod est visibile.* Also án demo skînet. taz tir gân mag unde gesíhtig ist. énez mág. kân unde ne gân. diz mag man séhen. unde ne séhen. At vero impossibile est de eodem oppositas veras esse dictiones. Non igitur est ista negatio. Nû ne mag tes nîeht sîn an dien oppositis. taz tie predicationes béide uuâr ságeen. fóne éinemo dinge. Pedíu ne ist nîeht posse non esse. lóugen des posse esse. *Contingit autem ex his aut idem ipsum dicere et negare simul de eodem. aut non secundum esse vel non esse. quae opponuntur fieri affirmationes vel negationes.* Hínnan geskíhet ein uuéder so daz péide predicationes fóne éinemo dinge

uuâr ságent. daz nîo ne geskáh. alde sie ne inchedent nîeht éin ánderen nah esse et non esse. *Si ergo illud impossibilius est.* Ube aber daz ne mag sîn. daz sie béide uuâr ságeen. *Hoc erit magis eligendum.* Sô ist pezzera sie ze sprécherme secundum modum. tanne nah esse et non esse. *Est igitur negatio eius quae est possibile est esse. ea quae est non possibile est esse.* Tero affirmationis tiu dir chît. non possibile est esse. *Eadem quoque ratio est. et in eo quod est contingens esse. Etenim eius negatio non contingens esse* Also begágenet tero affirmationi ouh contingens esse. diu negatio non contingens esse. An dísen ist îo daz éina uuâr. daz ander lúgi. *Et in aliis quidem simili modo. ut in ne|cessario et impossibili.* Álso 215
ist ouh an dien ánderen negatio ze sezzenne. ih meino an demo necessario. unde an demo impossibili. Temo necessario begagenet. non necessarium. temo impossibili non possibile. *Fiunt enim quemadmodum in illis esse et non esse oppositiones. subiectae vero res. hoc quidem album. illud vero homo. eodem quoque modo hoc loco. esse quidem subiectum sit. possibile vero et contingere oppositiones. determinantes quem ad modum in illis esse et non esse veritatem.* Also an ánderen proloquiis. uuîlon homo uuîlon albus. subiecta uuâren. unde esse et non esse predicationes uuâren. so mûoz aber an dísen esse uuésen subiectum. unde possibile et contingere predicationes. hîer dia uuârheit skéidende. álso derit (sic) tâten esse et non esse. *Similiter autem hae etiam. in eo quod est esse possibile. et esse non possibile.* Tise oppositiones. ih méino nâh modo geuuórhte. skéident samo uuóla dia uuârheit unde lúgi mit possibile et non possibile. álso dérit (sic) tûont an dien simplicibus taz esse unde daz non esse. Ube uuír chéden pluviam esse possibile est. so ist pluviam esse subiectum. possibile est taz ist predicatum. Chéden uuír âna daz possibile simpliciter. pluviam esse. ih méino sô daz ist. video pluviam esse super terram. tánne ist pluvia subiectum. unde ist esse predicatum.

Ordinatio oppositionum secundum modum.

Eius vero quae est possibile est non esse. | *negatio est non possibile est non* 216
esse. Quare et sequi sese invicem videbuntur. i. possibile est esse et non esse. Tero affirmationis possibile est non esse. uuírt kelóugenet mit tero negatione non possibile est non esse. Fóne díu ist óffen daz tíu selba affirmatio possibile est non esse. unde ouh tíu possibile est esse. sáment ein ánderên sint. náls gágen ein ánderen. *Non enim contradictiones sibi*

invicem huiusmodi sunt. possibile est esse et possibile est non esse. So getâne predicationes. ih méino zuô affirmationes sô dîesélben sint. tie ne uuérdent nîeht éin ánderen oppositae. *Sed possibile esse et non possibile esse. numquam simul sunt. opponuntur enim.* Aber díse ih meino affirmatio unde negatio. ne múgen sáment sîn. pedíu sint sie oppositae. At vero possibile non esse et non possibile non esse. numquam simul sunt. Uuánda óuh tíse ríngent. pedíu ne múgen ouh sie sáment sîn. *Similiter autem et eius quae est necessarium esse.* So sámo ne uuírt nehéin lóugen dero affirmationis necessarium esse. mit tero *affirmatione* necessarium non esse nube mit tero negatione non necessarium esse. *Eius vero quae est necessarium non esse. ea quae est. non necessarium non esse.* Unde dero affirmationis necessarium non esse. uuírt kelóugenet mit tero negatione non necessarium nón esse. *Et eius quae est impossibile esse. non ea*
217 *quae est impossibile non esse. sed non impossibile esse.* Nóh oúh | tero affirmationis impossibile esse. mit tero affirmatione impossibile non esse. núbe mit téro negatione non impossibile esse. *Eius vero quae est impossibile non esse. ea quae est non impossibile non esse.* Aber dero affirmationis impossibile non esse. uuírt kelóugenet mit tero negatione non impossibile non esse.

In declarativa parte modum esse.

Et universaliter vero quemadmodum dictum est esse quidem et non esse oportet ponere. quemadmodum subiecta. negationem vero et affirmationem apponere ad unum haec facientem. i. ad modum tantummodo. Keméinlîcho uerním uóne állen daz óuh fóre geságet ist. daz tu esse unde non esse háben sólt fúre subiecta. unde affirmationem ih méino est. ioh negationem ih méino non est. sólt tu légen zû demo modo. ter án possibile ist alde an contingens affirmationem unde negationem máchontemo. *Et oportet putare has esse oppositas dictiones* Unde uone diú súln sie sús stân. sus inchédent sie éin ánderen. Uuîo? *Possibile non possibile. contingens non contingens. necessarium non necessarium. verum non verum.* Uuíle du verum est lóugenen. mit verum non est. taz nè máht tu bedíu nîeht. uuánda sîn negatio ist. non verum non est.

Hucusque de oppositionibus modorum. nunc de consequentiis eorum.

218 *Et consequentiae vero secundum ordi|nem fiunt ita ponentibus.* Tie ouh gehélle sint unde in ne éin iéhent. tie zéigot tíser ordo. *Illi enim quae*

est possibile esse illa quae contingit esse. Tero ságun possibile est. verbi gratia. aliquando esse pluviam. iíhet tiu contingit aliquando esse pluviam. *Et hoc illi convertit.* Unde daz kíltit sî iro. uuánda si iíhet iéhentero. Also possibili uolget contingere. sô uolget possibile demo contingere. *Et non impossibile esse. non necessarium esse.* Unde énen zuéin fólgent tísiu zuéi. Uuánda daz tir sîn mág taz kebúrit. unde ne ist nîeht unmáhtlîh. nôt ne ist is aber nîeht. Tísiu uîeriu tûont éina consequentiam. *Illi vero quae est possibile non esse. et contingere non esse ea quae est. non impossibile non esse. et non necessarium non esse.* Hîer iehent aber zuéin ándere zuô. Temo máhtlih ist taz iz ze léibe uuérde. unde demo dáz gebúrit daz iz ze léibe uuérde. temo ne ist nîeht únmahtlih taz iz ze léibe uuérde.. unde démo ist únnôt taz iz ze léibe uuérde. Taz ist ánderiu consequentia. *Illi vero quae est non possibile esse. et non contingens esse. illa quae est necessarium non esse et impossibile esse.* Hîer iéhent aber zuén ándere zuô. Taz tir sîn ne mag. unde ne gebúrit. temo ist nôt. taz iz ne sî. unde únmahtlih taz iz sî. Taz ist tiu drítta consequentia. *Illi vero quae est non possibile non esse. et non contingens non esse. illa quae est necesse esse et impossibile non esse.* Hîer iéhent aber zuéin ságon ándere zuô. | Taz ze leibe uuerden ne mág. noh taz ne gebúrit taz iz ze 219
léibe uuérde. taz ist nôte. unde ist únmahtlih taz iz ne sî. Taz ist tiu uîerda consequentia. *Consideretur autem ex subscriptione quemadmodum dicimus.* An dírro nâhscrífte séhe man iz.

Consequentes.

Possibile est esse.	*Contingit esse.*
Non inpossibile est esse.	*Non necesse est esse.*

Consequentes.

Possibile est non esse.	*Contingit non esse.*
Non inpossibile est non esse.	*Non necesse est non esse.*

Consequentes.

Non possibile est esse.	*Non contingit esse.*
Necessarium est non esse.	*Inpossibile est esse.*

Consequentes.

Non possibile est non esse.	*Non contingit non esse.*
Necesse est esse.	*Inpossibile est non esse.*

Primam et tertiam consequentiam contradictorie predicari perverso modo.

preter necessaria.

Ergo inpossibile et non inpossibile sequuntur quidem contradictorie. illud
220 *quod est contingens et possibile. et non con|tingens et non possibile sed con-*
versim. An dèro dríttun consequentia stânt mit impossibili. non possibile
unde non contingit. án dero. êrestun stânt mit non inpossibili possibile
unde contingit. Nû órdenoèn die alsus.

Affirmatio. Inpossibile esse. Contradictio. Non inpossibile esse. Negatio.
Negatio. Non possibile esse. Contradictio. Possibile esse. Affirmatio.
Negatio. Non contingit esse. Contradictio. Contingit esse. Affirmatio.

221 Hîer séhen uuír die zuô. dien inpossibile | unde non inpossibile conse-
quentes sint contradictorie stân. unde conversim. Conversim dáz chît
mísseuuéndîgo. uuánda affirmationi uólgent negationes. únde negationi
affirmationes. Táz zéigôt er mit tísen uuórten. *Illud enim quod est pos-*
sibile esse. negatio inpossibilis s. sequitur. Possibile dáz affirmatio íst há-
bit óbe ímo sîn consequens. íh méino non impossibile. dáz tir ist negatio
des inpossibilis. Negationem vero affirmatio s. sequitur. *Illud enim quod*
est non possibile esse. sequitur illud quod est inpossibile esse. Táz ánder
hálb stât gágen possibili. íh méino sîn negatio non possibile táz hábit af-
firmationem óbe ímo. íh méino inpossibile esse. *Affirmatio enim est in-*
possibile. non inpossibile vero negatio. Uués affirmatio ist sî? Táz íst sî
non inpossibilis. Tía sélbun míssechêri hábent óuh tíu contingentia. Pe-
díu uuérdent fóne sex predicationibus tres contradictiones. Tára náh folle
sézzên die êristun consequentiam mít non necesse esse. ún (sic) dia drít-
tun mít necesse non esse. uude séhen úbe díu tûen quartam contradictio-
nem. Taz ferságet er hára náh.

De necessario alium modum fieri.

Necessarium vero quemadmodum sit considerandum est. Chîsen óuh táz
222 necessarium. *Manifestum est quoniam non | eodem modo. sed contrarie*
sequuntur. Necessaria ne héllent nîeht tíen ánderên contradictorie. núbe
contrarie. Sie ne sínt nîeht sélbin contraria. ér méinet táz íro zuéio taz
éina ist contrarium. tes ánderis contradictorio. Táz contradictorium séz-
zên in míttemen alsús. Non necesse esse. Necesse esse. Necesse non
esse. Án dero êristun consequentia stât non necesse esse tes contradictio
íst necesse esse. án dero uîerdûn démo ist contrarium. necesse non esse.

án dero dríttun consequentia. Fóne díu íst tíu mítta. contradictoria déro
éinun. contraria dero ánderûn. Die ûzerôstun ne sínt ne uuéder nóh
contradictorie noh contrarie. *Contradictorie vero extra sunt.* Íro bêdero
contradictiones sint ûzeren hálb tírro zuéio consequentiarum. ih méino
dero êristun consequentiae unde dero dríttun. *Non enim est negatio eius
quod est necesse non esse. non necesse esse.* Tise zuô ne lóugenent éin
ándere nîeht. *Contingit enim veras esse in eodem utrasque.* Táz skînet
târ ana. uuánda sie béide uuérdent fúnden in éinemo dínge. *Quod enim
est necessarium non esse. non est necessarium esse.* Tés nôt ist non esse.
tes ne íst nehéin nôt esse. Nôt íst non esse ignem frigidum unde nehéin
nôt esse frigidum. An démo igne sint tíe predicationes péide uuâr. Nû
sézzên óuh tia ánderûn. unde | dia uîerdun consequentiam. tíe aristotiles 223
úber húob hoc modo.

Affirmatio.	Impossibile est non esse.	Contradictio.	Non impossibile est non esse.	Negatio.
Negatio.	Non possibile est non esse.	Contradictio.	Possibile est non esse.	Affirmatio.
Negatio.	Non contingit non esse.	Contradictio.	Contingit non esse.	Affirmatio.

Hîer sínt áber drí contradictiones. Sézzên uuír nóh zû diu necessaria.
ûzer dîen ne uuírdet tánne nîeht contradictio. núbe mêr contrarietas in
hunc modum.

Negatio. Non necesse est non esse. Necesse est esse. Affirmatio.
Téro êrerun predicationis contradictoria tíu hîer uersuíget ist. ih méino
necesse est non esse. díu ist contraria déro ánderûn. álso iz fóre fûor.

Huius dissimilitudinis ratio.

*Causa autem est cur non sequantur similiter ceteris. quoniam contrarium
idem conversum impossibile necessario redditur idem valens.* Uuáz méinet
taz necessaria nîeht contradictorie ne gehéllent tíen possibilibus? Táz
méinet uuánda inpossibile geuuéhse|lôtiz unde in uuíderuuartîga uuîs ke- 224
spróchenîz ében uílo gemág temo necessario. *Nam si inpossibile est esse.
necesse est hoc non esse. Si vero inpossibile non esse. hoc necessarium est
esse.* Táz ist ter uuéhsel. úbe mít inpossibili stât esse. sô stât mít neces-
sario non esse. álso iz ferit án dero dríttûn (sic) consequentia. Ube áber
mít impossibili stât non esse sô stât mít necessario esse. álso iz férit án dero
uîerdûn consequentia. Âna dén uuéhsel ne hábint síu nehéina consequen-
tiam. Tér sélbo uuéhsel uerzíret tia uîerdun contradictionem. An díen
aber contradictio uuírdet. tíu ne habent nieht tisen uuéhsel. *Quare si*

illa similiter. inpossibile et non haec e contrario. Fone díu geskíhet ío dáz uuíderuuártîgo úbe gelîcho uernómen uuérdent. éniz ih méino impossibile iéhendo. únde dísiu idem necessaria lóugenendo. *Nam idem significat necessarium et impossibile quemadmodum dictum est contrarie.* Síu bezéichenent éin uuíderuuártîgo gesprócheniu. Nu sézzên in ében alle díe consequentias mít fîer predicationibus alsus.

Inpossibile esse.	contradictorie.	Non inpossibile esse.
Non possibile esse.	contradictorie.	Possibile esse.
Non contingit esse.	contradictorie.	Contingit esse.
225 Necesse est non esse.	contrarie.	Non necesse esse. |
Inpossibile est non esse.	contradictorie.	Non inpossibile est non esse.
Non possibile est non esse.	contradictorie.	Possibile est non esse.
Non contingit non esse.	contradictorie.	Contingit non esse.
Necesse est esse.	contrarie.	Non necesse est non esse.

Hîer séhên uuír dia causam. díu dia consequentiam machôt. unde áber írret tía contradictionem.

Proponit ipsi sibi quasi forte erraverit. ita collocando consequentias. Aut certe impossibile est sic poni necessarii contradictiones. Alde uuâno ih sús ne múgen stân contradictiones necessarii. náh témo possibili. sô sie nû gesézzet sínt. uuánda nah possibili stât non necessarium an dero êristun consequentia. Uuéhselôen. únde sézzên fure necessarium. daz an dero uîerdûn stât. unde dara nâh possibile. dáz án dero êristun stât. *Nam quod necessarium est esse. possibile est esse.* Táz mág uuóla fóne díu gelímflîh sîn. uuánda daz necessarium ist. taz íst óuh târ míte possibile. Nam si non negatio sequitur. Álde úbe ímo possibile ne uólget. sô uólget ímo sîn negatio. íh méino non possibile. *Necesse est enim aut dicere aut negare.* Ímo sól benôte éin uuéder uólgen. possibile álde non possibile. *Quare si non possibile est esse. quod est inconveniens.* Fóne
226 díu. ube necessario possibile | ne fólget. únde ímo áber non possibile fólget. sô fólget ímo sámint non possibili daz inpossibile. daz uuésen ne mág. *At vero illud quod est possibile esse. non inpossibile esse sequitur. Hoc vero illud quod est non necessarium esse.* Nû fólgee necessario daz uuír sáztôn in quarta consequentia. possibile daz uuír sázton in prima. temo uólget non inpossibile esse. unde démo non necessarium esse. Álso uuír dâr séhen múgen an díen consequentiis. *Quare contingit. id quod*

est necessarium esse. non necessarium esse. Sô ist tánne geskéhen contra naturam. taz necessarium íst non necessarium. Târ skînet taz possibile ne uólget necessario.

Qualiter translatum non necesse non esse pro contrarietate supra dicta. contradictionem faciat.

At vero neque necessarium esse sequitur possibile esse. neque necessarium
non esse. Nû ne mág ouh táz sîn. dáz possibili uolgêe necessarium esse.
álde necessarium non esse. *Illi enim contingit utraque accidere. Horum*
autem utrumlibet verum fuerit. non erunt illa vera. Táz íst fone diu.
uuánda possibili geskíhet peidiu. ióh posse esse. ioh posse non esse.
únde sô énero deuuéderez uuâr uuírdet. íh méino necesse esse. álde ne-
cesse non esse. sô uuérdent síu béidiu uertîligôt. Fóne necesse | esse ze- 227
gât posse non esse unde fóne necesse non esse zegât posse esse. Pedíu ne
héllênt (sic) síu in éin. *Simul enim.* s. contingunt *possibile esse et non esse.*
Sin vero necesse esse vel non esse. non erit possibile utrumque. Sámint sínt
uuâr posse esse unde posse non esse. unde uuánda síu sámint sínt. pedíu
zegant síu óuh sámint. sô necesse esse chúmit álde necesse non esse. *Re-*
linquitur ergo non necessarium non esse. ei quod possibile est esse. Nû
mág áber uolgen possibili taz tir chit non necesse non esse. Táz ist fone
díu uuánda daz tir sîn mág táz ne hábit tia nôt táz iz ne sî. *Hoc enim ve-*
rum est et de necesse non esse. Nû íst óuh táz fone necesse non esse
uuâr. Uuáz ist táz? *Haec enim fit contradictio eius.* Taz éniu predica-
tio non necesse non esse. iro contradictio íst. *Quae sequitur non possi-*
bile esse. Díu sélba íh méino necesse non esse. stât mít non possibile an
dero fólgendun descriptione. *Illud enim* i. non possibile esse *sequitur*
hoc quod est inpossibile esse et necesse non esse. cuius negatio non necesse
esse non esse. So íihet (sic) áber díu non possibile esse. demo inpossibili
óbenân. unde démo. sélbin necesse non esse nídenân. dáz énero lóugin
ist. íh méino non necesse non esse. *Sequuntur igitur et hae contradictio-*
nes secundum predictum modum. An sús ketânero ordinatione. máchont|
tíu necessaria sámo uuóla contradictionem sámo díu possibilia. Et nihil 228
inpossibile contingit sic positis. Unde neíst nîeht úngelîchis tîen ánderên
contradictionibus. sô man die consequentias sús sézzêt. Táz lêret únsîh
(sic) tisiu descriptio.

Affirmatio.	Inpossibile esse.	Contradictio.	Non inpossibile esse.	Negatio.
Negatio.	Non possibile esse.	Contradictio.	Possibile est esse.	Affirmatio.
Affirmatio.	Necesse est non esse.	Contradictio.	Non necesse est non esse.	Negatio.

Hínnân skînet táz possibili péidiu gehéllent ióh non necesse esse. ióh non
nécesse non esse.

Item questio an possibile necessario consentiat.

Dubitabit autem aliquis. si illud quod necessarium est possibile esse sequi-
tur. Zuîuel mág óuh sîn ube possibile gehélle necessario. *Nam si non*
sequitur. contradictio sequitur non possibile esse. Úbe possibile ímo ne
gehíllet. sô gehíllet ímo aber sîn lougen. non possibile esse. *Et si quis*
non hanc dicat esse contradictionem. necesse est dicere possibile non esse.
Únde ne gíbet er ímo dén lóugen sô gibet er áber dísen. ì. possibile non
229 esse. *Sed utraeque falsae sunt.* Tíu sínt kelógen béidiu. | Tér possi-
bili uerságet ten lóugen non possibile. ter líuget ter ímo óuh tén ságet
possibile non esse. ter líuget áber. Uuíle óuh îoman strîten daz non pos-
sibile necessario uolgée. Uuáz keskíhêt (sic) tánne? Dáz non posse. sámint
necessario sî. Tés ne mág nîeht sîn. Úbe er ímo óuh fúoget possibile
non esse. dáz íst sámo úngelímfe. Tés kíbet er nû exemplum. *At vero*
rursus idem videtur esse possibile incidi et non incidi. et esse et non esse.
Nû mág éin díng péidiu uuérden. uerscrôten ióh únuerscrôten. unde uué-
sen ióh ne uuésen. *Quare erit necesse esse contingere non esse.* Ze dero
uuîs keskíhêt (sic) taz tes nîeht ne sî. dáz tóh nôte íst. *Hoc autem falsum*
est. Táz ist kelógen. dáz iz penote súle uerscrôten uuérden unde dóh
múge unde ne múge uerscrôten uuérden.

Quae creaturae habeant posse et non posse et quae non habeant.

Manifestum est autem quoniam non omne possibile vel esse vel ambulare.
et opposita valet. Uuír uuîzen (sic) dáz álliu possibilia. sô dáz íst possibile
esse alde possibile ambulare. nîeht ne uuérdent non possibilia. *Sed est in*
quibus non est verum. Ételîchiu sint an díen non possibile lúgi ist. *Et*
primum quidem in his quae non secundum rationem possunt. Állero méist
230 án díen. díu posse habent âna uuízze. *Ut ignis calefactibilis.* | Álso fíur
prénnen mag. *Et habet vim inrationabilem.* Unde día máht hábit iz
uuízzelôsiz. Íz hábit posse calefaciendi âna non posse. *Ergo secundum*
rationem potestates ipsae eaedem plurimorum contrariorum i. opposito-
rum *sunt.* Târ uuízenthéit íst. târ sínt péide máhte. faciendi ióh non

faciendi. Homo medicus mág curare. er mág óuh non curare. *Inrationa-
biles vero non omnes sed quemadmodum dictum est. ignem non esse possibile
calefacere et non.* Díu rationis tárbênt. tíu ne hábent nîeht álliu máhte túen-
nis unde ne tuennis. álso fíur nîeht péide máhte ne hábit prénnennis unde ne
brennennis. *Nec quaecumque alia semper agunt.* Noh téro nehéinemo ne íst
sámint ána posse unde non posse. día îo dáz éina tûont. álso fíur îo prennit.
*Aliqua vero possunt et secundum inrationales potestates simul quaedam op-
posita.* Nû sînt (sic) tóh ételîchiu inrationalia tíu béidiu gemúgen. ióh uuér-
den ióh ne uuérden. tólên unde ne dólên. álso uuîn mág uuérden únde ne
uuérden. unde éin hût uersnîten uuérden unde ne uuérden. *Sed hoc quidem
idcirco dictum est. quoniam non omnis potestas oppositorum est.* Fóne díu
spráh íh táz fóne díen. díu in actu sínt. fone díu lîez ih | tíu uóre. uuánda 231
álle máhte. oppositorum nîeht máhtîge ne sint. Taz fíur mág taz éina déro
oppositorum. âna daz ánder. *Nec quaecumque* s. possibilia *secundum ean-
dem speciem dicuntur.* Únde dû uuízîst. taz álliu possibilia nîeht éinis speciei
ne sínt. Síu ne sínt nîeht éin déro rationalium só der medicus íst. núbe
óuh inrationabilium. sô daz fíur íst unde dáz man uersképfen mág.

Non uno modo dici possibile.

Quaedam vero possibilitates equivocae sunt. Súmelîche máhte. sint únge-
lîcho gehéizene. *Possibile enim non simpliciter dicitur.* Taz íst fóne díu.
uuánda maht ze éinero uuîs kesprochen ne uuérdet (sic). *Sed hoc quidem
quoniam verum est. ut in actu.* Núbe dánnân uuírt súmelîchiu gespró-
chen. daz sî uuâr íst fóne tâte. *Ut possibile est ambulare quoniam actu
est quoniam dicitur possibile.* Álso an démo skînet. táz fóne díu gât
uuánda iz kân mág. unde an déro tâte tíu máht skînet. *Illud vero quod
forsitan agit ut possibile est ambulare. quoniam ambulabit.* Ánderiu maht
íst tés táz nóh tûon sól álso dés íst. táz kân mág. sô iz uuíle.

Solutio prioris quaestionis id est cui possibili necessarium conveniat. | 232
Et haec quidem inmobilibus solis est potestas. illa vero et in immobilibus.
Tíu máht faciendi et non faciendi. díu íst an díen lébenden. áber díu
échert faciendi díu íst an díen únlébendên. *In utrisque vero verum erit
dicere. non impossibile esse ambulare vel esse.* An îo uuédermo chît man
uuârháfto. dáz iz múge gân unde uuésen. *Et quod ambulat iam et agit.
et ambulabile.* Íh méino ióh táz nû îo âna (sic) gât. ióh táz kân mág. *Sic
igitur possibile non est verum de necessario simpliciter dicere. alterum autem*

verum est. Sô getân possibile. i. faciendi et non faciendi. táz ne gehíllet nîeht necessario. Táz échert faciendi possibile íst. táz kehíllet necessario. *Quare quoniam partem universale sequitur.* Fóne díu. uuanda parti totum uolget. verbi gratia dâr homo íst. târ ist animal. *Id quod ex necessitate est sequitur posse esse sed non omnino.* Tannân uolget necessario dáz posse. Dâr necesse íst târ íst posse. Iz ne gât aber nîeht úmbe. so uuâr posse íst. taz târ mítte sî necesse.

Item de ordine consequentiarum.

Et est quidem fortasse principium quod necessarium est. et quod non necessarium est. omnium vel esse vel non esse. Únde uuóla mág keskéhen dáz necesse únde non necesse hóubet súlen uuésen állero déro ánderro
233 consequentiarum ih méino | possibilium esse vel non esse. *Et alia quidem quae ad modum horum consequentia considerare oportet.* Únde necessariis fóre stânden. diu ánderiu sulen uuésen ungeuolgîg.

Potestatem ordine temporis necessitatem naturae dignitate precedere.

Manifestum autem. ex his quae dicta sunt. quoniam quod ex necessitate est secundum actum est. Hínnân skînet. táz îo nôt in tâte íst. Táz îo benôte íst. Álso fíur benôte héiz íst. táz tûot óuh îo. iz prénnet îo. *Quare si priora sunt sempiterna* s. non sempiternis. *et quae actu sunt. potestate priora sunt.* Fone díu. úbe sempiterna. íh méino díu hímilískin díu êuuiga tât hábent âna uuéhsel. fórderôren sint non sempiternis. sô sól óuh tíu tât téro non sempiternorum. fórderôra sîn iro potestate. *Et haec quidem sine potestate actu sunt. ut primae substantiae.* Táz chído íh fone díu. uuanda súmelîchiu díng sínt án dero tâte. âna día máht tés non faciendi. sô divinae substantiae sínt. Síe hábent in actu bonum. Hábetîn síe potentiam non agendi bonum. dáz uuâre impotentia. *Alia vero sunt actu cum possibilitate. quae natura priora sunt tempore vero posteriora.* Sô sínt ánderiu díng. tíu dia tât hábent sámint tero máhte. tero tât íst
234 natûrlîcho fórderôra. iro máht íst áber álterôra. Tíu máht | fabricandi domum gât fóre tára nah fólget tiu tât. Toh éniz êrera sî. diz íst tíu êrera. uuánda díu máht efficiendi. ne ferfâhet nîeht âna dia effectum. *Alia vero numquam sunt actu. sed potestate solum.* Súmelîchiu ne hábent tia tât. núbe échert tia máht. Numerus ne íst nîeht in tâte infinitus. ér mág áber uuérden infinitus. Decem alde centum ne sínt infiniti. síe múgin áber uuáhsen in infinitum.

Explicit de propositionibus secundum modum dictis. Aliud thema inchoat. id est questio. utrum propositae rei negatio vel magis affirmatio contraria sit.

Utrum autem contraria est affirmatio negationi. et oratio orationi. quae
dicit quoniam omnis homo iustus est. ei quae dicit nullus homo iustus est.
an ea quae est omnis homo iustus est. ei quae est omnis homo iniustus est.
Callias iustus est. callias iustus non est. callias iniustus est. quae horum
contraria est? Uuáz íst téro affirmationi uuíderuuártîg. tíu dir chît mán-
nolîh ist reht. uuédir díu affirmatio mánnolih ist únreht. alde díu negatio.
nîoman ne íst réht? Íst téro affirmationi callias íst réht mán. diu affir-
matio uuíderuuártîg callias íst únreht man. álde díu negatio. callias ne íst
nîeht réht man? *Nam si ea quae sunt in voce. sequuntur* | *ea quae sunt* 235
in anima. Sínt tíu uuíderuuártîg in rédo. díu uuíderuuártîg sínt in mûote.
Illic autem contraria est opinio contrarii. ut omnis homo iustus. ei quae
est omnis homo iniustus. Únde ube dâr uuíderuuártîg íst. tér uuân daz
mánnolîh réht sî. démo uuâne. daz mánnolîh únreht sî. *Etiam in his af-*
firmationibus quae sunt in voce. necesse est similiter se habere. So uérit iz
oúh dúrh nôt. an déro rédo. *Quod si neque illic contrarii opinatio. con-*
traria est. Úbe áber in démo mûote. dér uuân déro éinun affirmationis
uuíderuuárto ne íst sînes uuíderuuárten. íh méino dés uuânes téro ánde-
rûn affirmationis. *Nec affirmatio affirmationi erit contraria. sed ea quae*
dicta est negatio. Sô ne uuírdet tána mêr an déro rédo. dáz éin affirmatio
uuíderuuártîg sî tero ánderûn. núbe diu negatio. Id est nullus homo iu-
stus est. uuíderuuállôt tero affirmationi omnis homo iustus est.

Non universalem prius opinionem aggreditur. ut perveniat ad universalem.

Quare considerandum est. Fone díu ist ze séhenne. *Cui falsae opinioni.*
vera opinatio contraria est. Uuédermo lúkkemo uuâne. uuârer uuân uuí-
deruuártîg sî. Uuârer uuân ist. táz ter gûoto gûot sî. Tára | gágene 236
sínt tíe zuêne lúkke. táz ter gûoto gûot ne sî. alde er úbel sî. Uuédermo
íst er uuíderuuártíg? *Utrum negationi.* Uuéder demo sléhten lóugene
dáz er gûot ne sî. *An certe ei quae contrarium opinatur.* Álde démo
uuíderuuártîgin dáz er úbel sî. *Dico autem hoc modo. Est quaedam*
opinatio vera boni quoniam bonum est. alia vero quoniam non bonum

falsa. alia vero quoniam malum. Quae horum contraria est verae? Uuéder díu uerságenta propositio. dáz tir íst. álde díu ságenta. dáz tir ne íst. uuíderuuállôt téro ságentûn dáz tir ist? *Et si est una. secundum quam contraria?* Unde úbe zueio uerságentero propositionum éin significatio ist. uuéderiu déro íst contraria? Uuéderiu íst téro propositioni dies est. uuíderuuartig. tíu dir chît nox est. alde non est dies? Sie bezéichenent éin.

De falsa opinione quae oritur a contrariis.

Nam arbitrari contrarias opiniones diffiniri in eo quod contrariorum sunt falsum est. Tér dir uuânit uuésen contrarias opiniones. tíe fóne contrariis sint. tér íst petrógen. *Boni enim quoniam bonum est. et mali quoniam malum est.* Álso die uuâna fóne contrariis sint. taz man gûot uuânit uuésen daz kûota únde úbel uuésen daz ubela. *Eadem fortasse opinio. et vera sive plura sint. sive una.* Mág keskéhen dáz ist échert éin
237 uuân | únde uuârer uuân. sô er ein uuân sî. alde ne sî. Iz mag ein uuân sîn. uuánda ein uuârheit in béiden ist. So uuéder iz sî. uuâr ne ist ío nîeht uuíderuuartig uuâre.

Falsae opinionis destructio.

Sunt autem ista contraria s. quae in opinione sunt. Nû sint ofto uuíderuuartig tíu in mánnis uuân chomint. *Sed non in eo quod contrariorum sunt.* Nî doh nîeht umbe daz. taz sie uone uuíderuuartigen chómen sint. *Sed magis quod contrarie.* Nube dánnan. daz sie uone éinemo dínge in uuíderuuartiga uuîs dénchent. sô daz ist. úbe man gûot pediu ahtont uuésen guot íoh úbel.

Opinioni de bono quoniam bonum sit. oppositam et contrariam esse quae est de bono. quoniam non bonum sit.

Si ergo est boni quod bonum est. Vbe éin uuân ist fóne gûotemo daz iz kûot si. *Opinatio est autem quoniam non bonum est.* Unde ánder uuân ist. taz iz ne sî. daz iz toh ist. ih méino daz iz kûot ne sî. nóh honestum. noh utile noh expetendum. *Est autem quoniam aliud aliquid quod non est. neque potest esse.* Unde der dritto uuân ist. daz iz sî. daz iz ne ist. noh uuésen ne mag. ih méino daz iz úbel sî. alde iz quantitas sî. alde iz aliquid sî. alde ánderiu díu infinita sint. *Aliorum nulla ponenda est* s. contraria *nec quaecumque esse quod non est opinantur. neque quaecum-*

que non esse quod est s. praeter oppositam. Sô ne íst temo uuâne daz taz kûota gûot sî. tero mánigon nehéin uuíderuuartig. tie iz áhtont uuésen daz iz ne sî. alde ne uuésen daz iz ist. âne sîn oppositum. *Infinitae enim* | *utraeque sunt. et quecumque esse opinantur quod non est. et non* 233
esse quod est. Tero uuâno ist únende die iz áhtont uuesen daz iz ne ist. alde ne uuésen daz iz ist. *Sed* s. opposita *in quibus est fallatia.* s. prima. Opposita sint îo contraria. Fóne dien chóment tie lúgi. álso daz ist. taz man gûot uuânit ne uuésen kûot. Témo uuâne uólgent tíse uuâna. daz bonum ne sî honestum. unde iz ne sî utile. nóh appetendum. tîe ne sint nîeht uuíderuuartig témo. daz man uuânit taz kûota uuesen gûot. uuánda sie ímo opposita ne sint. Uuân uone gûotemo. daz iz kûot ne sî. ist uuíderuuartig temo uuâne daz iz kûot sî. *Haec autem* s. fallatia. *ex his ex quibus sunt generationes.* Sî ist tánnan. dánnan álle gebúrte sínt. *Ex oppositis generationes quare etiam fallacia.* Fóne oppositis sint álle gebúrte. sô ist óuh tiu lúkkî. Fóne unsûozemo uuírt sûoze. fóne únhertemo uuírt hérte. fóne unsuárzemo uuírdet suarz. Uuánnan máhtin siu uuérden âne uóne iro oppositis? Uuîo mahti sûoze uuérden uóne uuîzemo. alde uóne hertemo? Uuîo mag ouh fallacia uuérden uone táge? alde uóne naht. alde fone ánderen díu iro opposita ne sint? Fone contradictione veritatis uuírt fallacia. Prima fallacia ist. taz man uuânit alde chît éin díng ne uuésen daz íz íst. tíu ist uuíderuuártig témo uuâne. ter iz áhtot uuésen daz iz ist. Uuánda dîe zuêne uuâna oppositum máchont. pedíu ist fallacia in oppositis. |

Item validius argumentum de eadem re. 239

Si ergo quod bonum est. bonum et non malum est. et hoc quidem secundum se. illud vero secundum accidens. Úbe daz kûota gûot ist. unde úbel ne ist. sô ist ímo éinez ánaburte. tiz ist ímo zû geslúngen. *Accidit ei malum non esse.* Imo ist taz chómen daz iz úbel ne sî. *Magis autem in unoquoque est vera* s. oppinio *quae secundum se est.* Nû ist ter uuân îo uuârera. ter ánaburtiges tíngis ist. tánne der zûgeslungenis tíngis sî. *Etiam falsa. si quidem vera.* Ube dér uuâro sô ist. tanne ist óuh ter lúkko sô. *Id est falsa oppinio quae secundum se est. fallacior est illa falsa quae secundum accidens est. Ergo ea quae est quoniam non est bonum quod bonum est. secundum se consistens falsa est.* Ter

R 2

uuân ter daz kûota uuânit ne uuésen gûot. ter ist ánaburtîgis tingis lúkke. *Illa vero quae est. quoniam malum est. eius quod est secundum accidens.* Ter aber daz kûota zîhet úbelis. ter ist fólgentis tíngis unde zûgeslúngenis. *Quare magis erit falsa de bono. ea quae est negationis opinio. quam ea quae contraria est.* Fóne díu ist ter uuân lúkkero târ negatio boni ána líutet. ih méino quoniam bonum non est bonum. danne der sî. dâr malum ána líutit. ih méino quoniam bonum malum. Malum ist îo contrarium bono.

Revertitur. ut ex his praemissis. faciat questionis solutionem.

Falsus autem magis circa singula. qui habet. i. hic habet *contrariam opinationem.* Ter an díngolîchemo der lúkkero ist. ter hábet geuángen
240 an den uuíderuuar|tigen uuân. *Contraria enim sunt eorum quae plurimum circa idem differunt.* Tiu sint îo uuíderuuartig. tíu an éinemo dínge síh hártôst skeident. also uuîz unde suárz tûont an dero uáreuuo. *Quod si horum contraria est altera.* Ube éin uuederiu uuíderuuartig ist. ih meino díu dir chît. bonum non bonum. alde diu dir chît. bonum malum est. *Magis vero contraria contradictionis.* Unde ube diu uerságenta hártor uuíderuuartig ist. ih méino quoniam bonum non est bonum. *Manifestum est quoniam haec erit contraria.* Sô skînet taz sî héizen sól contraria. *Illa vero quae est quoniam malum est quod bonum. implicita est.* i. non simplex est. Ter uuân daz kûot úbel sî. ter ist zuísker. *Etenim quoniam non bonum est. necesse est id ipsum opinari.* Uuánda dâr mite uuânit er iz ouh ne uuésen gûot. Pedíu ist ter slehto uuân sléhtemo uuíderuuartig. Sîd taz sô ist. taz témo uuâne der daz kûota chît uuésen gûot uuíderuuartig ter ist. ter iz chît ne uuésen gûot. mêr danne der iz chît uuésen ubel. sô ist oúh penôte demo uuâne ioh tero rédo omnis homo iustus est uuíderuuartig ter uuân unde diu réda nullus homo iustus est. mêr dánne omnis homo iniustus est.

Roboratur sententia exemplo.

Amplius. Ferním nóh. *Si etiam in aliis similiter oportet se habere. et hic videtur esse bene dictum.* Ist óuh an ánderen uuânen hártor uuíderuuartig contradictio danne contrarii affirmatio. sô habo ih hîer réhto ge-
241 ságet. *Aut enim utique* s. magis *contraria est ea quae est con|tradictio-*

nis. aut nusquam. Iz sól uberal sô uáren. daz ter uuân contradictionis sî uuíderuuartig. alde nîener. *Quibus vero non est contraria. de his est quidem falsa. ea quae est vere opposita.* Tiu contrarium ne habent. also homo ne hábet. fone dîen uuírdet lúkke. der uuídersagento uuân. *Ut qui hominem non putat esse hominem falsus est.* Also der uuân lúkke ist. ter den ménnisken ne uuânit uuésen ménnisken. *Si ergo hae contrariae sunt et aliae contradictiones.* Sint tíse zuêne uuâna uuíderuuartîg. uuánda an in contradictio ist. sô uérit iz óuh târ sô. târ ándere contradictiones sint.

Opiniones quae simul verae sunt non posse contrarias fieri.

Amplius. Ferním óuh. *Similiter se habet boni quoniam bonum est. et non boni quoniam non bonum est.* Tîe zuêne uuâna sint ében geuuâre. daz kûot kûot sî. unde úngûot kûot ne sî. *Et super has boni quoniam non bonum est. et non boni quoniam bonum est.* Unde dâr míte sint ében lukke die zuêne. daz kûot kûot ne sî. unde ungûot kûot sî. *Illi ergo verae opinioni quae est non boni quoniam non bonum est. quae est contraria?* Uuéler ist temo uuâne uuíderuuartig daz ungûot kûot ne sî? *Non enim ea quae dicit quoniam malum est.* Táz ne mag ter nîeht sîn. ter ungûot chît úbel sîn. *Simul enim aliquando erit vera.* Fóne díu ne mág er. uuánda sie samint múgen uuâr sîn. Uuer zuuîuelôt uuánda úngûot kûot ne ist. iz ne múge ubel sîn? *Numquam vera verae contraria est.* Nîomer ne | uuírt uuâr uuâre uuíderuuartig. *Est enim quiddam* 242 *non bonum malum.* Ungûot ist uuílon úbel. *Quare contingit simul esse veras.* Fone díu uuérdent sie sáment uuâr. At vero nec illa quae est non malum. Nóh ter. der ungûot chît ne uuésen úbel. *Simul enim et haec erunt.* Uuánda óuh tie sáment uuâr uuérdent. Álso daz kûot nóh úbel ne ist. ube mán âna dúrfte príchet aba bóume éin lóub. *Relinquitur ergo ei quae est non boni quoniam non bonum. contraria ea quae est non boni quoniam bonum.* Fone díu ist temo uuâne daz úngûot kûot ne sî. uuíderuuartig tér uuân. daz únguot kûot sî. *Quare et ea quae est boni quoniam non bonum. ei quae est boni quoniam bonum.* Sô ist óuh ter. daz kûot kûot ne sî. demo daz kûot kûot sî.

Universaliter propositionum contraria fieri simili modo sicut non universalium. in quo soluta sit questio.

Manifestum est autem quoniam nihil interest nec si universaliter ponamus affirmationem. Tísemo gelicho uérit iz óuh tánne. ube uuír sézzen den álelichen uuân. *Huic enim oppinioni ut est quae opinatur. quoniam omne quod est bonum bonum est. contraria ea erit universalis negatio quae est nihil horum quae bona sunt bonum est.* Uuánda demo uuâne daz állero gûotelih gûot sî. ist ter uuíderuuartig. daz nehein gûot kûot ne sî. *Nam ei quae est boni quoniam bonum si universaliter sit bonum. ea est quae opinatur quicquid est bonum. quoniam bonum est.* Uuíle
243 dû den uuân daz kûot kûot sî állelícho | sprechen sô chîst tû állêr gûotelih gûot uuésen. *Similiter autem et non bono.* Álso máht tû den uuân daz kûot kûot ne sî. máchon állelichen chédendo. daz nehein gûot kûot ne sî. *Quare si in opinione se sic habet.* s. ut sit ipsa opinio universalis et contraria. Fóne díu ube iz so ist an démo uuâne. daz er állelîh sî unde uuíderuuartig ándermo. *Sunt autem hae quae sunt affirmationes et negationes notae eorum.* i. eorum passionum *quae sunt in anima.* Sága sint îo óffenunga des uuânis. unde dero gedáncho. *Manifestum est quoniam etiam affirmationi universali contraria quidem negatio universalis circa idem.* Sô uuírdet tánnan ih méino fóne dero uuíderuuartigi des állelichen uuânis. samo uuíderuuartîg éin állelih sága ánderro. *Ut ei quae est omne bonum bonum est. vel omnis homo bonus est. ea quae est vel quoniam nullum vel nullus.* Álso der állelichun rédo daz áller gûotelih kûot sî. díu réda uuíderuuartig ist. daz nehéin gûot kûot ne sî. alde óuh tero daz mánnolih kûot sî. tiu uuíderuuartig ist daz nehéin man kûot ne sî. *Contradictoriae autem. aut non omnis homo. aut non omne.* Ube aber non omnis. târ stât fure nullus. sô sint sie contradictoriae. nals contrariae. *Manifestum est autem quoniam et veram verae non contingit esse contrariam nec opinione nec contradictione.* Níomer ne geskíhet éinen uuân uuârin alde éina ságun uuâra. ánderen uuâren uuí-
244 deruuartig uuérden. *Contraria enim sunt quae circa* | *opposita sunt.* Taz skînet târ ána uuánda álliu contraria sint opposita. Oppositio ist

íro genus. *Circa eadem autem contingit verum* i. duo vera *dicere eundem.* s. quod in oppositis impossibile est. Sô geskíhet éteuuen uuâr ságen. úber ságet éinemo dínge zuéi ána sîn. So turpitudini ána ist ut bona non sit. et mala sit. taz in oppositis nîo geskehen ne mág. *Simul autem non contingit eidem inesse contraria.* Fone díu ne múgin ouh contraria uuésin an énemo (sic) dínge. uuanda iz iro genus ne mag.

Explicit.

Die in der Vorrede zum vorliegenden Werke angekündigte erste Ausgabe der althochdeutschen Übersetzung und Erklärung sowohl des *Marc. Capella de nuptiis mercurii et philologiae* als des *Boethius de consolatione philosophiae* wird bereits zur Ostermesse 1837 (in der Nikolaischen Buchhandlung) erscheinen und zugleich mit ihr eine kleinere, nur die ahd. Übersetzung (nicht Erklärung) enthaltende, aber mit spracherläuternden Anmerkungen des Herausgebers versehene Schulausgabe des letztgenannten Werkes.

Deutschland (Althochdeutsche Sprache)

Aristoteles,

Althochdeutsche, dem Anfange des 11. Jahrhunderts angehörige, Übersetzung und Erläuterung der aristotelischen Abhandlungen: Katēgoriai und peri hermē neias

Berlin 1837

4 A.gr.b. 190
urn:nbn:de:bvb:12-bsb10215552-1